

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYENİN
GELİŞİMİ VE
1980 SONRASI DURUMUN ANALİTİK
İNCELENMESİ**

Erol KUTLU
Yüksek Lisans Tezi

Eskişehir
1987

İÇİNDEKİLER

<u>TABLolar</u>	VI
<u>KISALTMALAR</u>	IX
<u>GİRİŞ</u>	1

Birinci Bölüm

TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

I - <u>TANIM VE KAPSAM</u>	4
II - <u>TÜRKİYE'DE 1945-1980 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE</u>	6
1- 1945-1950 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE..	8
A. <u>Ekonomik Yapılanma</u>	8
B. <u>Yasal Düzenleme</u>	10
2- 1950-1960 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE..	11
A. <u>Ekonomik Yapılanma</u>	11

B. <u>Yasal Düzenleme</u>	12
a) Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası	14
b) Petrol Yasası	18
c) Türk Parasının Kıymetini Koruma Yasası	20
3- 1960-1980 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE..	22
A. <u>Ekonomik Yapılanma</u>	22
B. <u>Yasal Düzenleme</u>	23
III- <u>TÜRKİYE'DE 1980 YILI VE SONRASI YABANCI SERMAYE</u>	27
1- EKONOMİK YAPILANMA	29
2- YASAL DÜZENLEME	30
A. <u>Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi</u>	30
a) Kararnamede Bankacılık	33
b) Yabancı Sermaye Dairesi Tebliği.....	35
B. <u>Garantisiz Ticari Borçların Tasfiyesi</u> ...	36
C. <u>Serbest Bölge Girişimleri</u>	38
a) 1980 Yılı Öncesi Serbest Bölge Girişimleri	38
b) 1980 Yılı Sonrası Serbest Bölge Girişimleri	39
IV - <u>TÜRKİYE'DEKİ YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ 1986 YILI İTİBARIYLA YAPISAL YÖNDEN İNCELENMESİ</u>	40
1- 6224 KANUN KAPSAMINDA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCI SERMAYE	42
2- YABANCI SERMAYELİ ŞİRKET SAYISINDAKİ GELİŞİM	44

3- YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN SEKTÖREL DAĞILIMI	47
4- YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI	50

İkinci Bölüm

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ GELDİĞİ ÜLKENİN TEMEL MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ÖLÇÜLMESİ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

1 - <u>YABANCI SERMAYE VE YATIRIMLARININ GELDİĞİ ÜLKENİN TEMEL MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ÖLÇÜLMESİ</u>	55
1- GENEL YAKLAŞIM	55
2- BİR ANALİTİK MODEL ÇERÇEVESİNDE YAKLAŞIM	57
A. <u>Ölçümlerin Yapılabilmesini Sağlayacak Modelin İrdelenmesi</u>	57
a) Amaca Uygun Modellerin Belirlenmesi	57
i) Root Modeli	58
ii) Analitik Model	60
b) Yeni Bir Model Denemesi	61
i) Kapsamı	61
ii) Amacı	62
B. <u>Model Aracılığıyla Yabancı Sermayeli Yatırımların Temel Makro Ekonomik Değişkenler Üzerindeki Etkilerin Ölçülmesi</u>	65

a) Üretim Üzerindeki Etkileri	65
b) Gelir Üzerindeki Etkileri	66
c) Tüketim Üzerindeki Etkileri	67
d) Tasarruf Üzerindeki Etkileri	70
e) Yatırım Üzerindeki Etkileri	70
f) Ödemeler Bilançosu Üzerindeki Etkileri..	71
II - <u>YABANCI SERMAYELİ YATIRIMLARIN TÜRKİYE'NİN TEMEL</u> <u>MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ-</u> <u>NİN MODEL ARACILIĞIYLA ÖLÇÜLMESİ</u>	74
1- ÜRETİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	74
2- GELİR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	79
3- TÜKETİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	81
4- TASARRUF ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	85
5- YATIRIM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	86
6- ÖDEMELER BİLANÇOSU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	91
III- <u>MODELİN SONUÇLARININ YORUMLANMASI</u>	97
IV - <u>TEDBİR VE ÖNERİLER</u>	101
V - <u>SONUÇ</u>	104
<u>YARARLANILAN KAYNAKLAR</u>	i
<u>EKLER</u>	vi-xxix
EK-1 1983 YILINDA TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK FİRMASI ARASINDA YABANCI SERMAYELİ KURULUŞLARIN YERİ VE ÖNEMİ	vi

EK-2	1984 YILINDA TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK FİRMASI ARASINDA YABANCI SERMAYELİ KURULUŞLARIN YERİ VE ÖNEMİ	vii
EK-3	1985 YILINDA TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK FİRMASI ARASINDA YABANCI SERMAYELİ KURULUŞLARIN YERİ VE ÖNEMİ	viii
EK-4	TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK FİRMASI İLE İLGİLİ VERİLER	ix
EK-5	1986 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'DE FAA- LİYETTE BULUNAN YABANCI SERMAYELİ FİRMALAR.	x-xxix

TABLÖLAR

<u>NO</u>	<u>TABLÖNÜN ADI</u>	<u>SAYFA NO</u>
1	6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası Kapsamında Türkiye'ye Gelmesine İzin Verilen Yabancı Sermaye (1954-1980)	16
2	Türkiye'ye Gelen Yabancı Sermayenin Sektörel Dağılımı (1951-1960)	17
3	Plân Dönemlerindeki Özel Yabancı Sermaye ve Kâr Transferi	23
4	Plân Dönemlerindeki Yabancı Sermayenin Sektörel Dağılım Oranı	26

5	6224 Sayılı Yasaya Göre Türkiye'de Bankacılık Faaliyetlerine İzin Verilen Yabancı Bankalar (31 Aralık 1986)	34
6	6224 Sayılı Yasa Kapsamında İzin Verilen Yabancı Sermaye ve Garantisiz Ticari Borçlar (1980-1986)	37
7	Yıllar İtibariyle Türkiye'ye Gelen Yabancı Sermaye	43
8	6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasasından Yararlanan Şirketlerin Yıllara Göre Dağılımı	45
9	1986 Yılı Sonu İtibariyle Türkiye'de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Kuruluşların Sektörel Dağılımı	48
10	1986 Yılı Sonu İtibariyle Türkiye'de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Kuruluşların Ülkelere Göre Dağılımı	51
11	Türkiye'nin 500 Büyük Firması İçinde Yer Alan Yabancı Sermayeli Firmaların Üretimi	75
12	Yabancı Sermayeli Firmaların Üretim Artışları	76
13	Yabancı Sermayeli Firmaların İstihdamı	78
14	Türkiye'nin 500 Büyük Firması İçinde Yer Alan Yabancı Sermayeli Firmalarca Yaratılan Katma Değer	79

15	Yabancı Sermayeli Firmaların Katma Değer Artışları	80
16	Yabancı Sermaye Yatırımlarının Tüketim Etkisi	82
17	Yabancı Sermaye Yatırımlarının Tasarruf Etkisi	84
18	Yabancı Sermaye Yatırımlarının Türkiye Ekonomisindeki Toplam Yatırımlar Üzerindeki Net Etkisi	87
19	Yabancı Sermaye Yatırımlarının Toplam Yatırımlar ve Özel Yatırımlar Üzerindeki Net Etkisi	89
20	Yabancı Sermayeli Firmaların Toplam İthalat ve İhracatları	93
21	Yabancı Sermayeli Firmaların Kâr Transferleri ve Yabancı Ücretlilere Gönderilen Fonlar	94
22	Yabancı Sermayeli Firmaların Sermaye İthalatı ve Türkiye'den Yabancı Sermaye Çıkışı	95
23	Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ödemeler Bilançosu Üzerindeki Etkisi	96

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AİTİA	: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
AT	: Avrupa Topluluğu
Bkz.	: Bakınız
BYKP	: Beş Yıllık Kalkınma Planı
ÇUŞ	: Çokuluslu Şirket
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GTB	: Garantisiz Ticari Borçlar
İSO	: İstanbul Sanayi Odası
İSOD	: İstanbul Sanayi Odası Dergisi
MTA	: Maden Teknik Arama

ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
TBL.	: Tablo
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPAO	: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
TPKHY	: Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Yasa
YSD	: Yabancı Sermaye Dairesi

GİRİŞ

Serbest Uluslararası ticaret düzeninin bir unsuru olarak ortaya çıkan ve sanayileşmiş piyasa ekonomilerinin en belirgin özelliğini simgeleyen yabancı sermaye yatırımları, son çeyrek yüzyılda yarattıkları siyasal ve ekonomik etkiler bakımından giderek artan bir ilginin kaynağı haline gelmişlerdir. Bu ilginin temel nedeni ise, içinde bulunduğumuz yüzyılda piyasa ekonomisine dayalı sanayileşmiş ülkelerde meydana gelen iki önemli gelişmedir. Bunlar sermayenin giderek uluslararasılaşması, bu uluslararasılaşan sermayelerin yabancı ülkedeki üretim ve yatırımlarının büyük değerlere varmasıdır.

Diğer yandan az gelişmiş ülkeler, ekonomik kalkınmalarını sağlayabilmeleri için yapmaları gereken yatırımları gerek yatırılabilir fonların kıtlığı gerekse dış ihtiyaçların sağlanmasında karşılaştıkları güçlükler nedeniyle gerçekleştirilememektedirler. Bu durumda az gelişmiş ülkeler ve bu arada Türkiye'de de hızlı ekonomik kalkınmayı sağlamak için yatırımlarında önemli artışlar gerçekleştirebilmek amacıyla yabancı sermaye yatırımları bir çıkış yolu olarak görülmüştür.

Bütün bu gelişmeler, son yıllarda yabancı sermaye yatırımlarının az gelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınmaları üzerinde yaptıkları etkilerin tartışma ve araştırma konusu yapılması sonucunu doğurmuştur.

Bugün bir sorun olarak tartışma ve araştırma konusu yapılan, yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'de bazı temel makro ekonomik değişkenler üzerinde nasıl bir etkide bulunduğu araştırmamızın temel amacını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada yukarıda belirlediğimiz temel amaca ulaşabilmek için, günümüz Türkiye'sindeki yabancı sermaye yatırımlarının tarihsel gelişim süreci içinde, ekonomik yapılanmasında ve yasal olarak düzenlenmesi bir bilgi verme aracı olacaktır. Aynı zamanda bu gelişimin sözü edilen makro ekonomik değişkenlerde meydana geldiği söylenen değişiklikler üzerindeki rolü ve öneminin ne olduğu araştırılacaktır.

Belirlenen amaca ulaşabilmek için birinci bölümde, Türkiye'de yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik yapılanma ve yasal düzenlenmesi dönemler halinde verilmeye çalışılmış, daha sonrada yabancı sermaye yatırımları yapısal yönden irdelenmiştir. Bu bölümde işlenen konunun amacı analitik olmaktan ziyade günümüz koşullarının nasıl oluştuğunun kavranmasına yöneliktir.

İkinci bölümde Türkiye'ye uyarlanmaya çalışılan analitik bir modeli tanıttıp, verilerin elverdiği ölçüde Türkiye uygulaması yapılmaya çalışılmıştır. Yapılan uygulamada yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'nin bazı temel makro ekonomik değişkenlerinden üretim, milli gelir, tüketim, tasarruf, yatırım ve ödemeler bilançosu üzerindeki etkileri ölçülmeye çalışılmıştır. Fakat bu uygulamada bizi genel sonuçlara ulaştıracak açık yargılara varmamızı önleyen iki önemli sorundan birisi, yabancı sermayeli firmaların faaliyetleri ile ilgili mevcut verilerin yetersizliği ve farklı kaynaklardan elde edilen verilerin de birbirleri ile olan tutarsızlığıdır. Diğer ise yabancı sermaye yatırımlarının etkide bulunduğu makro ekonomik değişkenler üzerinde daha önce böyle bir araştırma yapılmamış olması nedeniyle, yaptığımız ölçüm sonuçlarını karşılaştırma imkanından yoksun olmamızdır.

Yapılan çalışmanın sonunda Analitik Model aracılığıyla elde edilen sonuçlar yorumlanmaya çalışılıp, daha sonra bu sonuçlar dikkate alınarak Türkiye'de yabancı sermaye yatırımları ile ilgili tedbir ve önerilerin neler olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Birinci Bölüm

TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

I. TANIM VE KAPSAM

Türkçe literatürde genel olarak yabancı sermaye olarak bilinen özel yabancı doğrudan sermaye yatırımı, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler yönünden üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bilimsel bir değerlendirme hatasına düşmemek için yabancı sermaye olarak tanımlanan doğrudan yatırımları, dış kaynaklar olarak bilinen hibe, dış yardım ve dış borçlardan ayırdetmek gerekmektedir. Bilindiği gibi dışardan gelen iktisadi kaynakların karşılığı hiçbir zaman ödenmezse bunlara "hibe" denilmektedir. Eğer karşılığı ilerde ödenecekse bunlara dış borçlanma yoluyla alınmış yabancı sermaye denilmektedir.

Çalışmamız açısından önem teşkil eden dış kaynaklardan doğrudan yabancı yatırımlar (Yabancı Sermaye); yabancı gerçek veya tüzel kişilerce, yatırımın yapıldığı ülkede bazı varlıkların, malların mülkiyetinin ele geçirilmesi şeklinde gerçekleşir.

Yabancı sermaye konusuna olan genel yaklaşımımızı bu şekilde belirledikten sonra doğrudan yabancı sermaye yatırımını şu şekilde tanımlayabiliriz.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımı: Bir ülkede bir firmayı satın alma veya yeni kurulan bir firma için kurulan bir firma için kuruluş sermayesi sağlama veya mevcut bir firmanın sermayesini arttırma yoluyla o ülkede bulunan firmalar tarafından diğer bir ülkede bulunan firmalara yapılan ve kendisiyle birlikte "teknoloji", "işletmecilik bilgisi" ve "yatırımcının kontrol yetkisi"ni de beraberinde getiren yatırımdır (1).

Yabancı sermaye yatırımı, bir ülkenin varlıkları üzerinde, bir ülkedeki maddi ve gayri maddi sermaye varlıkları üzerinde başka ülkenin fertlerinin, tüzel kişilerinin (şirketler vb.) veya hükümetinin hak sahibi olmasına imkân veren yabancı sermaye akımıdır. Yatırım şeklindeki yabancı sermaye akımı ikiye ayrılır. Dış kaynakları sağlayan yabancı sermayedar ya doğrudan doğruya kendisi o ülkede fizik yatırımı yapar ve ortaya çıkan üretim biriminin yani firmanın sahibi olur. Buna doğrudan yatırım diyoruz. Yada böyle bir yatırıma gitmeden o ülkede mevcut olan bir firmanın hisse senetlerini alır. Böylece o ülkedeki sermaye stokuna, sermaye varlığına hisse senetleri satın alarak ortak olur. Buna portföy yatırımı denmektedir.

(1) KARLUK, S.R., Türkiye'de Yabancı Sermaye, İ.T.O. Yay, İstanbul, Temmuz 1983, s.14.

Herne kadar yukarıda belirtilenler yabancı sermayeyi (doğrudan yatırımı) iktisat literatürü açısından bir tanım ve sınıflama olarak belirtmekte ise de; Bu çalışma özellikle Türkiye yönünden yürütüleceği için bu tanım ve sınıflamanın Türkiye açısından ne ölçüde geçerli olduğunu bilmek gerekir. Bunu yapabilmek içinde yabancı sermayenin gerek çalışma gerekse ülkeye geliş koşullarının bilinmesinde yarar vardır. Bunu gerçekleştirebilmek ise ancak olayın tarihsel akış süreci içinde incelenmesi ile olanaklıdır. Bu nedenle bu bölümün alt başlıklarında Türkiye'ye yabancı sermayenin gelmeye başladığı 1945 yılından itibaren gerçekleşen durum dönemler itibariyle inceleyeceğiz.

II. TÜRKİYE'DE 1945-1980 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE

II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararasılaşan sermaye artık, ticaret sermayesi değildir. Üretici sermaye uluslararasılaşmakta ve az gelişmiş ülkelerde de uluslararası firmalar imalat sanayinde doğrudan yatırımlara öncelik vermektedir. Bundan dolayı, II. Dünya Savaşı sonrası dönem, ticaret serbestliğinden çok, sermaye hareketleri serbestliği ile tanımlanabilir. Bu çerçevede düşünüldüğünde içe yönelik sanayileşmenin temeli olan korumacılık ile uluslararası üretken sermayenin az gelişmiş ülkelerdeki iç pazara yönelik uğraşları arasındaki çakışım rahatlıkla görülebilir. Korumacılık özellikle iç pazarda tekelleşme olanağı yaratması ve genişleyen pazarda çeşitli rantlar sağlaması ile uluslararası üretken sermaye açısından oldukça elverişli bir ortam yaratmıştır (2).

(2) KEYDER, Ç., "Kriz Üstüne Notlar", Toplum ve Bilim (Üç Aylık Dergi), S.3-43, İstanbul-Eylül 1981, s.14.

Az gelişmiş ülkelerin karşılaştıkları ödemeler dengesi krizleri-satma sorunları ile karşılaşan gelişmiş kapitalist ülkeler açısından özellikle önemlidir. İşte ödemeler dengesi sorunlarının bu ortam içinde çözümü yerel sermayenin dönüşüm sorunuyla çakışmaktadır (3).

Önceden ticari uğraşlarda, uluslararası ticaret firmaları ile yerel tüccarlar arasında gözüken ortaklık şimdi ödemeler dengesi sorununun da zorlanması ile iç pazara yönelik bir ortaklık ortaya çıkarmıştır. Tüccarlıktan sanayiciliğe dönüşüm süreci içinde olan yerel sermaye açısından ise, korunmuş bir iç pazar, gelişmek için çok elverişli bir ortam yaratmıştır.

II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye'de de bu olgu gözlenmekte, yerel sermayenin tüccarlıktan sanayiciliğe dönüşüm sürecinde izlenen ekonomik stratejilerle birlikte, yabancı sermaye politikası da biçimlenmektedir. Bu ortamda tüccarlıktan sanayiciliğe geçiş sürecini zorlayan temel etken olarak, ödemeler dengesi sorunları dikkatimizi çekmektedir. Gitgide ödemeler sorunlarının kriz düzeyine varması ile uluslararası firmalar ve yerel tüccarlar önceden sürdürdükleri uluslararası ticaret ile olan uğraşlarını artık sürdüremez olmuşlardır.

(3) ERAIP, A., "Türkiye'de İzlenen İthal İkameci Kalkınma Stratejisi ve Yabancı Sermaye", ODTÜ Gelişim Dergisi 1981 Özel sayısı, Ankara-1982, s. 618.

1930-1940 dönemi iç ve dış koşulların farklılığıyla değişik özellikler gösterirken, 1953-1979 dönemi ise içe yönelik sanayileşme politikasının gerçekleştiği dönem olmaktadır. Bu dönemler kendi özellikleri açısından;

1- 1953-1960 arası

2- 1960-1979 arası olmak üzere 2 alt döneme ayrılabilir.

Bu ayırımında kullanılan ölçüt, içe yönelik sanayileşme politikasının oluşumu ile ilgilidir. İlk dönemde uygulanan içe yönelik sanayileşme stratejisi, ödemeler dengesi bunalımına karşı 1952 sonlarında alınan korumacı dış ticaret politikasının adeta bir yan etkisi olarak ortaya çıkmıştır. İkinci dönemde ise hızlı büyümenin bir aracı olarak benimsenmiş ve gerek korumacı önlemler, gerekse teşvik önlemleri-belli beklentilerle- uygulanmıştır (4).

Bu dönemdeki değişimleri anlayabilmek için ekonomik yapıda meydana gelmiş olan değişiklikleri alt dönemler halinde incelemekte büyük yarar vardır. Bu alt dönemlerin incelenmesi üç başlık altında yapılabilir.

1. 1945-1950 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE

A. Ekonomik Yapılanma

II.Dünya Savaşını izleyen yıllarda Türk Hükümeti, ABD ile yoğun siyasal ve ekonomik ilişkilerin geliştiği

(4) SONMEZ, M., Türkiye'de Serbest Bölge Kurma Girişimleri, Belge Yay., İstanbul-1982, s.74.

yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemde, ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasında dış borçlanmalara ve yabancı sermaye yatırımlarına çok daha fazla önem verildiği görülür. Yabancı sermaye ile olan ilişkilerde daha rahat ve teslimiyetçi davranılmasına yol açan değişikliklerde, Türkiye'deki yerli varlıklı sınıfların güçlenmiş, yönetici bürokratik kadro karşısında siyasal işlekliliğini arttırmış olması bir ölçüde rol oynamıştır. Ama değişiklikleri etkileyen asıl önemli gelişmeler, Türkiye'nin siyasal ilişkilerinde, dönemin soğuk savaş koşullarının genel akışı içinde ortaya çıkan gelişmelerdir (5).

ABD asıl olarak askeri nedenlerle Türkiye ile ilgilenmiş olmakla birlikte, öteki ülkeler gibi Türkiye'de de kendi sermayesine avantajlar sağlamak için dikkat etmiştir. Sermaye ihracı aynı zamanda yerli kapitalist sınıfı geliştirmek için güçlü bir destek sayılmıştır. Bu nedenlerle ABD, yabancı sermaye'ye açılışı, dış yardımın şartlarından saymıştır (6).

1946 yılından başlayarak, Türkiye'nin kalkınmasında egemen olan ABD görüşleri, devletçiliğin bırakılması, özel teşebbüsün ve yabancı sermayenin teşvik olunmasını, devletin sanayiden çok bayındırlık işlerine yardım etmesini istemektedir (7).

-
- (5) TEZEL, Y.S., Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950), Yurt Yay., Ankara-1982, s.182.
 (6) AVCIOĞLU, D., Türkiye'nin Düzeni, Dün-Bugün-Yarın, Tekin Yay., (C.I ve C.II) İstanbul-1982, s.707.
 (7) Bu konuda, "Thornburg Raporu" ve Dünya Bankası heyetinin hazırladığı ve heyet başkasının adıyla anılan "Barker Raporu" için bkz., AVCIOĞLU, s.558-561.

B. Yasal Düzenleme

Bu dönemde gelişmekte olan yeni ekonomi politikası kendi şereği olan yeni yasal düzenlemeleri de bir süre sonra getirmek durumunda kalmıştır. Bu konuda ilk çalışmalar dan olan OEEC (OEEC daha sonra OECD) için 1947'de yeni bir kalkınma programı hazırlanmasıdır. Kamu yatırımlarında a-ğırılık, yabancılardan gelen baskılara uygun olarak, tarım- da makınalaşmaya ve karayolları yapımına kaydırılmıştır(8). Aynı yıl çıkartılan Türk Parasını Koruma Yasası (9) ile ül- kenin kalkınması için, ekonominin çeşitli alanlarına yaban- cı sermaye yatırımlarının çekilmesi amaçlanmış ve Maliye Bakanlığı, Yabancı sermaye yatırımlarında yetkili kılınmış- tır.

Bu tarihten sonra yabancı sermaye Türkiye'ye gelmeye başlamış; International General Elektrik Co.'ın inşa ettiği, yerli yabancı bir ortaklık olan elektrik ampülü montaj fab- rikası, 1950'de tamamlanmıştır. 1950 seçimleri sırasında da, Lever Brothers, İstanbul'da bir nebati yağ fabrikası (vita, sana) kurma girişiminde bulunmuştur.

Böylelikle, yerli özel teşebbüs için yeni bir dönem başlamaktadır. 1946'dan sonra Avrupa ve ABD'den yeni mümes- sillikler elde eden özel teşebbüs, artan devlet subvansiyon- ları ve ABD yardımları ile yabancı firmalarla teknik ve ser- maye de işbirliği yaparak, ticaretten sanayiye geçmeye yö- nelecektir (10).

(8) TEZEL, s.203.

(9) Sözü edilen yasa, II.Dünya savaşından sonrakilerin il- kidir. Aslında Türkiye'de yabancı sermaye yatırımlarını sınırlayan 1930 tarihli 1567 sayılı yasayı değiştirmek- tedir.

(10) AVCIOĞLU, s.572.

2. 1950-1960 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE

A. Ekonomik Yapılanma

1946 sonrası çok partili yaşama geçişle birlikte gerek iktidar, gerekse muhalefet partisi; yabancı sermayeden yararlanmak için teşvik edilmesi konusunda aynı görüşleri savunmuşlardır.

1950'de iktidar olan Demokratik Parti, dış ticarete liberasyon politikası uygulamıştır. 1952'ye dek ithalatın %100, ihracatın %37 artması sonucu, yoğun bir ödemeler dengesi bunalımına girilmiştir (11) ve 1952'den sonra daraltılmaya başlanan liberasyon politikası 1955'de durdurulmuştur (12).

Özellikle, 1950'li yılların ilk yarısında devlet harcamalarının yarısından fazlası ulaşım, haberleşme ve bayındırlık yatırımlarına gitmiştir. Bu dönemde tarımsal üretim ve ihracatı teşvik için, dış konjonktür de elverişli olmuş ancak Kore Savaşı'nın son bulması, Türkiye'nin ihracat gelirlerini düşürmüştür. Bu arada ekilebilir alanların sınırına varılmış olması da ilk yarıda yaşanan hızlı büyüme döneminin sona ermesi anlamına gelmektedir. İthalat harcamaları artarken, ihracat gelirlerinin düşmeye başlamasının yarattığı döviz darboğazı ortamı, ithalatta liberasyon politikasına son verilmesini gerektirmiş ve böylece

(11) SÖNMEZ, s.50.

(12) Söz konusu dönemin fiyat hareketleri ve dış ticaret gelişmeleri için bkz. BENGÜL, N., "İç Fiyat Seviyemiz ve Dış Ticaretimiz", SRF Dergisi, (C.II), s.4.

Türkiye 1953 yılı sonundan itibaren yeniden gümrük vergileri ve miktar kısıtlamaları içeren korumacı önlemlere başvurmuştur (13).

Liberasyon politikasının sınırlanması ile, ihracat kısıtlanan sanayileşmiş ülkeler, yitirdikleri pazar için doğrudan yatırımları yönelmişlerdir. Özellikle 1958 yılından sonra ithalatın kotaya bağlanmasıyla montaj sanayi biçiminde yerli-yabancı ortaklık gelişmiştir.

B. Yasal Düzenleme

1 Mart 1950 tarihli ve 5583 Sayılı Yasa ile Maliye Bakanlığına; Bakanlar Kurulu izniyle, 300 milyon liraya kadar olan yabancı özel sermaye yatırımlarını garanti edebilme yetkisi tanınmıştır. Böylece Maliye Bakanlığı, Yabancı Sermayenin ve bundan alınan kârların yurt dışına transfer edilmesine izin verilebilecektir.

Yerli sermayenin, ABD sermayesiyle birliğinin güçlenmesi yolunda önemli bir aşama, 1950 Haziran ayında Sınai Kalkınma Bankasının Örgütlenmesidir. Tüzüğe göre, banka "yeni özel sanayi işletmelerini desteklemek, genişletmek ve kurmak, yerli Türk sermayesi ve yabancı sermayenin ülkede kurulan sanayiye katılmasına yardımcı olmak, bunun tüm biçimle-

(13) GÜLALP, H., Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri, Yurt Yay., Ankara-1983, s.46-47.

riyle mülkiyetin genişlemesini kolaylaştırmak" amacını gütmektedir. Bankanın hisse senetlerinin dörtte birine yabancı bankalar sahiptir ve banka kredileri dokuma, besin ve ağaç işleri gibi hafif sanayiye yöneliktir (14).

Dünya Bankası uzmanlarınının 5583 sayılı yasadaki "bir çok sınırlama, özel yabancı sermayenin Türkiye'ye gelmesini engelliyor" şeklindeki raporu üzerine 9 Ağustos 1951 tarih ve 5821 sayılı yasa çıkarılmıştır.

Bu yasa ile tarım ve ticaret alanları dışında kalan sanayi, maden, bayındırlık, ulaştırma ve turizm alanları yabancı sermayeye açılmıştır. Birinci maddeyle, yabancı sermayenin "tekel kuramayacağı" koşulu getirilerek yerli sermayenin yabancı tekellerin rekabetinden korunması amaçlanmıştır. Yatırımlarını, başlangıçta yatırdıkları para üzerinden (üç yıldan önce olmamak koşuluyla) götürmek hakkını elde eden yabancı yatırımcılar, sermayesinin % 10'unu geçmeyen kârlarını da transfer edebileceklerdir. Ayrıca yabancı şirketlere yatırım izni veren özel bir komisyon da kurulmuştur. Fakat, yerli ve yabancı yatırımcıların değerlendirilmesine göre bu yasa, verimli görülmemiştir"(15).

(14) ROZALİYEV, Y.N., (Çev. A.YARAN), Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri (1923-1960), Onur Yay., ANKARA-1978, s. 294.

(15) ROZİLİYEV, s.300.

Türkiye, yabancı sermaye yasal düzenlemesi ile ABD Dış İktisadi Politika Komisyonu Başkanı C.B.Randall'ı görevlendirmiştir. 5821 sayılı yasayı yetersiz bulan Randall'ın çabasıyla 18 Ocak 1954 tarih ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası çıkarılmıştır. "Dünyanın en liberal yabancı sermaye yasası" olarak tanımlanan (16) bu yasanın yanında, yabancı sermayeci yatırımları düzenlemek için, 7 Nisan 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Yasası ile 11 Ağustos 1962 tarih ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Yasa (TPKKHY) ve yasaya ilişkin 17 sayılı kararı görmekteyiz.

442 ve 2644 sayılı Köy ve Tapu Yasaları hükümlerine göre, yabancılar köylerde taşınmaz mallar satın alamazlarken yine dış teşviklerle çıkarılan 6088 Sayılı Turizm Teşvik Yasası bu yolu açmıştır. Yabancı sermayeyi Teşvik Komitesi Kararıyla yabancıların köylerde arazi edinebilmeleri sağlanmıştır (17).

Türkiye'ye yabancı sermayenin girişi, bu dönemde çıkarılan üç yasa aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bunlar, Yabancı Sermayesi Teşvik Yasası, Petrol Yasası ve TPKKHY'dır.

a) Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası:

Özel girişimcinin faaliyet gösterdiği her alanda yabancı sermayeye çalışma olanağı tanıyan bu yasa, 14 maddeden oluş-

(16) TOBB, İktisadi Rapor 1974, Ankara-1974, s.379.

(17) AVCIOĞLU, s.711.

maktadır. Yasa, tarım ve ticaret alanlarını yabancı sermaye ye açmış, geniş bir sermaye tanımlaması yaparak yatırılan sermaye ve kârın serbestçe transferini sınırlayan hükümleri kaldırmıştır.

Yasayı uygulamak ve yabancı yatırımcıların başvurularını incelemek üzere kurulan "Yabancı Sermaye Teşvik Komitesi", yasanın ilk maddesini-Yabancı sermayecilerin temel beklenti olan ekonomik kaykınmaya katkı- oldukça liberal yorumlanmış ve yerel ekonomi içinde kısır döngülerin etken olduğunu belirterek her tip yabancı sermaye akışının ekonomiye katkı sağladığını ve dolayısıyla özel sektörün geliştirici bir rol oynadığı vurgulanmıştır.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi'nin kaldırılması ve yetkilerinin DPT'ye verilmesinden sonra, Ticaret Bakanlığının 30 Ekim 1967 tarihli yönetmeliği ile yasanın uygulama biçimi belirlenmiştir.

6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası Kapsamında Türkiye'ye gelen sermayenin yıllara göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo:1

6224 SAYILI YABANCI SERMAYEYİ TEŞVİK YASASI KAPSAMINDA
TÜRKİYE'YE GELMESİNE İZİN VERİLEN YABANCI SERMAYE

(1954 - 1980)

(Cari Fiyatlarla Milyon olarak)

Yıllar	ABD \$	TL.	BİRİKİMLİ	
			ABD \$	TL.
1954 Önce.	2.8	7.9	2.8	7.9
1954	2.2	6.1	5.0	14.0
1955	1.2	3.3	6.2	17.3
1956	3.4	9.4	9.6	26.7
1957	1.3	3.6	10.9	30.3
1958	1.1	4.5	12.0	34.8
1959	3.4	20.5	15.4	55.3
1960	1.9	16.3	17.3	71.6
1961	1.2	10.9	18.5	82.5
1962	4.2	37.4	22.7	119.9
1963	4.5	40.0	27.2	159.9
1964	11.9	103.9	39.1	263.8
1965	11.6	88.9	50.7	352.6
1966	9.7	86.9	60.4	439.5
1967	9.0	80.3	69.4	519.8
1968	13.9	107.7	83.3	627.5
1969	13.2	109.6	96.5	737.1
1970	9.0	89.4	105.5	826.5
1971	11.7	150.7	117.2	977.2
1972	12.8	173.2	130.0	1.150.4
1973	67.3	918.7	197.3	2.069.1
1974	-7.7	-106.7	189.6	1.962.4
1975	15.1	215.0	204.7	2.177.4
1976	8.9	140.3	213.6	2.317.7
1977	9.2	162.6	222.8	2.480.3
1978	11.7	275.0	234.5	2.755.3
1979	-6.4	-237.8	228.1	2.518.5
1980	97.0	7.138.0	325.1	9.656.5

KAYNAK: DPT, Yabancı Sermaye Dairesinden alınan veriler.

1957 yılında Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu ekonomik bunalımın ve 1960 yılındaki siyasi belirsizliğin gelen yabancı sermayeyi etkilediği söylenebilir.

Gelen yabancı sermaye 1954 yılında % 55'i makina ve teçhizat şeklinde aynı sermaye, % 45'i nakit niteliktedir. Bu oranlar 1963 yılında % 52 ve % 47 (ve % 1 Gayri maddi) şeklindedir (19).

1950-1960 yılları arasında gelen yabancı sermayenin sektörel dağılımında ise, Tablo: 2'de görüldüğü gibidir.

Tablo: 2

TÜRKİYE'YE GELEN YABANCI SERMAYENİN SEKTÖREL DAĞILIMI
(1951-1960)

SEKTÖRLER	ORAN (%)
Gıda Maddeleri	15.12
Dokuma	6.16
Kâğıt	0.22
Toprak Sanayi	8.14
Kimya	20.58
Lastik	1.62
Metal İşleme	8.37
Zirai Araçlar	7.00
Elektrikli Araçlar	4.42
Diğer	28.37
Toplam	100.00

KAYNAK:SELİK M.:Türkiye'de Yabancı Özel Sermaye (1923-1960),

SBF Yay., ANKARA-1961, s.31.

(19) ŞAHİN, M.; Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, Ekonomik ve Sosyal Yay., ANKARA-1975, s.64, Tablo.1.6 ve 1.7 den hesaplanmıştır.

Bu dönemdeki yabancı yatırımlar, iç pazara dönük ve oldukça yüksek kısa dönem kârlılığı olan alanlara yönelmiştir. İleri teknoloji ve kapsamlı yatırım gerektiren sektörlerin payı sınırlıdır (20).

1963 yılında yapılan sanayi sayımı bu eğilimin sürdüğünü yansıtır. Yabancı işletmelerin % 23'ü besin, içki-tütün ürünleri kesiminde, % 17'si ise dokuma sanayiinde toplanır. Türkiye pazarı dayanıklı tüketim mallarına doğru açıldıkça yabancı sermayede alanını genişletmiştir. Önce, ilaç, sonra boya ve deterjanlarla kimya sanayiinde, son olarak da montaj fabrikalarıyla maden sanayiine doğru yayılır (21).

b) Petrol Yasası (22)

1954 yılında ABD petrol işletmeleri avukatı Maks Ballie hazırlatılan 6326 sayılı Petrol Yasası yürürlüğe girmiştir. Yasanın ikinci maddesine göre Türkiye, petrolde devletçilikten vazgeçmekte, petrol kaynaklarının özel teşebbüs eliyle değerlendirilmesini kabul etmektedir. Bu karardan sonra, Mobil ve Shell gibi yabancı şirketlerle eşit durumda çalışmak zorunda bırakılan Türkiye Petrolleri bir anonim şirket olarak kurulmuştur.

1957 yılında, Petrol Yasasında yapılan değişikliklerle de petrol şirketlerine rafineri kurma hakkı sağlanmıştır.

-
- (20) GÖYMEN, K., "Türkiye'de Yabancı Özel Sermaye", TÜRK-İŞ/İCFTU, ÇUŞ ve Uluslararası Sendikacılar Semineri, İstanbul-1979.
- (21) YERASIMOS, S. (Çev.B.KUZUCU), "Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye, Bizanstan 1971'e", Gözlem Yay., İSTANBUL-1980, (II. Baskı), s.768.
- (22) "Petrol Yasası" ve "Türk Parasının Kıymetini Koruma Yasası" Bölümleri, konu bütünlüğünün bozulmaması için, 1950-1960 dönemi ve günümüze kadar olan gelişmeleriyle birlikte anlatılmıştır.

Yabancı sermayeli petrol şirketleri, petrol arama ve üretimi ile ilgili izin belgelerini ellerinde bulundurmalarına rağmen, 1960 yılından sonra daha kârlı görülen dağıtım ve rafineri faaliyetlerine yönelmişler ve petrol dış alımı yoluyla da döviz çıkışlarına neden olmuşlardır.

18 Nisan 1973 tarihinde çıkartılan 1702 sayılı Petrol Reformu Yasası ile devlet adına izin, arama ve işletme ruhsatnamesi ile diğer belge alma hakkı Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO)'na verilmiştir. Faaliyetleri kontrol etmek ve yönlendirmek amacıyla yeni düzenlemelerin yapılmasından sonra yabancı sermayeli Petrol Şirketlerinin büyük bir çoğunluğu yatırımlarını geri çekmiştir (23). TPAO, ise gerekli üretimin çok gerisinde kalmıştır.

Petrol arama ve işletmeciliğini geliştirmek ve yabancı sermayenin daha çok teşvik edilmesi amacıyla 6326 sayılı Petrol Yasasında, 28 Mart 1983'de 2808 nolu yasayla değişiklikler yapılmıştır (24).

Buna göre, petrol hakkı sahipleri, 1 Ocak 1980 tarihinden sonra keşfettikleri petrol sahasında ürettikleri, ham petrol ve doğal gazın tamamı üzerinden kara sahalarında % 35'ini ve deniz sahalarında % 45'ini ham veya mahsul olarak dışsatım hakkına sahiptirler. Geri kalan kısmı ile

(23) TOBB, İktisadi Rapor 1979, ANKARA-1979, s.190,

(24) Yasal değişiklik öncesinde, Danışma Meclisi İktisadi İşler komisyonuna sunulan MTA raporunda tasarı eleştirilmiştir. Görüş metninde Petrol Yasasındaki değişikliklerle güçlü ve entegre bir kuruluş olarak MTA'ya yer verilmediği belirtilerek "Bu durumda petrol arama konusunda geniş bilimsel ve teknik güce sahip MTA'nın etkinliği ortadan kaldırılmış olacak" denilmiştir.

Cumhuriyet, "Petrol Yasasına Tepkiler", 16 Mayıs 1982.

1 Ocak 1980 tarihinden önce bulunmuş sahalardan üretilen ham petrol ve doğal gazın tamamı ve bunlardan elde edilen petrol ürünleri ülke gereksinimine ayrılacaktır. Ayrıca kuyubaşı fiyatının dünya fiyatlarına göre saptanması yoluna gidilecektir.

Yasada, Petrol hakları ile ilgili başvuru ve karar sürelerini kısaltan ve işlemleri hızlandıran gerekli değişiklikler de yer almıştır.

Petrol hakkı sahipleri, (Genel Müdürlüğün ve Bakanlar Kurulunun Yayınlayacağı listede uygun bulunan) gerekli malzemeyi, akaryakıtı ve bu işlerde kullanılacak ulaşım araçlarını, gümrük ve diğer dış alım vergi ve resimlerinden 2020 yılına kadar muaf tutulmuştur. Ayrıca, bu muaflikler petrol ve ürünleri dış alımında da geçerlidir.

En önemli maddelerden biriside kâr transferleriyle ilgili olanıdır. Buna göre, yabancı şirketlerin yurt dışına yaptıkları dışarıdan elde ettikleri dövizleri transfer hakkından düşebilmeleri ve petrolle ilgili her türlü ödemelerde kullanabilmeleri olanağı doğmuştur.

c) Türk Parasının Kıymetini Koruma Yasası

Yasanın metninde yabancı sermaye gelmesine ait herhangi bir hüküm bulunmamasıyla birlikte, yasanın ilk maddesine dayanılarak 11 Ağustos 1962 tarihinde yürürlüğe giren 17 sayılı kararın "Sermaye Hareketleri" başlıklı IV. kısmında, Türkiye'ye gelecek yabancı sermayeli kuruluşlara ait hükümler yer almıştır.

17 sayılı karara göre, Türkiye'ye gelecek yabancı sermayeli şirket, T.C. Merkez Bankası ile Maliye Bakanlığına başvuracaktır. Türk Parasının Kıymetini Koruma Düzenlemesine göre ülkeye giren sermaye, belki şartları yerine getirdiğinde, ülkeden geri çıkabilecektir.

Karara göre, 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası kapsam dışında kalan gerçek veya tüzel kişiler, dış ülkelerden kredi sağlayabilir (25), ancak bu kredinin alınabilmesi için Maliye Bakanlığı aracılığıyla Bakanlar Kurulunun izin vermesi gerekir. İzin verilen borçlanmaların ana para taksitleri ile faizleri, ödeme tarihindeki cari kur üzerinden transfer edilecektir. Bu kanaldan Türkiye'ye gelen yabancı sermaye yaptığı yatırım sonucunda kâr elde etmiş ise, bu kârın bir kısmı, T.C. Merkez Bankasında bloke edilecek ve bloke edilen kârın, ancak ülke içinde kullanılmak şartıyla debloke sağlanacaktır (26).

Ancak uygulamada, gerek hükümetin değişik yıllarda aldığı kararlar sonucu, gerekse ülkede kambiyo sınırlaması başlamadan önce kurulan yabancı şirketlerin, açtıkları davayı kazanmaları ile, bu kural önemli ölçüde geçersiz kalmıştır. 24 Ocak 1980'den sonra hükümetin aldığı bir dizi ek kararlar bu ortaklıkların döviz işlemleri çok kolaylaştırılmıştır.

29 Aralık 1983 tarihli RG'de yayınlanan "Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 28 sayılı Karar", 17 sayılı Kararı yürürlükten kaldırmıştır. Yürürlükten kaldırıl-

(25) 1567 sayılı Yasanın 6258 sayılı Yasayla değişik ilk maddesi uyarınca.

(26) KARLUK, s.48.

lan karar hükümlerine göre başlamış olan, işlemler, eski hükümlere bağlı olacak ve yeni kararın ilgililer lehine olan hükümlerinden de yararlanacaklardır. (Geçici md.1).

3. 1960-1980 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE

A. Ekonomik Yapılanma

1950'li yılların sonuna doğru Türkiye, 1958 yılındaki konsorsiyum sonrası, önce ekonomik bunalıma sonra da siyasi bir kriz dönemine girmiştir. 27 Mayıs 1960'da, hükümetin askeri bir hareketle değişmesinden üç ay sonra 91 sayılı yasa ile Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuş ve 1961 Anayasasının "Ekonomik ve Toplumsal Gelişmenin İlkeleri" bölümünde de planlamaya yer verilmiştir.

1963 yılından başlayan beşer yıllık kalkınma planlarından, ilk üç planın uygulanması büyük ölçüde sağlandığı halde sonraki yıllarda giderek ağırlaşan ekonomik ve toplumsal bunalımın etkisiyle, IV BYKP (Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı) 'nın uygulamadan alıkonulduğu görülür.

1960'lı yıllar boyunca yer alan içe yönelik sermaye birikimi süreci başlangıçta hızlı bir büyümeye olanak vermiştir. 1960'ların sonlarına gelindiğinde ise bu sürecin sınırlarını belirleyen darboğazların (özellikle döviz darboğazının) etkili olmaya başladığı söylenebilir.

1970'li yıllarda ise iç pazarın önemini sürdürmesine karşılık öncelikle döviz darboğazı sorununun süregittiği görülür.

Türkiye'nin 1970'lerin sonlarında içine düştüğü bunalım, sermaye birikim sürecinin yeniden yapılandırılması gerektiğini tüm boyutlarıyla gündeme getirmiştir. Bunalımın en temel iki göstergesi, çok yüksek oranlı bir enflasyon ve döviz darboğazı olmuştur. Türkiye ekonomisinin özellikle 1970'lerdeki gelişimi dikkate alındığında; çözüm, yerli girdilere dayalı, ihracata yönelik sanayilere öncelik verilmesi olmuştur. 24 Ocak 1980 önlemleri ile başlatılmaya çalışılan dönüşüm ve gerek yerli sermayenin gerekse uluslararası kuruluşların bu önlemlerin alınmasına yol açan önerileri bu çerçevede değerlendirilmelidir(27).

B. Yasal Düzenleme

Bu dönemdeki gelişmelere paralel olarak gelen yabancı sermayenin niteliği önceki dönemlere göre farklılık göstermektedir. Ayrıca bu dönemin temel özelliklerinden birisi

TABLO: 3

PLAN DÖNEMLERİNDEKİ ÖZEL YABANCI SERMAYE VE KÂR TRANSFERİ

(Milyon ₺)

Ödemeler Dengesi Kalemi	I. BYKP	II.BYKP	III.BYKP
Özel Yabancı Sermaye(*)	115	183	362
Kâr Transferi (-)	64	168	342

KAYNAK: 1. Maliye Bakanlığı, "Ekonomik Rapor 1978", s.42.

2. DPT, III.BYKP, s.52. Tbl.43.(Dış Ödemeler Dengesi "1963-1971").

3. DPT, IV. BYKP, s.71. Tbl.55.(Ödemeler Dengesi Gerçekleşmeleri "1972-1977").

(27) GÜLALP, H., Yeni Emperyalizm Teorisinin Eleştirisi, Birikim Yay., İstanbul-1979. s.65.

Yatırımların birim başına gerçekleştirilen kâr transferlerinin yüksekliği olmaktadır. Bu olgu Tablo:3 yardımıyla incelenebilir.

Bu tabloda görüldüğü gibi özel yabancı sermaye girişi I. BYKP'na göre II.BYKP'nında yüzde 63'lük, II.BYKP'nına göre III.BYKP'nında yüzde 51'lik artış göstermiştir. Aynı zamanda yabancı sermayenin karşılığının arttığı düşünülebilir. Çünkü kâr transferinin getirilen sermaye'ye oranı I. BYKP'nı döneminde yüzde 55.7 II.BYKP'nı döneminde yüzde 91.8 ve III.BYKP'nı döneminde yüzde 95.6'dır (28).

Özel yabancı sermaye girişine yakın miktarda dışarıya kâr transferi yapılması; yabancı sermayenin, ülkenin sermaye birikimine net sayısal katkısının giderek azaldığı anlamına gelir. Bununla birlikte, yabancı sermayenin sayısal büyüklüğünden çok niteliği, kullanıldığı alt sektörler ve kullanılan üretim teknolojisi ekonomik gelişme açısından önemlidir.

Tablo:1'den izlenebileceği gibi, 6224 sayılı yasa kapsamında gelen yabancı sermayenin, 1963 yılı sonrası arttığı gözlenir. Söz konusu artışın nedenleri;

-
- (28) Bu dönemde yabancı sermayenin kârlılığındaki artış iki nedene bağlanabilir; Birincisi, yerleştiği alanda tekelleşmesi ile kârını maximize etmesi, İkincisi ise Kuruluşunu tamamlayıp olgunlaşma dönemine geçmesidir.

- 1960 askeri hareket sonrası, yabancı sermayenin güven duyması,

- Kalkınma planlarının yürürlüğe konması ve plan hedeflerine ulaşmak bakımından yabancı sermayeye önem verilmesi,

- AET'ye giriş anlaşmanın yapılmasıyla, Avrupa sermayesi için Türkiye'de yatırım yapmanın daha çekici ve güvenilir hale gelmesi,

- Türkiye pazarının dayanıklı tüketim mallarına açılması şeklinde belirlenebilir.

Ayrıca, "yerli sermaye birikiminin, yatırımların alt yapısı kadar üretilen malların dağıtımını ve ticaret alanına sokulmasını da yükleneyecek güçte olması gereklidir. İşte 1960 ile 1970 yılları arasında Türkiye'de bu koşullar gerçekleşmiş benzemektedir"(29).

Planlı dönemde artan yabancı sermayede, (daha önceki dönemin verileri ile karşılaştırıldığında) başlıca iki farklılaşma görülür. Bunlardan ilki tablo:4'de de görüldüğü gibi, Yabancı Sermaye yatırımlarının giderek daha fazla oranda dayanıklı tüketim malları üretimine yönelmesidir.

(29) YARESİMOS, s. 767.

Tablo: 4

PLAN DÖNEMLERİNDEKİ YABANCI SERMAYENİN SEKTÖREL DAĞILIM ORANI

Sektörler	I KP ve II KP	III KP*
İlaç Sanayi	22.8	(kimya içinde).. 18.9
Kauçuk Sanayi	19.8	9.0
Elektrik ve Elekt- ronik San.	17.5	12.8
Gıda Sanayi	7.2	(İçki ve Tütün içinde)...
Madeni Eşya ve Mak.San.	11.5	11.5
Taşıt Araçları San.	3.5	27.8
SANAYİ TOPLAMI	82.3	86.5
DIĞERLERİ	17.7	13.5
TOPLAM	100.0	100.0

* Tablonun hazırlandığı her iki kaynakta sektörler farklı alındığı için oranlar yaklaşıktır.

KAYNAK: 1. DPT, II.BYKP s.59, Tbl.48 (Fiilen gelen Yabancı (Sermayenin Sektörel Dağılımı)
2. DPT, IV. BYKP. s.179, Ek:31 ve s.180, Ek:32
(1973-1977) Döneminde Türkiye'de Yabancı Sermayenin Sektörlere Göre Oransal Dağılımı.

Türkiye, Planlı dönemde dayanıklı tüketim mallarına olan istemin arttığı bir üretim-gelir yapısına ulaşmıştır. Ek olarak tüketim malı üreten diğer sektörlerde ya kamu tekelisi ya da üretim kapasitesi fazlası vardır. Bu durumda yabancı sermaye yatırımları daha kârlı olan tüketim malları üretimine yönelmiştir (30).

Son plan döneminde, yabancı sermayede gözlenen önemli bir değişiklik, yabancı sermaye iştiraki ile kurulmuş olan firma sayısındaki azalmadır. 1975'de 118 firma olduğu halde 1979 yılında, bu sayının 91'e indiği görülür (31). Gelen yabancı sermaye miktarının azaldığı bu dönemde, sermaye yoğunluğunun arttığı düşünülebilir.

III- TÜRKİYE'DE 1980 YILI VE SONRASINDA YABANCI SERMAYE

1980 yılı ve sonrasında alınan kararlarda yabancı sermaye önemli bir unsur oluşturmaktadır. Tasarruf açığı süreklileşen Türkiye'de yabancı sermaye, üretken sermayenin finansman sorununun çözümleyicisi olarak görülmektedir. Özellikle

(30) KEPENEK, Y., Gelişimi, Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi, Savaş Yay., ANKARA-Mart 1984, s.209.

(31) IV.BYKP, s.179 Ek.31 (6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan Yararlanan Firmaların Sektörel Dağılımı). 1984 Yılı Geçiş Programı s.81; Tbl.69 (6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan Yararlanan Firmaların Yıllara Göre Dağılımı).

yıllar boyu iç pazara yönelik bir üretim yapısına sahip sahip sanayinin, dışa yönelik dönüşümü yapabilmesi için yeni finansman ve yeni bilgi gereksinimi olacaktır.

Ödemeler Bilançosu denkliğinin sağlanabilmesi için, dış ticaret açıklarının kapatılması zorunludur. Dışa yönelik sanayileşme politikası hedeflerine uygun olarak ihracatta atılımın gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Az gelişmiş ülkelerin sınai ürün ihracatında çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) önemli bir rol oynuyor olması; yabancı sermaye politikasını, ihracata yönelik politikanın belkide en önemli parçası haline getirmektedir (32).

Bu dönemde, Türkiye'de uluslararası pazarlara üretim yapan çok uluslu şirketleri ülkeye çekebilmek için yabancı sermaye yasalarının daha da liberalleştirilmesi yanında, serbest bölgeleri kurmak için yapılan düzenlemelere hız verilmiştir.

Alınan diğer kararlarda yabancı sermaye hareketine olanak hazırlayıcı niteliktedir. Örneğin, tarımda fiyatların ve sanayide ücretlerin sınırlandırılması gerek hammadde, gerekse işçilik fiyatını ucuz kılarak yabancı yatırımcılar için cazip bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır. İç pazara dönük korumacı sanayileşmede bunlar "talep" unsurları oluşturdukları halde, ihracata dönük sanayileşmede yalnız "maliyet"

(32) BERKSOY, T., Az gelişmiş Ülkelerde İhracata Yönelik Sanayileşme, Belge Yay., İstanbul-1982, s.235.

unsurunu oluştururlar. Söz konusu sınırlamanın, sanayi sermayesinin birikimini hızlandırması yanında iki önemli işlevinden de sözedilebilir. Bunlar, iç tüketimin daraltılması sonucu, üretimin ihracata itilmesi ve üretimin girdilerinin ucuzluğu nedeniyle yabancı sermayenin çekici hale getirilmesidir.

1. EKONOMİK YAPILANMA

Türkiye'de dışa yönelik sanayileşme ile yeni bir birikim modeli yaratmak için 24 Ocak 1980 ve sonrası alınan bir dizi kararı görüyoruz. Amaç, üretimi arttırmak ve üretimin büyük bir kısmını ihracata yöneltebilmektir.

Türkiye'nin ihracatta uzmanlaşacağı öngörülen sanayiler nisbi avantajı olan ve daha önce ihracat atılımını gerçekleştirmiş gıda, dokuma ve giyim sanayileridir.

24 Ocak 1980 tarihli ve onu izleyen önlemlerin içerdiği temel unsurlar, Latin Amerika Ülkelerindeki örneklere paraleldir. Farklı ölçülerde ve farklı bir zaman kesitine yayılmış olsa da, önlemlerin özü yine,

- Ücret dışındaki fiyatların serbest bırakılması,
- Yerli ekonominin giderek daha büyük ölçüde uluslararası rekabet koşullarına açılması,
- İhracatın teşviki,
- Anti-Enflasyonist para ve harcama politikası ve

- Yabancı sermayenin teşvikinden oluşmaktadır(33).

12 Eylül 1980 sonrası yönetimi o döneme kadar alınamayan ya da uygulamaya konamayan önlemlerin gerçekleştirilmesi için gerekli kurumsal mekanizmaları sağlamakta etkin olmuştur.

2. YASAL DÜZENLEME

1980 ve sonrasında dışa yönelik sanayileşmeye dönüşüm mantığıyla uyumlu olarak; yabancı sermaye ile ilgili bir dizi yasal düzenlemelere gidildiği görülmektedir. Yapılan düzenlemeler zaman sırasıyla,

- Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi(24 Ocak 1980),
- Garantisiz Ticari Borçların Tasfiyesi (GTB) ile ilgili karar (29 Mayıs 1980),
- Petrol Yasası (34) (30 Mart 1983),
- Serbest Bölgelerin Örgütlenmesi ile ilgili hükümet kararnamesi (3 Kasım 1983),
- 17 sayılı kararı kaldıran 28 sayılı karardır.

A. Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi

24 Ocak 1980 kararlarıyla, 8/168 Sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve kararnamesi yayınlanmıştır (35).

-
- (33) GÜLALP, H., Gelişme Stratejileri ve Gelişmi İdeolojileri, Yurt Yay., Ankara-1983, s.67.
- (34) Daha önceki konularda anlatılmıştır.
- (35) Bkz., RG. 25 Ocak 1980; ilgili değişiklikler içinde kararname sayısı 8/875 (RG., 30 Mayıs 1980),8/1725 (RG., 16 Kasım 1980), 8/4319 (RG.,9 Mart 1982),86/10353 (RG., 12 Şubat 1986),19046 (RG., 13 Mart 1986).

Kararnamenin ilk maddesinde amaç belirtilir. Buna göre, Yabancı Sermaye Teşvik Yasasının ilk maddesinde belirtilen yabancı yatırımcıların ülke kalkınmasına yararlı olması, Türk zel sektörüne açık alanda çalışması, tekel ve özel ayrıcalık oluşturmaması Şartıyla Türkiye'ye gelecek yabancı sermayenin bu kararname hükümlerine göre değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

Kararnamenin ikinci maddesi ile Başbakanlığa bağlı Yabancı Sermaye Dairesi (YSD) kurulmuştur. Yabancı Sermaye Dairesi'nde yabancı sermaye ile ilgili kararlar ve işlemlerde uyum ve çabukluk sağlamak üzere, Maliye, Ticaret, Sanayi ve Teknoloji Bakanlıkları ile Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yürütülen hizmetlerin bir arada toplanması amaçlanmıştır.

Kararnameye göre, yabancı sermaye ve bununla ilgili diş krediler ve bütün işlemler (değerlendirme, teşvik, gayri maddi haklar, tescil, denetim ve diğer işlemleri) yürütmekle görevlendirilen Yabancı Sermaye Dairesinin vereceği izinler sınırlandırılmıştır. Buna göre,

- Yabancı sermaye katılımı söz konusu olan yatırımın toplam sabit yatırım titarı en fazla 50 milyon dolar olacaktır.

- Yabancı sermaye katılım oranı % 10'dan aşağı % 49'dan yukarı olamaz.

Ayrıca, Yabancı Sermaye Dairesinin izin vereceği yatırım sahaları belirlenirken bazı alanlara, belli oranlarda "en az ihracat" kaydı getirilmiştir. Bunlar, gıda

sanayinde % 30, örme ve konfeksiyon tesislerinde % 50, mobilya üretim tesislerinde % 60, otobüste % 40, kamyonunda % 25, madeni eşya sanayiinde ise % 30 oranındadır.

Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi, kamu teşebbüsleri ile işbirliğinin beklendiği beş faaliyet sahasında belirtmektedir. Bu işbirliğinin derecesi ve ayrıntılarının Yabancı Sermaye Dairesi ile görülmesi gerekmektedir. Bu işbirliğinin beklendiği kamu teşebbüsleri aşağıdaki gibidir.

- TAKSAN : Makina aletleri
- TEKSA : Elektronik üretimde
- TÜSAŞ : Uçak, helikopter sanayiinde
- TÜMOSAN : Diesel motorlarında
- TEMSAN : Elektrikli aletler ve türbinlerin üretiminde yabancı sermayeye açılmışlardır.

Yabancı Sermaye Dairesi, körfez ülkeleri ve Libya tarafından yapılacak yatırımlarda yukarıdaki koşulları a-ramaksızın izin vermeye yetkili kılınmıştır. Kararda, ayrıca belirli nitelikte turizm yatırımlarında da belirtilen sınırlamaların dikkate alınmayacağı belirtilmektedir.

Kararnamenin 4. maddesinde; sabit sermaye katılımı oranı 50 milyon doları aşan yabancı sermaye yatırımlarının (katılım oranı ve sektörel sınırlamalar gözönüne alınmaksızın) ön öncelimenin Yabancı Sermaye Dairesi tarafından yapılacağı, gerekli izin Bakanlar Kurulu tarafından verileceği belirtilmiştir.

a) Kararnamede Bankacılık

Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi 5. maddesinde belirtildiği gibi, Türkiye'de kurulu veya kurulacak bankalara yabancı sermaye katılımı ve yabancı bankaların Türkiye'de şube açabilmesi ile ilgili talepler Yabancı Sermaye Dairesine yapılacaktır. Bu talepler Yabancı Sermaye Dairesi tarafından incelenecek ve Maliye ve Ticaret Bakanlıklarının görüşü alınarak Bakanlar Kurulu onayına sunulacaktır.

Tablo: 5'de adı geçen bankalara, Bakanlar Kurulu Kararı ile verilen izinlerin ortak özelliği, aşağıdaki gibidir.

Şubeler TL. üzerinden her türlü bankacılık hizmet ve faaliyetleri yapacak, mevduat kabul edebilecektir.

Şubelere, dövizli her türlü bankacılık hizmet ve faaliyetlerinde bulunma, Türkiye dışından dövizli mevduat kabul etme ve döviz tutma yetkisi tanınmıştır.

Sermayesini 50 milyon doların üzerine çıkaracak bankanın YSD'ye bilgi vermesi gereklidir.

Şubeler tarafından yürütülecek işlemler, 7129 sayılı Bankalar Yasası ve yürürlükteki mevduat hükümlerine uygun olacaktır.

1567 sayılı TPKKHY'ye ilişkin 17 sayılı karara göre faaliyette bulunan Banco di Roma 6224 sayılı Yabancı Sermaye Teşvik Yasası kapsamına alınmıştır.

TABLO: 5

6224 SAYILI YASAYA GÖRE TÜRKİYE'DE BANKACILIK FAALİYETLERİNE İZİN VERİLEN YABANCI BANKALAR
31 ARALIK 1986

Banka Adı	Faaliyete Geçtiği Yıl	Getirdiği sermaye miktarı (Milyon TL)	Yabancı ortak Payı (%)	Geldiği ülke	Faaliyet yeri
Türk Sanai Kalkınma Bankası	1955	24.000	0,95	KARMA	İSTANBUL
Arap Türk Bankası A.Ş.	1975	8.115	80,00	KARMA	İSTANBUL
BCCI İST. Türkiye Merkez Şb.	1980	1.950	60,00	Lüksemburg	İSTANBUL
Citibank İST. Türkiye Merkez Şb.	1980	3.719	100,00	ABD	İSTANBUL
Banko Di Roma İST. TÜRKİYE Mer. Şb.	1981	3.305	100,00	İTALYA	İSTANBUL
Bank Melat	1981	2.103	100,00	İRAN	İSTANBUL
Mabib Bank Limited İSTANBUL	1982	2.382	100,00	PAKİSTAN	İSTANBUL
Türk Bankası Limited	1982	920	100,00	KKTC	İSTANBUL
Bank Of Boston İST. TÜRKİYE Mer. Şb.	1984	2.219	100,00	ABD	İSTANBUL
The Chase Manhattan Mer. İST " " " "	1984	1.628	100,00	ABD	İSTANBUL
Holantse Bank-Uni NV " " " "	1984	2.800	100,00	HOLLANDA	İSTANBUL
Manufactures Honover Trust Co.	1984	2.395	100,00	ABD	İSTANBUL
DNP-AK Bankası A.Ş.	1985	2.500	49,00	FRANSA	İSTANBUL
Chemical Mitsui Bank. AŞ.	1985	3.812	70,00	KARMA	İSTANBUL
Saudi American Bank İST. TÜRK. M. Ş.	1985	4.096	100,00	Suudi Arabi	İSTANBUL
Standart Chartered Bank İST. Mer. Şb.	1985	3.372	100,00	İNGİLTERE	İSTANBUL
Türkiye Tütünçüleri Bankası	1985	6.000	49,00	ABD	İZMİR
Uluslararası End. ve Tic. Ban. AŞ	1985	7.000	28,07	İSVİÇRE	İSTANBUL
Albaraka Türk Özel Fin. Kur. AŞ.	1986	5.000	86,00	KARMA	İSTANBUL
Bank Of Bahrain and Kuwait Mer.					
Manama İST. Şb.	1986	3.649	100,00	BAHREYN	İSTANBUL
Bangue Indusuez merkezi Fransa					
İST. TÜRK. Mer. Şb.	1986	3.484	100,00	FRANSA	İSTANBUL
Koç American Bankası AŞ.	1986	6.800	49,00	ABD	İSTANBUL

KAYNAK: DPT, Yabancı Sermaye Raporu (1983-1986), DPT Yay., Ankara-Nisan, 1987, s.47.

b) Yabancı Sermaye Dairesi Tebliği

1 Nisan 1984 tarihinde, Yabancı Sermaye Dairesi Başkanlığınca yayınlanan 84/1 sayılı tebliğ ile Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi ile TPKKH'deki 28 sayılı karara ilişkin uygulanacak temeller düzenlenmiştir.

Tebliğde ayrıca, Yabancı Sermaye Dairesi'nin izin verebileceği durumlar da belirtilmiştir. Buna göre;

1. 6224 sayılı yasa kapsamında yapılacak komple yeni tevsii, modernisasyon, entegrasyon ve benzeri yatırımlarla portföy yatırımlarına,

2. 28 sayılı karar kapsamında, dışarıda yerleşik kişi ve kuruluşlarca Türkiye'de yapılacak yatırım, ortaklığa katılma, hisse senedi alınması, şube, büro, temsilcilik ve acenta açılması gibi mal ve hizmet üretimi ile ilgili faaliyetler için, tebliğdeki şartlara uygun alanlara,

3. 6224 sayılı Yasa ve 28 sayılı Karar Kapsamında,

- Patent, lisans, know-how ve benzeri gayri maddi hakların dışalımında,

- Yurt dışından sağlanacak aynı ve nakdi kredilere,

- Şirketin yatırım ve işletme dönemlerinde verimli çalışması için gerekli yabancı personelin çalışmasında izin YSD tarafından verilecektir.

B. Garantisiz Ticari Borçların (GTB) Tasfiyesi

6224 sayılı yasaya ek olarak 29 Mayıs 1980'de çıkarılan GTBT'ne ilişkin 8/911 no'lu kararname, Türk lirasına çevrilmiş döviz borçlarının gerçek alacaklılar (veya bu alacağı temlik olan yabancı alacaklılar) (36) yatırım ve kararnamede belirtilen amaçlar için hemen kullanılmasını mümkün kılmaktadır. Bu borçların, sermaye arttırımı, genişleme yatırımı veya yeni yatırımlar için kullanılması YSD'nin sorumluluk ve yetkisi altındadır.

Bu kararname bir kaç kez uzatılmış fakat 30 Haziran 1982'de yürürlükten kaldırılmıştır. Kararnamenin yatırımları teşvik ve ticari borçların tasfiyesi açısından ne derece önemli olduğu 1982 yılı başına kadar 1,2 milyar dolarlık ticari borcun çok büyük bir bölümünün sermaye yatırıma (yada komisyon karşılığı özellikle dışa yönelik teşebbüslere kredi şekline) dönüşmesinden anlaşılmaktadır. 1982 yılı ortalarında T.C. Merkez Bankası, GTB'lerin tasfiye edilmemiş bakiyesinin yaklaşık 300 milyon dolar olduğunu tahmin etmiştir (37). Yabancı firmaların Türk ekonomisine olan güvenlerini son derece sarsmış olan ticari borçların büyük bir kısmı bu şekilde ödenebilmiştir.

GTB'lerin fason üretim yoluyla ödenmesi amacıyla 1981'de verilen teşvik belgeleri ile 452 milyon dolarlık borç ödenmesi öngörülmüş iken, 1982'de bu değer 184 milyon

(36) Alacağın temlik edilebilmesi, 12 Haziran 1980 gün ve 8/1105 sayılı kararnameyle sağlanmıştır.

(37) OECD, Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımı, YASED, İSTANBUL, Haziran 1983, s.12.

dolar olmuştur. Bu yolla yapılacak dışsatımdan 1981 yılında 210 milyon dolar; 1982'de 160 milyon dolar; 1983 yılının ilk 6 aylık döneminde ise 32 milyon dolar döviz girişi öngörülmüştür. Sektörel dağılımında en önemli yeri doküma ve demirçelik sektörleri almaktadır (38).

6224 sayılı yasa kapsamına göre Türkiye'ye gelmesine izin verilen yabancı sermayenin GTB'lardan karşılanan miktarı Tablo:6'da verilmiştir.

TABLO: 6

6224 SAYILI YASA KAPSAMINDA İZİN VERİLEN YABANCI SERMAYE
VE GARANTİSİZ TİCARİ BORÇLAR
(1980 - 1986)

(Milyon /\$)

Yıllar	Gelmesine İzin Verilen Yabancı Sermaye	GTB'dan Karşılanan	
		Miktar	Oran
1980	97.00	34.60	35.6
1981	337.51	300.00	88.8
1982	167.00	89.10	53.3
1983	102.74	26.98	26.4
1984	271.40	29.35	10.8
1985	234.50	18.69	8.0
1986	364.00	7.56	2.0

KAYNAK: DPT, Yabancı Sermaye Dairesinden alınan Verilerle
hazırlanmıştır.

(38) RG., 1984 Yılı Geçiş Programı, 30 Aralık 1983, s.34.

Tablo 6'dan izlenildiği gibi izin verilen yabancı sermayedeki artışın büyük nedeni, yabancı firmaların Türkiye'den olan alacaklarını (tevsii, yeni, sermaye artışı ve portföy niteliğindeki) yatırımlarda kullanmalarıdır. GTB'lardan karşılanan miktarın da, 6224 sayılı yasa kapsamında gelmesine izin verilen sermaye toplamında görüldüğü için, ülkeye daha az "net" sermaye girişi olmuştur.

C. Serbest Bölge Girişimleri

Türkiye özellikle 1980 sonrası, dışa yönelik sanayileşmeyle uluslararası yeni işbölümünde yer almaya çalışmıştır. Bu süreçte önemli oluşumlardan biride serbest bölgelerdir. Türkiye'nin serbest bölge kurma girişimleri çok eskilere dayanır. Her dönemin özgül koşulları serbest bölgelere yüklenen işlevi ve beklentileri de farklı kılmıştır. 1920'li yıllarda serbest bölgelerde transit ticaret faaliyeti ağırlıklı olarak planlanırken, 1980'li yıllarda transit ticaretin yanı sıra, dışa yönelik sınai üretim önem kazanmıştır. Serbest bölge bölge kurma girişimleri, içinde bulunduğu dönemin koşullarında incelenmelidir.

a) 1980 Yılı Öncesi Serbest Bölge Girişimleri

Türkiye'de serbest bölge kurma girişimleri Cumhuriyetin ilk yıllarında başlar. Ticaret sermayesine göre, İstanbul Limanında bir serbest bölgenin kurulması ticari trafiği eski durumuna getirilebilir. Bu amaçla 1926 yılında

dönemin hükümetince, serbest bölge kurulmasınının Türk tüccarına sağlayacağı olanakları dile getiren bir rapor hazırlanmış, 22 Haziran 1927 tarihinde TBMM. serbest bölge kurulması ile ilgili yasaı onaylamıştır. Fakat, yasanın uygulanmadığı görülr. 1953'te 1927 yılında çıkarılan yasanın yerine, 6209 sayılı serbest Bölge Yasası konulmuştur.

6209 Sayılı Yasa, uygulamaya ilişkin bir çok durumun saptanmasını kararnemelere bırakmış, 1956'da çıkan tek kararnamede İskenderun'da bir serbest bölge kurulması için gerekli yasal tasarruflar sağlanmıştır (39).

1953 sonrasında uygulanan korumacı politika ile iç pazarın kârlı kılınması nedeniyle, üretimini genişleten sanayi sermayesi, genel anlamda ihracat, özel anlamda da serbest bölge uygulanmasına gitme önerisine 1980'lere kadar pek rağbet etmemiş diyebiliriz (40). Her iki yasa ve 1980 sonrası gelişmelere bakıldığında ekonominin dışarıya açıldığı zaman serbest bölgelerin gündeme geldiği görülr.

b) 1980 Yılı Sonrası Serbest Bölge Girişimleri

1980 sonrası serbest bölge girişiminde ilk hareket 3 Kasım 1983 tarihli Resmi Gazete'de 151 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile yapılmış, 1953 yılında yayınlanan 6209 sayılı Kanuna dayanılarak Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü

(39) SÖNMEZ, M., "Türkiye Ekonomisinde Bunalım II", Belge Yay., İstanbul-Temmuz 1982, s.223.

(40) SÖNMEZ, s.224.

kurulmuş, bilâhare 12 Kasım 1983 tarih ve 18219 sayılı Res-
mi Gazetede Bayındırlık Bakanlığı alt yapı yatırımlarını
gerçekleştirmekle görevlendirilerek 83/7285 sayılı Bakanlar
Kurulu Kararı ile "Antalya ve Mersin Limanlarının Serbest
Bölge olarak kabulü hudutlarının sonradan tesbiti" kaydı
ile Serbest liman ilanı yapılmıştır. 1984 yılında serbest
bölgeler müdürlüğü kaldırılarak Devlet Planlama Teşkilati
bünyesinde Serbest Bölgeler Başkanlığı oluşturulmuştur.

Yapılan çalışmalar sonucu 3 Ocak 1987'de Mersin Ser-
best Bölgesi açılmıştır. Türkiye 60 yıllık arayıştan sonra
ilk serbest bölgesine kavuşmuş oluyor. Bugüne değin 400'ün
üzerinde firmanın yaptığı başvurunun değerlendirilmesi so-
nucu 238 firmanın faaliyette bulunması uygun görüldü. Mer-
sin Serbest bölgesinde faaliyette bulunmak için başvuran
firmalardan 28 tanesi yabancı sermayeli firma olması bu
girişimin doğrudan yabancı yatırım cephesi yönünden anlam-
lı sonuçlar vermeye başladığını göstermektedir.

IV. TÜRKİYE'DEKİ YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ 1986 YILI İTİBARIYLA YAPISAL YÖNDEN İNCELENMESİ

Önceki kısımlarda anlatılmaya çalışılan Türkiye'deki
yabancı sermaye yatırımları ile ilgili sayısal gelişmeler
bu kısımda incelenecektir. Böylece Türkiye'deki yabancı
sermaye yatırımlarının genel toplamı, şirket sayısındaki
gelişimi, sektörel ve geldikleri ülkelere göre dağılımları
1986 yılı sonu itibari ile verilecektir. Bu kısımda ulaşıll-

mak istenen amaç, önceki kısımlarda anlatılmaya çalışılan yabancı sermaye yatırımlarının, çeşitli zaman dilimleri içindeki ekonomik yapılanma ve yasal düzenlemelerin sonuçlarının sayısal olarak görülebilmesini sağlamak ve bu yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisi içindeki ağırlığını yapılaşmaları ile saptamaktır.

1980 öncesinde Türkiye'deki yabancı sermaye yatırımları ile ilgili yapısal bir analiz mümkün değildi, bunun nedeni 1980 yılından önce Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Merkez Bankası, DPT ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Komisyonu çeşitli ölçülerde yabancı sermaye yatırımları konusunda yetkilidiler. Dolayısıyla, yabancı sermaye yatırımlarının, miktar, gelişim, dağılım ve kaynakları ile ilgili bilgiler adı geçen bakanlık ve kamu kurumlarında, parça parça bulunmakta ve arşivlenmemiş durumda idi. Ayrıca bu bilgiler yayınlanmamış ve kullanıcıların istifadesinden de maalesef büyük ölçüde esirgenmişti.

1980 sonrası, 24 Ocak 1980 istikrar tedbirleri sonucunda Yabancı Sermaye Dairesi kurulunca, Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları konusunda yeterli ve tutarlı rakamlar bulunabilmektedir. Yabancı Sermaye Dairesi'nce yayınlanan 1987 tarihli Yabancı Sermaye raporu araştırması verilmesinden yararlanılarak yabancı sermaye yatırımları hakkında yapısal bilgiler tablo 7, 8, 9. ve 10'da düzenlenerek, yabancı sermayenin miktarı, şirket sayısındaki gelişimi, sek-

törel ve geldikleri ülkelere göre dağılımları verilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte Türkiye'de 6224 ve 1567 sayılı Kanunlara ilişkin 86/10353 sayılı karar kapsamında faaliyette bulunan yabancı sermayeli firmaların listesi; sektör ve alt sektörü, sermayesi, yabancı ortak payı, menşei ve giriş tarihleriyle ekler kısmında verilmiştir.

1- 6224 SAYILI KANUN KAPSAMINDA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCI SERMAYE

6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kapsamında Türkiye'ye gelen yabancı sermaye miktarı 1954 yılı öncesinden 1986 yılı sonu itibariyle yıllık ve birikimli olarak Tablo:7'de verilmiştir.

Bu tablodan izlebileceği gibi 1954 öncesi ve 1954'den 1963 yılına kadar ülkemize gelmesine izin verilen yabancı sermaye miktarı toplam yatırımlarımız içinde çok küçük bir miktarı oluşturmaktadır. Bu miktar beklenenin çok altında kalmıştır. 1963 yılında Türkiye'ye gelmesine izin verilen yabancı sermaye yatırımları miktarında bir canlanma görülüyor. Bunun önemli nedenlerinden biri AET ile Ankara'da imzalanan ortaklık antlaşmasıdır. Bu antlaşma ile Türkiye ve AET arasında sermayenin serbest dolaşımı sağlanmıştır. Bu ise AET'den Türkiye'ye sermaye akımını biraz canlandırmış, fakat istenilen düzeye ulaşamamıştır. Daha sonraki yıllarda Türkiye'de baş gösteren siyasi istikrarsızlık yabancı sermaye akımını durdurmakla kalmamış, 1974 ve 1979'da sermaye çıkışı olmuştur.

TABLO : 7

YILLAR İTİBARIYLA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCI SERMAYE (X)
(milyon \$)

YILLAR	YILLIK	BİRİKİMLİ
1954 Öncesi	2,8	2,8
1954	2,2	5,0
1955	1,2	6,2
1956	3,4	9,6
1957	1,3	10,9
1958	1,1	12,0
1959	3,4	15,4
1960	1,9	17,3
1961	1,2	18,5
1962	4,2	22,7
1963	4,5	27,2
1964	11,9	39,1
1965	11,6	50,7
1966	9,7	60,4
1967	9,0	69,4
1968	13,9	83,3
1969	13,2	96,5
1970	9,0	105,5
1971	11,7	117,2
1972	12,8	130,0
1973	67,3	197,3
1974	-7,7	189,6
1975	15,1	204,7
1976	8,9	213,6
1977	9,2	222,8
1978	11,7	234,5
1979	-6,4	228,1
1980	97,0	325,1
1981	337,5	662,6
1982	167,0	829,6
1983	102,7	932,3
1984	271,4	1203,7
1985	234,5	1438,2
1986	364,0	1802,2

(X) 1980 ve sonrası Yabancı Sermaye Başkanlığınca
izin verilen yabancı sermaye miktarıdır.

KAYNAK: DPT, Yabancı Sermaye Raporu (1983-1986),
DPT Yay., Ankara-Nisan, 1987, s.10.

1979 yılı sonu itibariyle Türkiye'ye gelmesine izin verilen yabancı sermaye miktarı 228.1 milyon dolardır. 1980 yılına gelindiğinde ise sadece 1980 yılında 97 milyon dolardır. 1981 yılında ise 337,5 milyon dolarlık yabancı sermaye girişi, 28 yılda gelen toplam yabancı sermayenin bir buçuk katına yaklaşmıştır. Bu gösteriyorki 24 Ocak Kararları sonucunda alınan olumlu tedbirler ile birlikte Türkiye'ye yabancı sermaye girişi hızlanmıştır. 1986 yılı sonu itibariyle Türkiye'deki toplam yabancı sermaye miktarı 1802,2 milyon dolardır.

1980-1986 yılları arasında Türkiye'ye giren yabancı sermaye miktarı 1574,1 milyon dolar olmuştur. Bu gösteriyor ki Türkiye, artık yabancı sermaye yatırımları için çekici hale gelmeye başlamıştır.

2- YABANCI SERMAYELİ ŞİRKET SAYISINDAKİ GELİŞİM

Türkiye'de 1975-1986 yılları arasında 6224 sayılı kanun kapsamında faaliyette bulunan yabancı sermayeli şirketlerin yıllara göre dağılımı Tablo:8'de verilmiştir. 1975 yılında 109 olan şirket sayısı 1977-1979 yılları arasında 100'ün altına düşmüş ve 1980 yılında tekrar yüz olmuştur. Daha sonraki yıllarda yabancı sermayeli şirket sayısındaki gelişim hızla yükselmeye başlamış ve 31 Aralık 1986 tarihi itibariyle 610'a ulaşmıştır. Yine 1980 yılında başlayan yabancı sermayeli şirket sayısındaki bu hızlı gelişimin nedeni şüphesiz 24 Ocak 1980 istikrar tedbirleri ile yabancı sermayeye getirilen olumlu ortamın etkisi büyük olmuştur.

Tablo: 8

6224 SAYILI YABANCI SERMAYEYİ TEŞVİK YASASI'NDAN YARARLANAN ŞİRKETLERİN YILLARA GÖRE

DAĞILIMI

(Milyon TL)

Yıllar	Faliyette Bulunan Şirket Sayısı	Mevcut Yabancı Sermaye	İlgili Şirketlerin Toplam Sermayesi	Toplam Sermaye içindeki Yabancı Sermaye Payı (%)
1975	109	2.177	5.118	40,19
1976	106	2.318	5.771	40,15
1977	99	2.480	6.326	39,21
1978	97	2.818	7.945	35,46
1979	91	2.518	8.480	29,70
1980	100	9.642	28.390	34,00
1981	127	19.012	47.400	40,10
1982	170	43.646	100.196	43,56
1983	185	61.352	147.352	41,70
1984	267	117.902	254.775	46,27
1985	421	207.854	464.981	44,70
1986	610	302.909	707.164	42,83

KAYNAK: 1) DPT, Yabancı Sermaye Raporu (1983-1986) DPT Yay.-Ankara-Nisan, 1987.

2) KARLUK, S.R. Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, İTO Yay., İstanbul-Temmuz 1983, s.118.

Tablo:8'deki verilere göre, 1980 yılı yine yabancı, sermayeli şirketlerin gelişiminde dönüm noktası olmuştur. 1979 ve önceki yıllarda mevcut yabancı sermaye 3.000 milyon TL. limitine ulaşamazken 1980'de 9.642 milyon TL'ye, 1986'da ise 302.909 milyon TL.'ye ulaşmıştır. Bu artışın önemli etkisi ilgili şirketlerin toplam sermayesinde görülmektedir. 1979 yılında 8.480 milyon TL. olan ilgili şirketlerin toplam sermayesi 1986'da 707.164 milyon TL'ye yükselmiştir. 1980 sonrası bu gelişmelere paralel olarak 1979'da toplam sermaye içinde yabancı sermaye payı % 29.70'den 1986'da % 42.83'e yükselmiştir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir noktada, 1984 yılında 267 yabancı sermayeli şirketin toplam sermaye içindeki payı % 46.27 iken, 1985 ve 1986 yıllarında yabancı sermayeli şirketlerin sayısında meydana gelen yaklaşık % 50'lik artışla birlikte bu yıllarda yabancı sermayeli şirketlerin toplam sermaye içindeki payı 1985'de 1984'e göre % 2, 1986'da ise 1984'e göre % 4 puanlık bir gerilemedir.

Bu gelişmeler açık bir şekilde göstermektedirki, Türkiye'de yabancı sermayeye güven verici bir ortam sağlandığında, etkin ve sonuç alan bürokrasinin de yardımıyla mevcut mevzuatta hiçbir önemli değişiklik yapmadan yabancı sermaye yatırımlarını Türkiye'ye çekmek mümkün olabilmektedir (41).

(41) KARLUK, s.119.

3- YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN SEKTÖREL DAĞILIMI

1986 yılı sonu itibariyle Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı sermayeli firmaların ve bunların sahip oldukları sermayenin sektörel dağılımı Tablo:9'da verilmiştir.

1986 yılı sonu itibariyle Türkiye'de faaliyette bulunan 610 yabancı sermayeli firmadan 235'i imalat sanayii, 12'si tarım, 6'sı maden ve 357'si hizmetler sektöründedir. Görüldüğü gibi hizmetler sektöründe faaliyette bulunan firma sayısı birinci sıradadır. İkinci imalat sanayi, ardından tarım ve madencilik sektörü gelmektedir. 1982 Haziran ayı itibariyle 146 yabancı sermayeli firmanın 120'si imalat sanayii, 22'si hizmetler, 3'ü tarım ve 1'ide madencilik sektöründedir (42). Burada bir karşılaştırma yapıldığında, 1982' sonrası gelen yabancı sermaye yatırımlarının büyük bir çoğunluğu hizmetler sektörünü tercih etmiştir. Bununla birlikte imalat sanayiinde 1982'de 120 olan firma sayısı 1986'da 235'e yükselerek bu alanda yüzde yüzlük bir artış sağlamıştır. Fakat hizmetler sektöründe faaliyet gösteren firma sayısındaki bu hızlı gelişim oldukça önemlidir. Bu değişimin temel nedenleri arasında yabancı sermayeli bankaların Türkiye'de faaliyet göstermelerine verilen izinler ve bu alandaki gelişimle birlikte Türkiye'de turizm alanına sağlanan teşviklerle bu alanın yabancı sermaye için daha cazip hale getirilmesi sayılabilir.

(42) KARLUK, s.119.

TABLO: 9

1986 YILI SONU İTİBARIYLA

TÜRKİYE'DE FAALİYETTE BULUNAN YABANCI SERMAYELİ KURULUŞLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

SEKTÖR	Firma Sayısı	Mevcut Yab.Sermaye	Toplam Yab.Sermaye İçindeki Pay(%)	İlgili Şirket.Toplam Sermayesi	Toplam Sermaye İçindeki Yab. Sermaye Payı (%)
ELEKTRİK-ELKTRO.	22	21818	7.20	48241	45.22
MAKİNA İMALAT SAN.	15	10176	3.35	34894	29.16
GÜBRE	2	4276	1.41	7565	56.51
DOKUMA-GİYİM SAN.	29	8611	2.84	18020	47.78
KİMYA SANAYİİ	36	24381	8.04	31960	76.28
CAM SANAYİİ	3	3250	1.07	35700	9.10
T.ARAC.İMAL.SAN.	10	21814	7.20	64186	33.98
DİĞER	15	1010	0.33	2535	39.82
GIDA-İÇKİ SAN.	36	28694	9.47	55361	51.83
MADENİ EŞYA SAN.	15	2383	0.78	12562	18.96
DEMİRDIŞI METALLAR	3	1343	0.44	8160	16.46
PLASTİK SANAYİİ	8	1597	0.52	4218	37.85
DEMİR-ÇELİK SAN.	8	9892	3.26	74185	13.33
ÇİMENTO SANAYİİ	1	765	0.25	5400	14.16
KAĞIT SANAYİİ	6	1624	0.53	4040	40.18
ORMAN ÜRÜNLERİ	7	1158	0.38	3943	29.36
LASTİK SANAYİİ	3	2530	0.83	4977	50.83
P.KİL.CİM.DEN GER.	4	999	0.32	3510	28.45
T.ARAC.YAN.SAN.	10	8554	2.82	27605	30.98
UÇAK SANAYİİ	2	245	0.08	500	49.00
İMALAT TOPLAMI	235	155120	51.20	447562	34.65
TARIM	12	8795	2.90	18558	47.39
MADEN	6	3274	1.08	6084	53.81
HİZMETLER SEKTÖRÜ :					
TİCARET	224	18140	5.98	23687	76.58
DİĞER	60	17546	5.79	26675	65.77
TURİZM	41	19530	6.44	44692	43.69
YATIRIM FİNANSMANI	2	8500	2.80	10000	85.00
BANKACILIK	21	54782	18.08	96322	56.87
KARA TAŞIMACILIĞI	6	1771	0.58	2655	66.69
DENİZ TAS.	3	15456	5.10	30930	49.96
HİZMETLER TOPLAMI	357	135725	44.80	234961	57.76
GENEL TOPLAM	610	302909	100.00	707164	42.83

KAYNAK: DPT, Yabancı Sermaye Raporu, DPT Yay., Ankara-Nisan 1987, s.27.

Hizmetler sektöründe faaliyet gösteren 357 firmanın toplam yabancı sermaye tutarı 135,725 milyon TL.iken imalat sanayiinde faaliyet gösteren 235 firmanın toplam yabancı sermaye tutarı 155.120 milyon TL.dir.

İmalat sanayi sektöründe en fazla şirket kimya ve gıda-içki sanayindedir. Bu alt sektörlerde 36'şar firma faaliyet gösteriyor ve bunları 29 firma ile dokuma-giyim sanayi takip etmektedir. Aynı şekilde 1981 yılı sonu itibariyle imalat sanayi içinde ön sırada gıda-içki sanayi, kimya sanayii, (ilaç üretimi bunun çoğunluğunu oluşturmaktadır.) ve tekstil sanayi gelmektedir (43).

Yabancı sermayeli şirketlerin imalat sanayi içinde en az rağbet ettikleri sektörler ise çimento ve gübre sanayileridir.

Tarım ve madencilik sektöründeki yabancı sermayeli yatırımlar gerek niceliksel olarak gerek nisbi olarak çok düşüktür. 1982'de tarım sektöründe faaliyette bulunan yabancı sermayeli firma sayısı 3 iken 1986'da 12'ye yükselmiş, fakat diğer sektörlerdeki artışa ayak uyduramamıştır.

Hizmetler sektörü içinde firma sayısının en fazla olduğu alan ticarettir. 224 yabancı sermayeli firma faaliyet göstermektedir. Toplam yabancı sermaye miktarı 18140 milyon TL.dir. Bu alanda da yine yatırım çoğunluğu bankacılık ve turizm sektöründedir.

(43) DİR İMTEKİN, H., Türkiye Ekonomisi, Anadolu Üniv.Yay., Eskişehir-1983, s.140.

Türkiye'deki mevcut yabancı sermayenin 1986 yılı itibariyle elde edilen verilere göre % 51,20'si imalat sanayinde, % 44,80'i hizmetler % 2,90'ı turizm ve % 1.08'i maden sektöründedir.

Toplam sermaye içindeki yabancı sermayeli firmaların sektörlere göre payı ise, imalat sanayindeki toplam sermayenin % 34.65'i hizmetler sektöründe % 57,76; Tarım sektöründe % 47,39 ve Maden sektöründe ise % 53,81'dir.

Yukarda anlatılanlara bağlı olarak son yıllarda hizmetler sektörüne gelen sermayenin düzenli bir artış göstermeye başladığı görülmektedir. İlk sırayı alan bu sektörü sırasıyla imalat, maden ve tarım sektörü izlemektedir.

4. YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI

6224 sayılı kanuna göre Türkiye'de faaliyette bulunan 610 adet yabancı sermayeli firmanın ülkelere göre dağılımı Tablo:10'da incelenmiştir. 1986 yılı itibariyle Türkiye'de faaliyette bulunan firmalar içinde ilk sırayı 92 firma ile Batı Almanya, 77 firmayla İsviçre ve 74 firmayla ABD takip etmektedir. 1982 yılında bu sıralama İsviçre, Batı Almanya ve ABD şeklinde sıralanmaktaydı.

92 firma ile Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı sermayeli firma çoğunluğuna sahip olan Batı Almanya, Türkiye'deki toplam yabancı sermayenin % 11.08'ine sahiptir. Firma

TABLO : 10

1986 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'DE FAALİYETTE BULUNAN YABANCI SERMAYETİ KURULUŞLARIN
ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI

ÜLKE	Sayısı	Mevcut Yab.Sermaye	Yab.Sermaye İçindeki Payı(%)	İlgili Şirketlerin Toplam Sermayesi	Top.Sermaye İçindeki yab. Sermaye Payı(%)
A.B.D.	74	35654	11.77	67803	52.58
AVUSTURYA	8	853	0.28	1647	51.74
B.A.E.	4	3393	1.11	5350	63.41
B.ALMANYA	92	33586	11.08	71444	47.01
BAHREYN	2	4139	1.36	4262	97.12
BELÇİKA	7	5983	1.97	14800	40.42
BULGAR	1	473	0.15	1050	45.00
DANİMARKA	7	9787	3.23	20930	46.75
FİNLANDİYA	3	613	0.20	1348	45.44
FRANSA	9	11609	3.83	21654	53.61
GÜNEY KORE	1	72	0.02	80	90.00
HOLANDA	24	19048	6.28	28586	66.63
I.K.B.	8	2049	0.67	13573	15.09
IFC	2	2625	0.86	27500	9.54
İNGİLTERE	43	13655	4.50	23717	60.10
IRAK	9	1477	0.48	2406	61.40
İRAN	43	5558	1.83	6033	92.13
İSPANYA	1	39	0.01	39	100.00
İSRAİL	2	59	0.01	60	99.02
İSVEÇ	7	242	0.07	334	72.43
İSVİÇNE	77	44656	14.74	148330	30.10
İTALYA	11	9973	3.29	21369	46.67
JAPONYA	7	1538	0.50	7286	21.10
K.K.T.C.	3	974	0.32	997	97.66
KANADA	1	1097	0.36	3540	31.00
KARNA	50	49386	16.30	123892	39.86
KATAR	1	60	0.01	60	100.00
KUVAYT	2	1007	0.33	2096	48.03
LIBYA	4	19042	6.28	27793	50.38
LİCHTEN	2	79	0.02	140	56.50
LİBNAN	9	2316	0.76	7390	31.33
LUXEMBURG	5	3979	1.31	11435	34.79
MISIR	2	81	0.02	135	59.62
MONAKO	1	140	0.04	312	45.00
PAKİSTAN	3	2483	0.81	2554	97.21
PANAMA	4	798	0.26	1293	61.67
SURİYE	46	2155	0.71	3413	63.14
SUUDİ ARAB	22	11204	3.69	20821	53.81
TUNUS	1	30	0.00	30	100.00
ÜRDÜN	9	300	0.09	590	50.96
Y.ZELANDA	1	40	0.01	40	99.00
YUGOSLAVYA	1	625	0.20	2000	31.25
YUNANİSTAN	1	35	0.01	35	100.00
GENEL TOPLAM	610	302909	100.00	707164	42.83

KAYNAK: DPT, Yabancı Sermaye Raporu (1983-1986), DPT Yay., Ankara-Kışan 1987, s.28.

sayısı itibariyle ikinci sırada bulunan İsviçre'nin ise Türkiye'deki toplam yabancı sermayenin % 14.96'sına sahiptir. ABD'nin ise % 11.77'dir. Adı geçen üç ülkenin Türkiye'de ortak oldukları firma sayısı 243'dür. Diğer bir deyişle yabancı sermayeli toplam firmaların % 40'ına bu üç ülke sahiptir. Yalnız dikkat edilmesi gereken bir nokta, Türkiye'de 92 firma ile en fazla yabancı sermayeli firmaya sahip olan Batı Almanya'nın toplam yabancı sermaye içindeki payının 77 yabancı sermayeli firma ile ikinci sırada ve 74 yabancı sermayeli firma ile üçüncü sırada bulunan ABD'nin toplam yabancı sermaye içindeki paylarından daha düşük bir paya sahip olmasıdır. Burada 77 firma ile toplam yabancı sermaye içinde % 14,96'lık paya sahip olan İsviçre'nin yatırımlarının yönünün incelenmesi gerekir. İsviçreli firmalar genellikle imalat sektörüne yerleşmekte ve bu imalat sanayi içinde sermaye yoğun sanayilerden olan kimya sanayinde faaliyette bulunmalarıdır. Olaya ABD yönünden bakılırsa, Türkiye'ye ilk yabancı sermaye akımı bu ülkeden gelmiş ve ABD kökenli firmalar yerleştikleri sektörlerde uzun süredir çalışmakta ve tekel özelliği göstermektedirler.

Bu açıdan bu ülkelerin Türkiye'deki yabancı sermaye içindeki payının Batı Almanya'dan Yüksek olması bu nedenlerden kaynaklanabilir.

Türkiye'deki toplam yabancı sermaye içinde Tunus hariç diğer ülkelerin payları % 0.01 ile % 6,28 arasında değişmektedir. 1982'de karma sermayeli firma sayısı 8 ve Türkiye'deki toplam yabancı sermaye payları % 5.10 ile

1986 yılı itibariyle karma sermayeli şirket sayısı 50 olmuş ve bu şirketlerin yabancı sermaye içindeki payı % 16.30' a ulaşmıştır. Bu rakam Türkiye'de toplam yabancı sermaye içinde paylar bakımından karma sermayeli firmaları birinci sıraya yükseltmiştir. Bu firmaların toplam yabancı sermaye tutarı 49.386 milyon TL.dir. Anlaşılabileceği gibi 1982-1986 yılları arasında Türkiye'de karma sermayeli firma sayısı ve sermayelerinde büyük bir artış gözlenmektedir.

İkinci Bölüm

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ GELDİĞİ ÜLKENİN TEMEL MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ÖLÇÜLMESİ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Az gelişmiş ülkelerin ithalat ikamesine dayalı sanayileşme stratejileri, özellikle iç pazarlara dönük üretim yapan yabancı sermaye yatırımcılarını az gelişmiş ülkelerde yatırım yapmaya yönelten temel bir neden olarak görülmektedir. Ancak üzerinde durulması gerekli olan sorun, bu yatırımların geldikleri ülkelerin kalkınmalarına gerçekten önemli bir katkıda bulunup bulunmadığıdır. Bu konuda yapılan araştırmalar ve ileri sürülen görüşler iki grup içinde toplanabilir. Bir kısım iktisatçılara göre; yabancı sermaye geldiği ülkeye teknoloji ve yatırım sonucu yarattıkları katma değer az gelişmiş ülkelerde kalkınmayı hızlandırmakta, diğer bir kısım iktisatçılara göre ise, yabancı sermayeye bağlı kalkınma az gelişmiş ülkelerin kalkınma sürecini yavaşlatır ve ekonomide mevcut ikili yapıyı daha da artırır (44). Bir kısım iktisatçılar ise yabancı sermaye transferleri ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi istatistikî yöntemler yardımıyla hesaplamaya çalışmışlardır.

(44) Bu konuda geniş bilgi için bkz. ALPAR, s.83.

Bu çalışmada, yabancı sermayenin geldiği ülke ekonomisi üzerinde yaptıkları etkilerin ölçümü için yukarıda değindiğimiz gibi bazı iktisatçıların geliştirdiği modeller arasında amaca uygun modelleri belirleyip, yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin temel makro ekonomik değişkenleri üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan bir Analitik Model'in uygulanmasına çalışılacaktır.

Yapılan çalışma sırasında bu modelin uygulanması için gerekli verilerin tümünün temininin imkânsız olduğu anlaşıldığından, modelin belli parametrelerini uygulayabilmek için belli varsayımlarda bulunulması gerekmiştir. Ayrıca ülkemizde faaliyet gösteren yabancı sermayeli şirketlerin tümü hakkında gerekli veriler bulunamadığından, bu alandaki bilgilerin İstanbul Sanayi Odası tarafından her yıl sürekli olarak yayınlanan "Türkiye'nin 500 Büyük Firması" araştırmasından, yabancı sermayeli firmalara ait, üretim, satış, brüt katma değer, bilanço kârı, özsermaye, istihdam ve ihracatlarını temin etmek mümkün olmuştur.

I- YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ GELDİĞİ ÜLKENİN TEMEL MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

1. GENEL YAKLAŞIM

Teorik yönden yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin ekonomisi üzerinde yaratmış oldukları etkilerin kavranabilmesi için bu yatırımların; üretim, gelir, tüketim,

tasarruf, yatırım ve ödemeler bilançosu gibi ekonomik etkilerinin bilinmesi gerekir. Bu etkilerden bazıları ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlarken, bazılarıda ekonomiye büyük bir külfet yükler. Diğer yandan bazı etkiler yatırım yapıldığı anda ortaya çıkarken, bazılarında ise uzun bir zaman sonra sonuç alınabilmektedir.

Yabancı sermayeli yatırımların geldiği ülkenin refahını yeksilttiği, teknoloji ve sermaye transferine yardımcı olduğu, ihracatı geliştirdiği, yönetim becerisi kazandırdığı ve verimliliği arttırdığı öne sürülmektedir(45). Şüphesiz, yabancı sermaye yatırımlarının ülke ekonomisi üzerindeki olumlu etkileri yanında olumsuz etkileride bulunmaktadır. Yabancı sermayeli yatırımların ülkeye getirdikleri ile ülkeden götürdükleri konusunda objektif bir değerlendirmenin yapılabilmesi ancak gelen ve giden değerlerin para ile ölçülmesine bağlıdır. Bu ölçümün tam anlamı ile yapılması mümkün olmadığı gibi, değerlendirmede ölçü dışı kalan subjektif faktörlerde bulunmaktadır (46). Ayrıca, yabancı sermaye yatırımlarından beklenen yarar ve zararlar yukarıda belirtildiği gibi yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye geldiği anda değil, fakat belli bir süre geçtikten sonra ortaya çıkmaktadır.

(45) URAS, s.54.

(46) KARLUK, s.20.

2- ANALİTİK BİR MODEL ÇERÇEVESİNDE YAKLAŞIM

A. Ölçümlerin Yapılabilmesini Sağlayacak Modelin İrdelenmesi

Yabancı sermaye yatırımlarının gerek geldiği ülke ekonomisi, gerekse dünya ekonomisi üzerindeki etkilerinin açık bir şekilde belirlenmesi için yoğun çalışmalar yapılmaktadır.

Yabancı sermayeli yatırımların geldiği ülkede yatırımları arttırıcı etki yarattığı bilinmektedir. Yabancı sermaye yatırımlarını kabul eden ülke, her ilave yatırım artışından en fazla faydayı elde etmek isteyecektir. Bu durumda yabancı sermaye yatırımlarının ülke ekonomisi üzerindeki etkilerinin ölçülmesi ve gerekli tedbirlerin alınması büyük önem kazanmaktadır. Bu ölçümün yapılabilmesi için çeşitli modeller geliştirilmiştir. Ancak bu modellerin yabancı sermaye yatırımlarını kabul eden ülkenin ekonomik ve sosyal şartlarıyla uyumlu olması durumunda yapılan ölçümlerde daha güvenilir sonuçlar elde edilebilir.

a- Amaca Uygun Modellerin Belirlenmesi

Yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülke ekonomisi üzerindeki etkilerinin ölçülebilmesi için uygun modellerin belirlenmesi önem taşımaktadır. Yabancı sermayenin geldiği ülke ekonomisi üzerinde yaratabileceği etkilerin iktisadi varsayımlardan çok modeller yardımıyla belirlenmesi daha yararlı sonuçlar verir. Bu amaçla yabancı sermaye yatırımlarının etkisinin ölçülmesinde kullanılan modeller içersinde

Türkiye'de bir hayli tanınan Root Modeli incelenerek amaca uygunluğu tartışılacaktır. Diğer bir amaca uygun model ise Analitik model'dir. İlerki konuda görülebileceği gibi bu modelin Root Model'ine göre üstünlükleri belirlenip, daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

Yukarıda bahsettiğimiz amaca uygun modeller sırası ile tanıtilip analiz edildikten sonra, iki model arasında amacımıza uygun olan model Türkiye uygulaması için geliştirilecektir.

i) Root Modeli

Root modeli esas olarak yabancı sermayeli yatırımların milli gelir ve ödemeler bilançosu dengesi üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Böylece bu model, yabancı sermayeyi kabul eden ülkenin milli gelir ve ödemeler bilançosu dengesine ait yarar ve zararlarını izleme olanağı sağlamaktadır (47).

Root modelinde yabancı sermayeli yatırımların ülke ekonomisi üzerindeki net gelir etkisini ölçmek için kullanılan formül;

$$\text{Net gelir} = \frac{(F+R^*+T)-N+L}{E}$$

(47) URAS, s.60.

şeklindedir. Bu formülde yer alan parametreler;

F = Kuruluşun işçi, sermaye ve araziye yaptığı faktör ödemeleri,

R^* = Kuruluşun vergiden sonra teşebbüs faktör geliri

T = Kâr üzerinden ödenen vergiler

N = Yerli üretim faktörünün fırsat maliyeti

L = Dışsal ekonomik değer

E = Dış üretim faktörlerine yapılan ödemelerdir.

Diğer yandan bu modelde yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin dış ödemeler dengesi üzerindeki etkiside

$$\frac{K + X + S}{(R^{**} + F^*) + (M + M^*) + D} \quad \text{formülü yardımıyla}$$

hesaplanabilmektedir. Bu formülde yer alan parametreler ise;

K = Yabancı sermaye girişi

= Yabancı Sermayeli kuruluşun ihracatı

S = İthal ikamesi

R^{**} = Kâr transferi

F^* = Dış faktörlere yapılan ödemeler

M = Kuruluşun kullandığı ithal malı girdisi

M^* = Ülkenin ithal eğiliminin artması sonucu yapılan ithalat

D = Yabancı sermaye payının geriye transferidir.

Bu formüllerin uygulaması sonucu elde edilen oransal değerlerin 1'den büyük olması durumunda yabancı sermaye o ekonomi için olumlu katkılar sağlamakta 1'den küçük olduğu hallerde ise zarar söz konusu olmaktadır (48). Bu durumda

(48) URAS; s.63.

elde edilen sonucun kestirme bir rakamdan ibaret olduğu ve ayrıntılı bir çözümlene yapılması mümkün olmamaktadır.

Diğer yandan, Root Model'inden sonuç alınabilmesi için yukarıda verilmeye çalışılan tüm parametrelerin değerlerinin tam olarak bulunması gerektiği halde, bu parametrelerden, dışsal ekonomik değerler, yerli üretim faktörlerinin fırsat maliyetleri, ülkenin ithal eğilimindeki artışlar gibi subjektif planların hesaplanması mümkün görülmemektedir.

Root modeli bazı Türk iktisatçılarınca Türkiye için uyarlanmaya çalışılmış, fakat şimdiye kadar uygulaması yapılmamıştır (49). Bunun nedeniyse modelin bazı subjektif parametreler içermesi ve bu parametrelerin Türkiye'de hesaplanmasının imkânsız olmasıdır. Root Modeli'nin kapsamının dar olmasına karşılık bu kadar subjektif parametre taşınması modelin Türkiye için kullanılmasıyla etkin sonuç alınması imkânsızdır.

ii) Analitik Model

Yabancı sermaye yatırımlarının, geldiği ülke ekonomisi üzerindeki etkilerinin ölçülmesi için uygun olan modellerden birisi de "Analitik Model"dir (50). Bu model ya-

(49) Ayrıntılı bilgi için bkz. URAS, s.61; KARLUK, s.21; ALPAR, s.94.

(50) Bu model Fransa'nın Lille Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Deniz Akagül tarafından geliştirilmiştir. Bkz. AKAGÜL, D., Analyse Des Relations Economiques Entre L'Europe Et La Turquie Le Cas De L'association C.E.E. Turquie, Lille, 1986, s.267.

bancı sermaye yatırımlarının ülke ekonomisine sağladığı yararların derecesini açıkça belirtmesi yanında, ekonominin temel makro değişkenlerinden üretim, milli gelir, tüketim, tasarruf, yatırım ve ödemeler bilançosu dengesi üzerindeki etkilerini ölçmektedir. Ayrıca Analitik Model'in içerdiği parametreler subjektif ölçümler taşımaktadır.

b) Yeni Bir Model Denemesi

Bu çalışmada, Analitik Model'in yukarıda belirtilen üstünlükleri dikkate alınarak, yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin temel makro değişkenleri üzerindeki etkilerinin ölçülmesinde ve Türkiye örneğinde bu model kullanılmıştır.

i) Kapsamı

Analitik Model esas itibarıyla, yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin temel makro ekonomik değişkenleri üzerindeki etkilerini yıllık değişimler şeklinde incelemektedir. Buna bağlı olarak, modelin parametre değerlerinin de yıllık değişimler şeklinde ele alınması gerekmektedir. Modelde kullanılan parametre değerleri, dışsal ekonomiler ve faktör maliyetleri gibi subjektif unsurları içermeyip, rakamsal olarak hesaplama olanağı bulunan objektif unsurlar taşımaktadır.

Model 25 adet parametre ve bu parametreler kullanılarak oluşturulan 7 adet cebirsel denklemden meydana gelmiştir. Bu cebirsel denklemlerden ^{her} biri yabancı sermaye ya-

ii) Amacı

Modelin esas amacı yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin temel makro ekonomik değişkenleri üzerindeki etkilerini ölçmektir. Bu ölçümlerle elde edilen sonuçlarda yabancı sermaye yatırımlarının temel makro değişkenler üzerinde meydana getirdiği etkinin derecesini belirleyebilme olanağı vardır. Diğer bir deyişle bu model; yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin herhangi bir makro ekonomik değişkenlerinde, mutlak değer olarak meydana gelen artışın ne oranda yerli ve yabancı sermaye yatırımları tarafından yaratıldığı analiz edebilmektedir. Ayrıca modelde kullanılan parametrelerin objektif olarak ölçülebilen değerleri içermesindeki amaç; modelin kullanılabilirliğinin arttırılması ve daha sağlıklı ölçümlerin yapılabilmesinin sağlanmasıdır.

Yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin temel makro ekonomik değişkenleri üzerindeki etkilerinin ölçülmesi için geliştirilmiş modellerin hiçbirisi şimdiye kadar Türkiye'de uygulama olanağı bulamamış, sadece modeller tanıtılmakla yetinilmiştir (51). Analitik Model'de ise gerekli verilerin bulunabilme olasılığı az gibi gözüksede elde edilen sınırlı veriler sayesinde kısmi sonuçlara varmak ve okuyucuya gelecekteki gelişimi belirli bir mantıki akış içerisinde vermek mümkün olabilmektedir. Çünkü, bu model gerektiğinde mantığa dayalı sentetik verilerin kullanılmasına olanak sağlamaktadır.

(51) Bu konuda Güngör Uras, Rıdvan KARLUK ve Cem ALPAR'ın yapmış oldukları çalışmalarda ele alınan modeller, Türkiye için uygulama olanağı bulunamadığından sadece tanıtılmakla yetinilmiştir. Bkz. URAS, s.61; KARLUK, s.21; ALPAR, s.94.

tırımlarının belli bir makro ekonomik değişken üzerindeki etkisini açıklamaktadır. Buna göre "Analitik Model'i oluşturan denklemler ve parametreler şunlardır:

Yabancı sermaye yatırımlarının üretim üzerindeki etkisi için;

$$\Delta P = \sum_i \Delta PL_i + \sum_i PE_i + \sum_j PE_j + \sum_k \Delta PL_k$$

Milli gelir üzerindeki etkisi için;

$$\Delta R = \sum_i \Delta VAL_i + \sum_i VAEN_i + \sum_j VAEN_j + \sum_k \Delta VAL_k$$

Tüketim üzerindeki etkisi için;

$$\Delta C = f(p, q)$$

Tasarruf üzerindeki etkisi için;

$$\Delta S = \Delta R - \Delta C$$

Yatırım üzerindeki etkisi için;

$$\Delta I = \Delta S + MK - XK + BI + N$$

Ödemeler bilançosu üzerindeki etkisi için;

$$\Delta T = \Delta MF + \Delta MI - \Delta ME + \Delta X$$

$$\Delta E = \Delta T - B - EF + MK - XK$$

Parametreler;

P = Toplam üretim

PL = Yerli Firmaların Üretimi

PE = Yabancı Sermayeli Firmaların Üretimi

i = Yerli ve Yabancı Sermayeli Firmalar Tarafından Üretilen Mallar

j = Yalnızca Yabancı Sermayeli Firmalar Tarafından Üretilen Mallar

- k =Yerli Firmalarca Üretilip, Yabancı Sermayeli Firmalarca
=Kullanılan Aramaları Üretimi
- R =Milli Gelir
- VAL =Yerli Firmalarca Yaratılan Katma Değer
- VAEN=Yabancı Sermayeli Firmalarca Yaratılan Katma Değer
- C =Tüketim
- p =Fiyat
- q =Miktar
- S =Tasarruf
- I =Yatırım
- MK =Sermaye İthalatı
- XK =Sermaye Çıkışı
- N =Yabancı Sermayeli Firmaların Yurttaşları Borçlandırması
ve Tahvil Çıkarmaları
- BI =Yabancı Hisse Sahiplerinin Kârlarının Yeniden Yatırıma
Gitmesi
- T =Dış Ticaret Dengesi Kalanı
- MF =Yabancı Sermayeli Firmaların Tamamlanmış Mal İthalatları
- MI =Yabancı Sermayeli Firmaların Aramalı İthalatları
- ME =Yabancı Sermayeli Firmaların Donanım Malı İthalatları
- B =Kâr Transferleri
- EF =Yabancı Sermayeli Firmaların Ücretlilere Gönderdikleri
Fonlar
- E =Ödemeler Bilançosu Kalanı

B- Model Aracılığıyla Yabancı Sermayeli Yatırımların Temel Makro Ekonomik Değişkenler Üzerindeki Etkilerinin Ölçülmesi

a) Üretim Üzerindeki Etkileri

Yabancı sermaye yatırımlarına açık bir ekonominin toplam üretim düzeyi, yerli ve yabancı sermayeli kuruluşlar tarafından yapılan üretimlerce belirlenir ($P = \sum_i P_{Li} + \sum_i P_{Ei}$). Yabancı sermayeli kuruluşlarca yapılan üretimler, az gelişmiş ülkelerde ithalat yerine geçmektedir. Yalnız, yerli ve yabancı sermayeli kuruluşlar aynı malları üretiyorlarsa, aralarında doğacak bir rekabet durumunda yabancı sermayeli kuruluşların geldiği ülkenin toplam üretim düzeyine etkileri sıfır veya negatif olabilir. Böyle bir durumda, ulusal üretim düzeyinin nefatif etkiden kurtulup, artış gösterebilmesi için yabancı sermayeli kuruluşların, yerli kuruluşlardan daha fazla bir üretim artışında bulunmaları gereklidir ($\sum_i P_{Ei} > |\sum_i \Delta P_{Li}|$).

Yalnızca yabancı sermayeli kuruluşlarca yapılabilen üretim ($\sum_j P_{Ej}$), ulusal üretimi olumlu yönde etkiler. Çünkü, bu durumda; ulusal üretim artışı yabancı sermayeli kuruluşların üretimine eşit olacaktır.

$$(\sum_j P_j = \sum_j P_{Ej}).$$

Yerli kuruluşlarca üretilip, yabancı sermayeli kuruluşlarca kullanılan aramaları toplam üretime olumlu etki yaptığı gibi, yerli kuruluşların üretimleri üzerinde de olumlu etkide bulunurlar ($\sum_k \Delta PL_k > 0$). Üretim artışıındaki bu olumlu etki, yabancı sermayeli kuruluşların ülke içinde üretilen aramaları talebine eşittir. Diğer yönden, yabancı sermayeli kuruluşların üretimlerinden doğan rekabet, yerli kuruluşlar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir ($\sum_i \Delta PL_i > 0$). Bu olumsuz etki, yerli kuruluşlar yönünden aramaları üretiminin azalmasına neden olur ($\sum_k \Delta PL_k < 0$).

İhtiyaç fazlası üretim faktörlerinin üretime katılması, yeni gelen teknolojiler, yerli firmalara sunulan yeni pazar ve mallar yabancı sermayeli kuruluşların üretim üzerindeki olumlu etkilerinden bazılarıdır (52).

b) Gelir Üzerindeki Etkileri

Yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin milli gelirini arttırıcı bir etkide bulunduğu bilinmektedir(53). Çünkü, yabancı sermayeli yatırımların üretimleri ülkenin gayri safi milli hasılasına dahil olmaktadır. Ayrıca yabancı sermayeli kuruluşların yurttaşlara ödedikleri üretim faktörleri bedelleri milli gelirin büyümesini sağlar. Milli gelirde meydana gelen bu büyüme, yabancı sermayeli kuruluşlar tarafından yaratılan katma değere eşittir

(52) AKAGÜL, D., Analyse Des Relations Economiques Entre La C.E.E. Et La Turquie, Lille, 1982, s. 118.

(53) Bu konuda bakınız; KARLUK, s.21.

$(\sum_i VAEN_i + \sum_j VAEN_j)$. Fakat, burada şu iki noktaya dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi, eğer yerli kuruluşlar ile yabancı sermayeli kuruluşlar arasında rekabet varsa ve bu rekabet üretim düzeyi üzerinde olumsuz bir etki yaratıyorsa, yerli kuruluşların üretimlerinden dolayı dağıtılan gelirlerde düşme meydana gelir $(\sum_i \Delta VAL_i < 0)$. İkinci nokta ise, yabancı sermayeli kuruluşların, yerli kuruluşlardan aramaları talep etmesi sonucunda, yerli kuruluşların gelir dağılımında artış sağlar $(\sum_k \Delta VAL_k > 0)$. Ancak, bu durumda olumsuz bir rekabet yerli kuruluşların aramaları arzını düşürür ve yerli kuruluşların gelir dağıtımını azalacaktır $(\sum_k \Delta VAL_k < 0)$.

Aynı aramalarını üreten yerli ve yabancı sermayeli kuruluşların arasında olumsuz bir rekabet olması halinde, yerli kuruluşların üretimlerini kendi içlerinde mesetmeleri durumunda yabancı sermayeli kuruluşların aramaları üretimlerinden doğan gelir etkisi olumlu olabileceği gibi, olumsuz da olabilir $(\sum_k VAEN_k \geq 0)$.

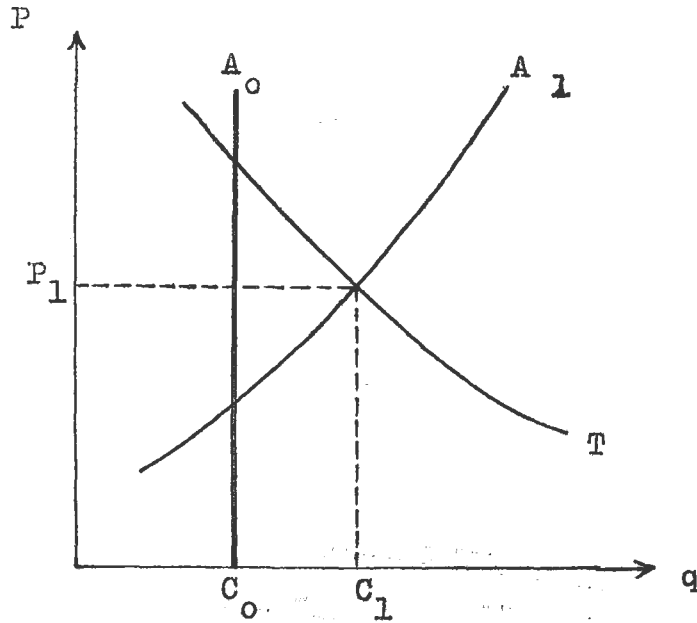
c) Tüketim Üzerindeki Etkileri

Yabancı Sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin tüketim düzeyi üzerindeki etkilerini açıklayabilmek için, öncelikle bir hipotezde bulunmamız gerekiyor. Bu hipotezimiz; yerli kuruluşların üretimleri yurt içi toplam talebi karşılamıyor. Bu durumda, korumacılık politikasına uygun olarak ulusal üretimi teşvik eden iki noktaya dikkat edilmesi gerekir.

- İthalatta nicel sınırlamaların olması,
- İthalatta sınırlamanın olmaması, fakat yüksek gümrük vergisi alınması.

Birinci durumda talebin seviyesi nicel olarak sınırlanmaktadır. Bu nedenle, arz fiyatlara göre esnek olmaz. Burada yabancı sermayeli kuruluşların üretimleri önem kazanmaktadır. Yabancı sermayeli kuruluşlar tarafından yapılan üretim arzı esnekleştirmekte, esneklik kazanan arz eğrisi denge fiyat seviyesinde talep eğrisiyle kesişmektedir (Bkz. ŞEKİL 2.A).

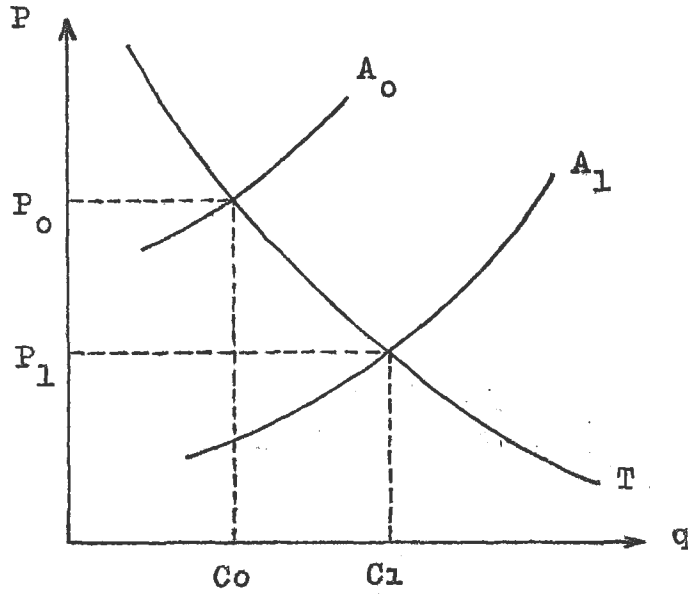
ŞEKİL: 2.A

Şekil 2.A'da görüldüğü gibi yabancı sermayeli kuruluşların üretimleri fiyat düzeyini P_0 'dan P_1 'e indirirken tüketim seviyesini ise C_0 'dan C_1 'e yükseltmektedir.

İkinci durumda, yabancı sermayeli kuruluşlar geldiği ülkeye yerleştiği zaman, yüksek gümrük vergilerinden kurtulurlar. Ucuz maliyetli üretimleri sayesinde ithal malları ile rekabet edebiliyorlar. Malların ex-post fiyatı, ex-ante fiyatından az olunca arz eğrisi sağa doğru kayıyor ve malların fiyatları düştüğünde, sonuç olarak; talebi arttırır (Bkz. ŞEKİL 2.B).

ŞEKİL- 2.B

İkinci durumda da yabancı sermayeli yatırımlar geldiği ülkenin tüketim seviyesinin artmasına neden oluyor. Bu artışın oranını ise talebin fiyatlara göre esnekliği belirliyor.

d) Tasarruf Üzerindeki Etkileri

Yabancı sermayeli yatırımların geldiği ülkenin gelir ve tüketim etkilerini inceledik. Yabancı sermayeli yatırımlar geldiği ülkenin gelir ve tüketim düzeylerine etki yaparken tasarruf düzeyinde etkide bulunurlar. Eğer yabancı sermayeli yatırımların gelir yaratıcı etkisi, tüketim etkisinden fazla olursa, tasarruf üzerindeki etkisi de olumlu olur. Tersine durumda, yabancı sermayeli yatırımların tüketim etkisi, gelir etkisinden fazla olursa, tasarruf düzeyine etkisi olumsuz olmaktadır ($\Delta S = \Delta R - \Delta C$).

e) Yatırım Üzerindeki Etkileri

Yabancı sermaye yatırımları dışarıdan sermaye getirdikleri için geldiği ülkenin yatırım düzeyini olumlu olarak etkiler. Burada belirtilmesi gereken nokta, gelen yabancı sermayeler otomatikman yabancı sermaye yatırımlarına eşit değildir. Direkt yabancı sermaye yatırımları başlığı altında ödemeler bilançosu hesabına kaydedilirler. Çünkü, bu hesaptan yurdu tekrar terkeden yabancı sermaye yatırımları çıkartılmalıdır (XK). Diğer yandan, yabancı sermayeli kuruluşların finansmanında izlenen üç finansman şekli vardır. Bunlar;

- Yabancı Sermayenin geldiği ülkeye sermaye ithalatı yapması (MK).
- Geldiği ülkeden kredi alması (N),
- Yabancı kuruluşların kârlarını kullanması.

Bu etki direkt yatırımlar üzerinedir. Diğer yandan bu etki üzerine ulusal tasarruf etkisininide katmamız gerekmektedir (ΔS). Tasarruf ve yatırım dengesine dayanarak denilebilir ki, yabancı sermaye yatırımları değişken ulusal tasarruf değişkeni ile geldiği ülkenin yatırım düzeyini etkiler.

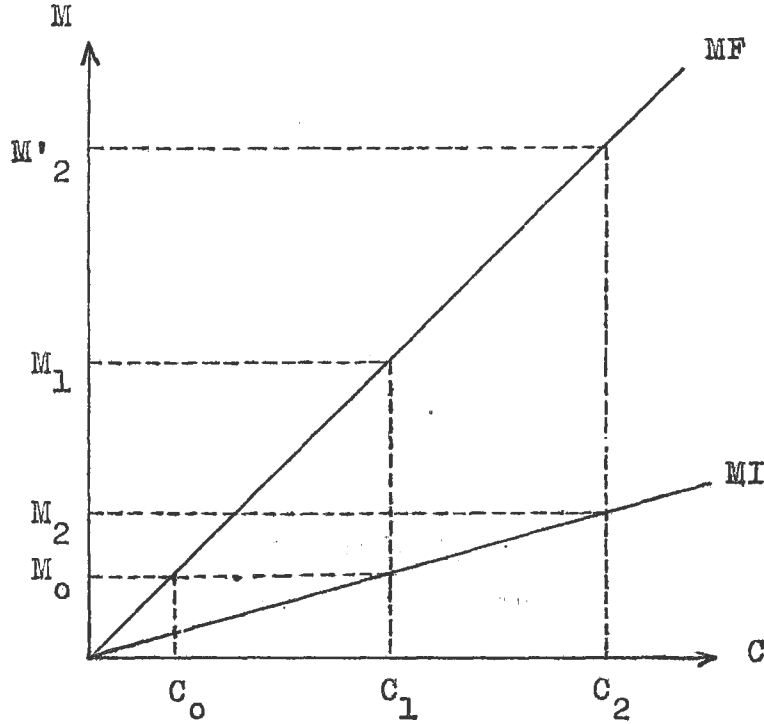
f) Ödemeler Bilançosu Üzerindeki Etkiler:

Yabancı sermaye yatırımları, geldiği ülkenin ödemeler bilançosu üzerindeki etkileri üç düzeyde incelenebilir:

- Dış ticaret dengesi,
- Görünmeyen kalemler dengesi,
- Sermaye işlemleri dengesi.

Yabancı sermaye yatırımlarının geldikleri ülkenin ödemeler bilançosu üzerindeki etkisinin derecesi üretim malları talebinin esnekliğine bağlıdır. Bu da yabancı sermayeli kuruluşların ithal girdilerinin yüzdesi ve üretimlerinin ihracata giden kısmınca belirlenir. Şekil: 2.C, yabancı sermayeli yatırımların geldikleri ülkede yapılan sermayeli kuruluşlarca yapılan tamamlanmış mal ithalatlarıdır. Burada hipotez olarak yabancı sermayeyi kabul eden ülkenin toplam üretim seviyesini sıfır olarak kabul edilmesidir. İthalatın esnekliği tüketim ünitesine eşittir (Yani birim başına). MI doğrusu yabancı firmaların üretimi için gerekli girdi ithalatlarını gösteriyor. Yapılan bu ithalat toplam talebi karşılamak içindir.

ŞEKİL: 2.C

tı zamanında meydana gelen tüketim artışında C_0 noktasından C_1 'e geçilirken toplam ithalat seviyesi M_0 'dır. Böylece; tamamlanmış mallar ve girdi malları ithalatı C_0 tüketim seviyesinde uyum içindedirler. Yani, t_1 zamanında tüketimde meydana gelen artış toplam ithalatlarda artışa neden olmamıştır. Eğer ülkede yabancı yatırımlar olmasaydı, C_1 , tüketim seviyesi için toplam ithalat M_1 olacaktı. $M_1 - M_0$ kadarlık ithalat yabancı sermayeli kuruluşların üretimlerine karşılanmış oluyor.

Diğer yönden tüketim seviyesi C_1 noktasını aştığı zaman, ithalatlardaki uyum bozulur ve bağımsızlık başlar.

C_2 noktasında iç talebi karşılamak için aramaları ithalatı M_2 seviyesine yükselirken, tamamlanmış mal ithalatının seviyesi M'_2 'ne çıkar.

Yukarıdaki bilgiler ışığında ithalattaki değişmeyi ikiye ayırabiliriz:

- Yatırımların olmadığı durumdaki değişim,
- Yatırımların olduğu durumdaki değişim

Böylece;

$$M'_2 - M_0 = (M'_2 - M_2) + (M_2 - M_0)$$

$M'_2 - M_0$ = Yatırımların olmadığı durumda tamamlanmış mal ithalatlarındaki artış.

$M'_2 - M_2$ = İthalatların yabancı sermayeli kuruluşların üretimiyle ikamesi,

$M_2 - M_0$ = Yabancı sermaye yatırımlarının uyardığı tüketim artışının meydana getirdiği ithalat artışı.

Buraya kadar yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülkenin ithalat düzeyi üzerindeki etkisini açıklanmaya çalışıldı. Fakat dış ticaret dengesi üzerindeki etkilerini ancak, yabancı sermayeli kuruluşlar tarafından yapılan ihracatların katılması ile anlaşılır. Bu amaçla ithalattaki değişmeye ihracatın yarattığı pozitif etkilerde katılıp özetlenir; Yabancı sermaye yatırımlarının dış ticaret dengesi üzerinde ikisi pozitif ve ikisi negatif olmak üzere

dört etkisi var. Bunlardan pozitif olanlar; Yabancı sermayeli kuruluşlarca yapılan üretimlerin, tamamlanmış mallar ithalatı yerine ikamesi ($\Delta MF < 0$) ve bu üretimlerden yapılan yabancı sermayeli kuruluşların ihracatlarıdır ($\Delta X > 0$). Bu iki etki dış ticaret dengesinin iyileşmesini sağlar. Buna karşılık, yabancı sermayeli kuruluşlarca yapılan zorunlu aramaları ithalatları ($\Delta MI > 0$) ve donanım malları ithalatları ($\Delta ME > 0$) dış ticaret dengesi üzerindeki olumsuz etkilerdir.

Diğer yönden yabancı sermayeli yatırımlarının kâr transferleri (B) ve yabancı ücretlilere gönderdikleri fonlar (GF), ödemeler bilançosunun görünmeyen kalemler hesabı üzerindeki olumsuz etkilerindedir.

Ödemeler bilançosunun sermaye işlemleri hesabı üzerinde, yabancı sermayeli yatırımların etkisi; ülkeye sermaye girişi (MK) ve ülkeye gelen yabancı sermayenin çıkışı (XK) ile ilgili veriler yardımı ile ölçülür.

II. YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TÜRKİYE'NİN TEMEL MAKRO EKONOMİK DEĞİŞKENLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN MODEL ARACILIĞIYLA ÖLÇÜLMESİ

1- ÜRETİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'de toplam üretim üzerindeki etkilerini belirleyebilmek için; daha önce açıklanan "Analitik Model"den yararlanılacaktır. Model için

gerekli olan veriler yabancı sermayeli kuruluşların sanayi sektöründeki üretimlerinden sağlanmıştır. Bunun nedeni yabancı sermaye yatırımlarının ağırlığının bu sektörde olmasıdır. Bunun göstergesi olarak, 1976'da yabancı sermayeli kuruluşların üretimlerinin yüzde 96'sı bu sektördedir. Yine aynı yıl toplam sanayi üretimimizin yüzde 10'u yabancı sermayeli kuruluşlarca yapılmıştır (54). 1986 yılı sonu itibariyle yabancı sermaye yatırımlarının yüzde 51'i sanayi sektöründedir ve toplam sanayi üretimimizin yüzde 17,3 yabancı sermayeli kuruluşlarca yapılmıştır.

Daha öncede belirtildiği gibi, yabancı sermayeli kuruluşların Türkiye genelindeki üretimlerinin hesaplanması bugüne kadar gerçekleşemediğinden, uygulamaya çalıştığımız model için gerekli olan üretim verileri Türkiye'nin 500 büyük firması içinde yer alan yabancı sermayeli firmalar dikkate alınarak Tablo:11'de düzenlenmiştir.

Tablo:11

TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK FIRMASI İÇİNDE YER ALAN YABANCI SERMAYELİ FİRMALARIN ÜRETİMLERİ

Yıllar	(1) 500 Firmanın Toplam üretimi (Milyon TL)	(2) Yabancı Sermayeli Firma.Topl.Üretimi (Milyon TL)	Toplam içindeki Payı 2/1 (%)
1983	4.820.381	507.899	10.5
1984	7.769.134	841.224	10.8
1985	12.189.843	1.747.545	14.3

KAYNAK: Ek:1,Ek:2,Ek:3,Ek:4'deki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

(54) URAS, s.194.

Tablo:11'de görüldüğü gibi "500 Büyük Firma" tarafından sanayi sektöründe yapılan üretimin 1983'te yüzde 10,5'i 1984'te yüzde 108'i ve 1985'te yüzde 14,3'ü yabancı sermayeli firmalar tarafından gerçekleştirilmiştir. Tablo:12'deki veriler ışığında, yabancı sermayeli kuruluşların "500 Büyük Firma" içersinde yıllara göre meydana gelen üretim artışı içindeki etkisini "Analitik Model" yardımı ile elde etmeye çalışacağız.

Tablo:12

Yıllar	YABANCI SERMAYELİ FİRMALARIN ÜRETİM ARTIŞLARI		
	500 Firmanın Üretim Artışı (Milyon TL)	Yabancı Sermayeli Firmaların Üretim Artışı(Milyon TL)	Yerli Firmaların Üretim Artışı (Milyon TL)
1983-1984	4.192.085	366.183	3.855.902.271
1984-1985	5.718.412	1.520.607	4.191.805.879

KAYNAK: Ek:1, Ek:2, Ek:3'deki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Tablo:12'deki veriler yardımı ile yerli ve yabancı sermayeli firmaların üretimi artışlarını "Analitik Model" de yerine koyarsak;

$$\Delta P_{83-84} = \sum_i \Delta PL_i + \sum_i \Delta PE_i$$

$$4.192.085 \cdot 271.000 = 3.855.902 \cdot 271.000 + 366.183 \cdot 000.000$$

$$= \underline{0,92} + \underline{0,08}$$

$$\Delta P_{84-85} = \sum_i \Delta PL_i + \sum_i \Delta PE_i$$

$$5.718.412.936.000 = 4.191.805.879.000 + 1.520.607.052.000$$

$$= \underline{0.73} + 0.27$$

Türkiye'nin 500 büyük firmasının 1983-1984 dönemi üretim artışının 0,08'i, 1984-1985 dönemi üretim artışının 0,27'si Yabancı Sermayeli firmalar tarafından yapılmıştır. Bir dönem içersinde yabancı sermayeli firmaların toplam üretim artışı içindeki payı 0,19 arttığı gözleniyor. 1983-1985 döneminde 500 büyük firmanın üretimi artışında sanayi sektöründe yerli firmaların payı, yabancı sermayeli firmaların üretiminden büyüktür. ($\sum_i \Delta PL_i > \sum_i \Delta PE_i$). Bu durumda modelde belirtildiği gibi yabancı sermayeli kuruluşların bu sektörde tekel kurması gibi bir tehlike görülüyor. Ancak yabancı sermayeli firmaların toplam üretim artışındaki payının bir dönemde yüzde 19'luk bir artış göstermesi dikkat edilecek bir durumdur.

Diğer yönden, yabancı sermayeli firmaların toplam üretim artışı içersinde yerli firmalara göre daha etkili olmasının nedenlerinden biriside, yabancı sermayeli firmaların daha yeni teknolojilerden yararlanma imkânlarının genişliğine bağlanabilir (55).

(55) LEPAGE, H. Demain Le Capitalisme Librairie Générale Française, Paris-1978. s.217.

Yabancı sermaye yatırımlarının üretim üzerindeki etkileri arasında ekonemideki atıl üretim faktörlerinin kullanımını sağlamasıdır (56). Bu atıl üretim faktörlerinden en önemlilerinden birisi işgücüdür. Yabancı sermayeli firmaların Türkiye'de istihdam üzerindeki etkilerinden hareketle bir ölçüm yapılabilir. 1976 yılında yabancı sermayeli firmaların toplam istihdam üzerindeki etkisi yüzde 2, işsizlik oranı ise %13,3'dü. Eğer yabancı sermaye yatırımları olmasaydı işsizlik oranı %13,5 olacaktı (57). Bugün ise, yabancı sermayeli firmaların istihdama katkısını yine Türkiye'nin 500 büyük firması içersindeki istihdam paylarını gösteren tabloyu oluşturarak ölçüme katkıda bulunulabilir.

Tablo: 13

Yıllar	YABANCI SERMAYELİ FİRMALARIN İSTİHDAMI		
	(1) 500 Büyük Firmanın İstihdamı	(2) Yabancı Sermayeli Firmaların İstihdamı	Toplam içindeki payı 2/1 (%)
1983	626.558	38.225	6.1
1984	597.707	47.213	7.9
1985	646.352	53.189	8.2

KAYNAK: Ek:1, Ek:2, Ek:3, Ek:4'deki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

1983-1985 döneminde yabancı sermayeli firmaların Türkiye'nin 500 büyük firmasının yaratmış olduğu istihdamın ortalama yüzde 7.4'üne sahiptir.

(56) AKAGÜL, s.289.

(57) AKAGÜL, s.297.

2- GELİR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yabancı sermaye yatırımlarının Türk ekonomisinde milli gelir üzerinde yarattıkları etkiyi ölçebilmek için, bu yatırımların Türk ekonomisinde yarattıkları katma değerlerden hareket edildi. Yine üretim etkisinde olduğu gibi 1983-1985 yılları arasında Türkiye'nin 500 büyük firması içindeki yabancı sermayeli firmaların yaratmış olduğu katma değerlerden hareketle aşağıdaki tablo:14'ü oluşturulmuştur.

Tablo:14

TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK FİRMASI İÇİNDE YER ALAN YABANCI SERMEYELİ FİRMALARCA YARATILAN KATMA DEĞER

Yıllar	(1) 500 Firmanın Brüt Katma Değer (Milyon TL)	(2) Yab.Ser.Firmala. Brüt Katma Değer (Milyon TL)	Toplam içindeki Payı (2/1) (%)
1983	1.071.121	128.340	12.0
1984	1.878.463	271.131	14.4
1985	2.991030	445.802	14.9

KAYNAK: Ek:1, Ek:2, Ek:3, Ek:4'deki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Tablo : 14'den de izlenebileceği gibi Türkiye'nin 500 büyük firması tarafından yaratılan katma değerlerin 1983'te yüzde 12.0'sı 1984'te yüzde 14.4'ü ve 1985'te yüzde 14.9'u yabancı sermayeli firmalarca yaratılmış 1983-1985 döneminde Türkiye'nin 500 büyük firması tarafından yaratılan brüt katma değerlerin ortalama yüzde 13,8'i yabancı sermayeli firmalara

aıttır. Yabancı sermayeli firmaların 1983-1985 yılları arasında yarattıkları katma değer artışı artan bir eğilime sahiptir.

Diğer yönden 1983-1985 yılları arasında Türkiye'nin 500 büyük firması tarafından yaratılan brüt katma değer yıllara göre artışı aşağıda Tablo:15'de verilmiştir.

Tablo: 15

YABANCI SERMAYELİ FİRMALARIN KATMA DEĞER ARTIŞLARI

Yıllar	500 Firmanın Brüt Katma Değer Artışı (Milyon TL)	Yab.Ser.Firma. Brüt Katma Değer (Milyon TL)	Yerli Firmaların Brüt Katma Değer (Milyon TL)
1983-1984	807.342.148	142.937.000	664.369.148
1984-1985	1.112.567.300	174.488.899	938.078.401

KAYNAK: Ek:1, Ek:2- Ek:3, Ek:4'deki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Tablo: 15 'deki veriler yardımı ile yerli ve yabancı sermayeli firmaların katma değer artışlarını Analitik Model' de yerine koyarsak ;

$$\Delta R_{83-84} = \sum_i \Delta VAL_i + \sum_i \Delta VAEN_i$$

$$807.342.148.000 = 604.367.148.000 + 142.937.000.000$$

$$= \underline{0,82 + 0,18}$$

$$\Delta R = \sum_i \Delta VAL_i + \sum_i \Delta VAEN_i$$

84-85

$$1.112.567.300.000 = 938.078.401.000 + 174.488.899.000$$

$$= \underline{0,84} + \underline{0,16}$$

1983-1985 yılları arasında Türkiye'nin 500 büyük firmasının yaratmış olduğu brüt katma değer artışının ortalama yüzde 17'si yabancı sermayeli kuruluşlar tarafından sağlanmıştır.

3- TÜKETİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisindeki toplam tüketim hacmi üzerindeki tam olarak hesaplamak imkansız görülmektedir. Çünkü, yabancı sermaye yatırımlarının olmadığı dönemdeki Türkiye ekonomisindeki toplam tüketim hacmi bilinmemektedir. Bu nedenle karşılaştırmalı bir rakamsal analiz yoluna gidilememesine karşılık, yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye Ekonomisinin, toplam tüketim hacmini arttırıcı etki yarattığı bilinmektedir (58).

1970'li yıllarda Türkiye'ye gelen yabancı sermaye daha çok üretimin az olduğu faaliyet dallarında yatırıma yönelmiştir. Ayrıca bu faaliyet dallarında gerek duyulan ithalatın yurt içinde yapılan üretimle ikâme edilebilmesi amacıyla ya-

(58) AKAGÜL, s.302.

Tablo: 16

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TÜKETİM ETKİSİ

Yabancı Sermayeli Firmaların Satış Sevi- yesi (1)	1983		1984		1985	
	Tüketim Etkisi (2)	Toplam Tüketime oranı(%)	Tüketim Etkisi (2)	Toplam Tüketime oranı(%)	Tüketim Etkisi (2)	Toplam Tüketime Oranı(%)
95	22.7	0.5	37.3	0.4	110,3	0.8
90	45.4	0.9	74.5	0.9	220.5	1.6
85	68.1	1.4	111.8	1.2	330.8	2.4
80	90.8	1.8	149.0	1.7	441.0	3.2
75	113.5	2.3	186.0	2.2	551.3	4.0
70	136.3	2.7	223.6	2.6	661.6	4.8
65	159.0	3.2	260.8	3.0	771.8	5.6
60	181.7	3.6	298.1	3.4	882.1	6.4
55	204.4	4.1	335.3	3.9	992.3	7.2
50	227.1	4.5	372.6	4.3	1102.6	8.0
40	272.5	5.4	447.1	5.2	1323.1	9.5
30	317.9	6.4	521.6	6.0	1543.6	11.1
20	363.4	7.3	596.2	6.9	1764.2	12.7
10	408.8	8.2	670.7	7.8	1984.7	14.3
0	454.2	9.1	745.2	8.6	2205.2	15.9

KAYNAK: EK:1, EK:2, EK:3, EK:4'deki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

- 1) Yabancı Sermayeli firmaların Türkiye'de yaptıkları satışlar,
- 2) Milyar Türk Lirası.

bancı sermayeli yatırımlar teşvik edilmişlerdir. Böylece yabancı sermayeli kuruluşların üretimi yapılan ithalatı karşılamayı amaçlarken, iç piyasadaki toplam arz miktarının gelişmesinde neden olmuştur. Bu durumda yapılan üretimlerin iç pazara yönelik olduğu ve bu faaliyet dallarındaki arz eksikliğini tamamlamayı amaçladığı söylenebilir.

Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'deki toplam tüketim hacmi üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla, bu yatırımların Türkiye'de iç piyasaya yapmış oldukları satışlardan hareket edilerek Tablo:16 oluşturulmuştur. Bu tabloda yabancı sermayeli kuruluşların iç piyasada yapmış oldukları satışlardan oluşturulan tahmini satış seviyelerinin yarattığı tüketim etkisi bulunmuştur. Yabancı sermaye yatırımlarının tüketim etkisinin toplam tüketim içindeki payı hesaplanmıştır.

Yabancı Sermayeli kuruluşların toplam tüketim miktarı üzerindeki etkisi 1983 yılında % 0,5 ile % 9,1 arasında değişim gösterirken 1985 yılında ise bu oranın % 0,8 ile % 15,9 arasında olduğu belirlenmiştir.

Tablo: 17

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TASARRUF ETKİSİ (1985)

Yabancı Sermayeli Firmaların Satış Seviyeleri	Gelir Etkisi (1)	Tüketim Etkisi (1)	Tasarruf Etkisi (1)	<u>Tasarruf Etkisi</u> Toplam Tasarruf (%)
95	445.8	110.3	335.5	15.1
90	445.8	220.5	225.3	14.7
85	445.8	330.8	115.0	13,9
80	445.8	441.0	4.8	2.3
75	445.8	551.3	-105.5	-12.3
70	445.8	661.6	-215.8	-14.7
65	445.8	771.8	-326.0	-15.1
60	445.8	882.1	-436.3	-15.4
55	445.8	992.3	-546.5	-16.1
50	445.8	1102.6	-656.8	-16.3
40	445.8	1323.1	-877.3	-16.5
30	445.8	1543.6	-1097.8	-16.7
20	445.8	1764.2	-1318.4	-16.9
10	445.8	1984.7	-1538.9	-17.4
0	445.8	2205.2	-17594	-17.9

KAYNAK: Ek:3 ve Tablo:16'daki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

(1)Milyar Türk Lirası

4- TASARRUF ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yabancı sermaye yatırımlarının geldiği ülke ekonomisi üzerindeki etkilerinin ölçülmesi amacıyla, kullanılan Analitik Model'in yukarıda yapılan genel açıklamalarında belirtildiği gibi; Yabancı Sermaye yatırımlarının tasarruf üzerindeki etkisi gelir etkisi ile tüketim etkisi arasındaki fark alınarak ölçülebilir. Bu nedenle; yapılan bu çalışmada elde edilen gelir etkisi ve tüketim etkisi rakamları dikkate alınarak Tablo:17 oluşturulmuştur.

Yabancı sermayeli kuruluşların toplam tasarruf miktarı üzerindeki etkisi 1985 yılı dikkate alındığında % + 15,1 ile 17,9 oranında değişim göstermektedir. Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisi üzerinde yarattığı gelir etkisi tüketim etkisinden büyük olduğu durumda, tasarruf etkisi pozitif, tersi durumda ise tasarruf etkisi negatif olmaktadır (59). Diğer bir deyişle; yabancı sermayeli yatırımların tüketim etkisi gelir etkisinden büyük olduğu durumlarda, Türkiye ekonomisinde tasarrufları çözücü bir etki yaratmaktadır.

(59) Toplam gelir içinde tüketimden arta kalan kısmın tasarrufa ayrıldığı düşünüldüğünde bu durum daha kolay anlaşılabilir.

5-YATIRIMLAR ÜZERİNDEN ETKİLERİ

Yabancı sermaye yatırımları Türkiye'ye geldiği zaman, öncelikle doğrudan toplam yatırım miktarı üzerinde arttırıcı etki yarattığı görülmektedir. Ancak bu etkinin sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi için yabancı sermayenin tekrar geriye dönmesi ve yaptıkları kâr transferlerinin dikkate alınması gerekir. Bu faktörler dikkate alınarak yapılan çalışma sonucu yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisindeki toplam yatırımlar üzerindeki net etkisi ölçülebilir.

Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisindeki toplam yatırımlar üzerindeki etkisi 1965-1986 yılları için tablo:18 yardımıyla ölçülmeye çalışılmıştır.

Tablo:18'de de görüldüğü gibi yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisindeki toplam yatırımlar üzerindeki net etkisinin negatif olduğu yıllar belirlenmiştir (60). İncelenen dönemde yabancı sermayenin doğrudan yatırımları ve yaptıkları kâr transferi ile geri dönen sermaye miktarı arasındaki ilişkinin daha açık bir şekilde gösterimi amacıyla şekil:2.D hazırlanmıştır. Bu şekilde yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisinin toplam yatırımları üzerindeki negatif olduğu yıllarda; yabancı sermaye yatırımlarının yaptığı kâr transferi ile ülkeden ayrılan sermayenin, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından fazla olduğu açıkça görülmektedir.

(60) Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisindeki toplam yatırımlar üzerinde etkisinin negatif olduğu yıllar: 1967, 1968,1969, 1971, 1974, 1976 ve 1977'dir.

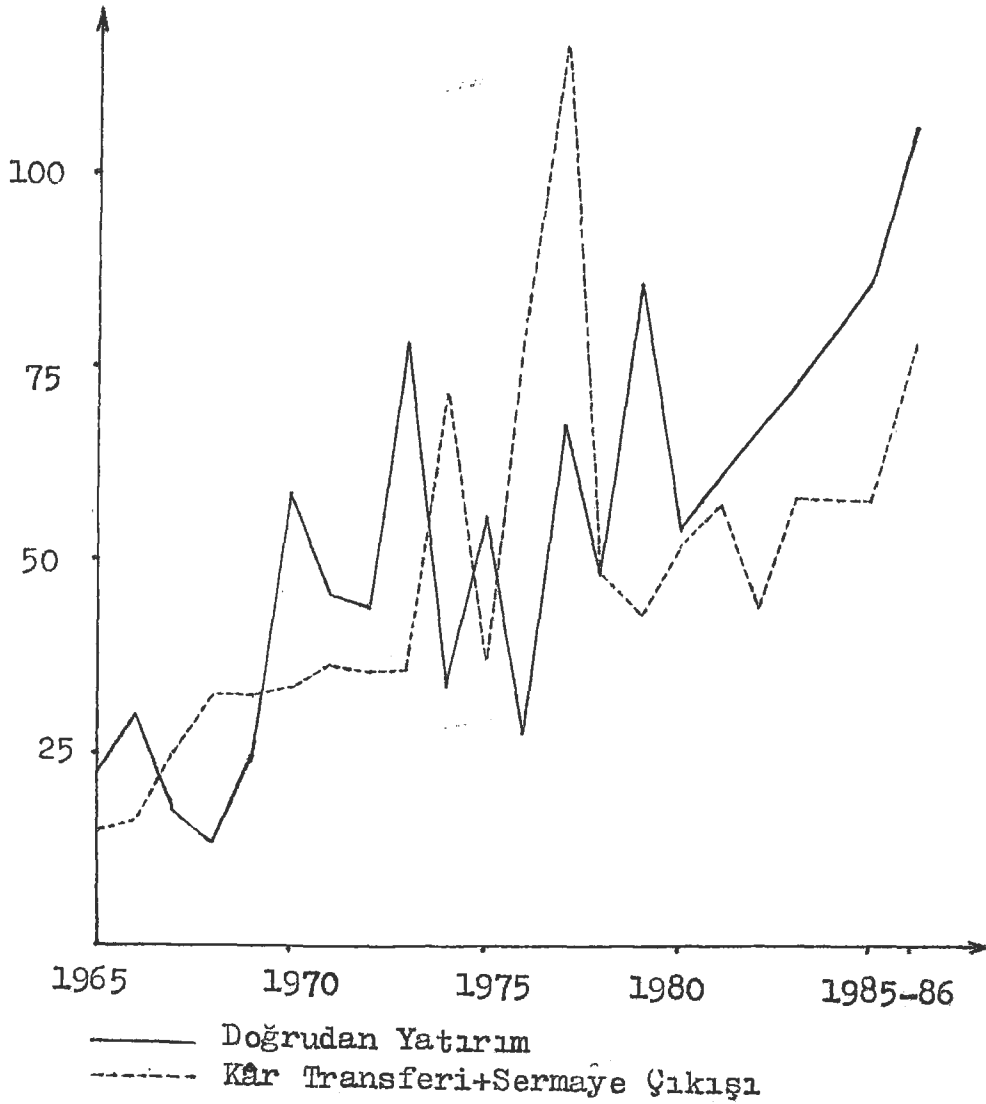
Tablo: 18

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ TOPLAM
YATIRIMLAR ÜZERİNDEKİ NET ETKİSİ (MİLYON ₺)

YILLAR	Sermaye İthalatı + Kârların Yatırımı	Sermaye Çıkışı + Kâr Transferi	Net Etki
1965	22	15	7
1966	30	16	14
1967	17	25	- 8
1968	13	32	-19
1969	24	32	- 8
1970	58	33	22
1971	45	36	- 9
1972	43	35	8
1973	78	35	43
1974	33	71	-38
1975	55	36	19
1976	27	83	-56
1977	67	116	-49
1978	47	47	0
1979	86	42	44
1980	53	51	2
1981	60	56	4
1982	55	43	8
1983	72	57	15
1984	74	54	20
1985	86	63	23
1986	111	78	33

KAYNAK: 1. ALKIN, E., Uluslararası Ekonomik İlişkiler, İstanbul
Üniversitesi Yay., İstanbul 1978, s.325.
2. DPT, Yabancı Sermaye Raporu (1983-1986).

ŞEKİL: 2.D

Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye ekonomisindeki toplam yatırımlar üzerindeki etkisi yıllar itibariyle ölçülmeye çalışıldı. Elde ettiğimiz bu veriler yardımıyla yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'nin toplam yatırımı içindeki payını oran olarak belirleyebiliriz. Bununla birlikte Türkiye'ye gelen yabancı sermaye yatırımlarının özel yatırım üzerindeki etkisi de yıllar itibariyle ölçülebilmektedir. Bu nedenlerle aşağıdaki Tablo: 19 düzenlenmiştir.

Tablo:19

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TOPLAM YATIRIMLAR VE ÖZEL
YATIRIMLAR ÜZERİNDEKİ NET ETKİSİ

Yıllar	Toplam Yatırımlar Üzerindeki etkisi(%)	Özel Yatırımlar Üzerindeki etkisi (%)
1965	0,55	1.16
1966	0,86	1.84
1967	- 0,43	- 0,92
1968	- 0,84	- 1,88
1969	- 0,30	- 0,67
1970	0,96	2,03
1971	- 0,41	- 0,84
1972	0,27	0,53
1973	1,13	2,05
1974	- 0,72	- 1,38
1975	0,26	0,52
1976	- 0,61	- 1,27
1977	- 0,41	- 1.00
1978,	0	0
1979	0,35	0,77
1980	0,02	0,04
1981	0,04	0,09
1982	0,08	0,20
1983	0,14	0,33
1984	0,90	1,78
1985	1,04	2,09
1986	1,10	2,22

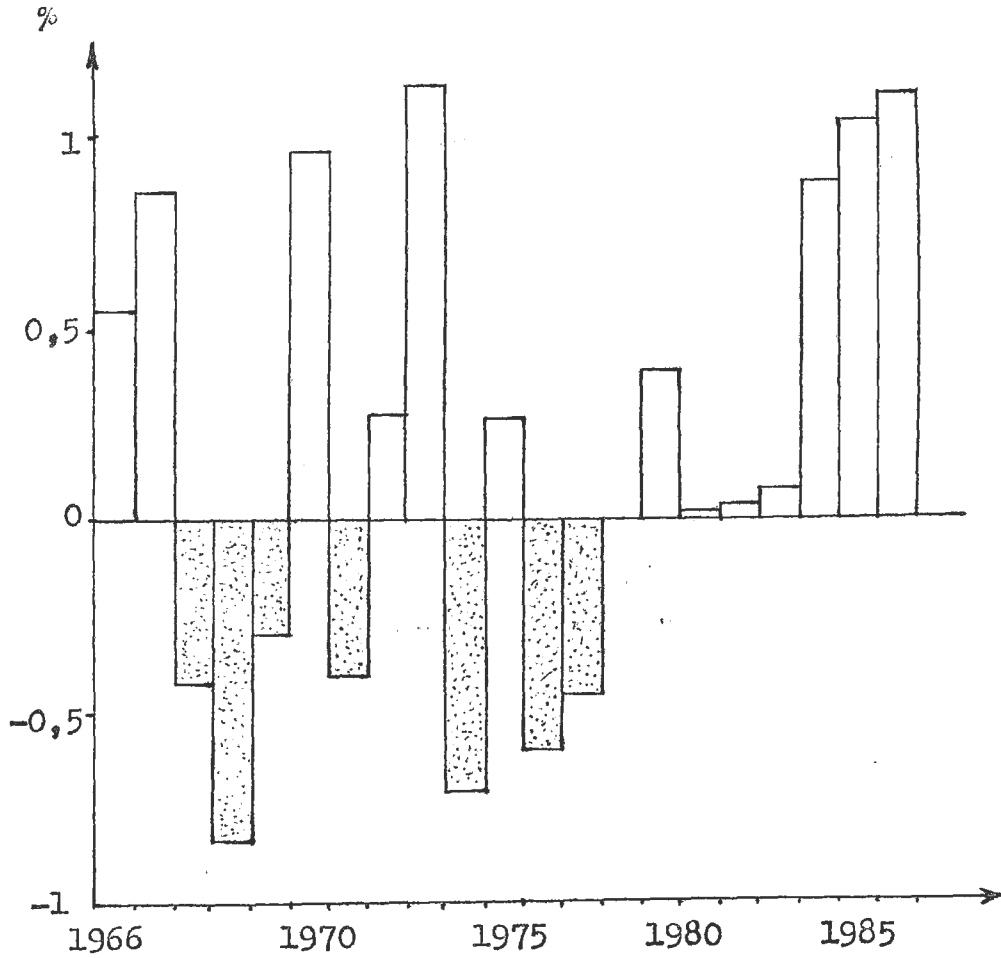
KAYNAK: 1. Tablo:18

2. TUSİAD, Türk Ekonomisi, 1982,1983,1984,1985,1986.

Bu tablo yardımıyla yapılan ölçüm olayının daha iyi açıklanabilmesi için şekil:2.E oluşturulmuştur. Tablo: 19 'daki yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'deki toplam yatırımlar üzerindeki etkisini elde edebilmek amacıyla yabancı sermaye yatırımlarının yaratmış oldukları net yatırım etkisi toplam yatırımlara oranlanarak elde edilmiştir. Aynı şekilde yabancı sermaye yatırımlarının yaratmış olduğu net yatırım etkisi özel yatırımlara oranlanarak yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'deki özel yatırımlar üzerindeki etkisi elde edilmiştir.

Tablo:19'daki veriler yardımı ile yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'nin yatırım seviyesi üzerindeki etkisi şekil: 2.E'de gösterilmiştir. Şekil: 2.E'nin de ifade ettiği gibi 1965-1986 yılları arasında Türkiye'de yabancı sermaye yatırımlarının, toplam yatırım seviyesi üzerindeki etkileri yıllar itibariyle negatif ve pozitif etkiler şeklinde belirlenmiştir.

ŞEKİL: 2.E

6- ÖDEMELER BİLANÇOSU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'de ödemeler ödemeler bilançosu üzerinde yapmış oldukları etkiyi ölçmek için üç aşamada çalışma yapılması gerekmektedir. Bu aşamalar sırası ile aşağıda izlenerek ölçümler yapılmaya çalışılmıştır.

Birinci aşamada Türkiye'deki yabancı sermayeli firmaların dış ticaret dengesi üzerindeki etkisinin ölçülmesi gerekmektedir. Bu etkinin ölçülebilmesi için 1983-1985 yıl-

ları arasında yabancı sermayeli firmaların Tamamlanmış mal ithalatları, toplam aramalı ithalatları bulunup, bunların karşılığı olarak bu firkaların yapmış oldukları ihracat ile donanım malları ithalatının karşılaştırılması gereklidir. Bu karşılaştırma sonucu kalan bakiyede tamamlanmış mal ve girdi ithalatları, yapılan ihracat ve donanım malları ithalatından fazla ise yabancı sermayeli firmaların dış ticaret dengesi üzerindeki etkisi negatif, tersi durumda pozitifdir.

İkinci aşamada yabancı sermayeli firmaların görünmeyen kalemler hesabı üzerindeki etkisi bu bölümün yapılabilmesi için yabancı sermayeli firmaların 1983-1985 yılları arasında gerçekleştirdikleri kâr transferleri ile yabancı ücretlilere gönderilen fonların toplamı elde edilerek, bu firmaların görünmeyen kalemler hesabı üzerindeki negatif etkisi ölçülmüş olacaktır.

Üçüncü aşamada ise yine aynı dönemde yabancı sermaye ithalatı ile bu sermayelerin tekrar çıkışı incelenerek, Sermaye işlemleri hesabı üzerinde yabancı sermayenin etkisi ölçülmüş olacaktır.

İzlenen üç aşama sonucunda yabancı sermayeli firmaların yaratmış oldukları negatif ve pozitif etkiler karşılaştırılarak, bu firmaların Ödemeler bilançosu üzerindeki etkilerinin ölçümü yapılmaya çalışılacaktır.

Belirtildi gibi ölçümde birinci aşamamızı oluşturan dış ticaret dengesi üzerindeki yabancı sermayeli firmaların etkisi tablo:20 yardımıyla hesaplanabilir.

Tablo:20

YABANCI SERMAYELİ FİRMALARIN TOPLAM İTHALAT VE İHRACATLARI

Yıllar	Toplam İthalatları (Milyon TL)	Toplam İhracatları (1000 TL)
1983	189.574	62.514
1984	275.127	137.774
1985	441.824	189.355

KAYNAK: 1. Yabancı Sermaye Dairesinden Alınan Veriler
2. Ek:1, Ek:2, Ek:3'deki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Tablo:20'deki veriler yardımıyla yabancı sermayeli firmaların Türkiye'nin dış ticaret dengesi üzerindeki etkisi 1983'de 127.060 milyon TL, 1984'te -137.353 milyon TL, 1985'de -252.469 milyon TL.dir. 1983-1985 yılları arasında yaratılan toplam etki -516.882 milyon TL.dir. Görüldüğü gibi yabancı sermayeli firmalar Türkiye'nin dış ticaret dengesi üzerinde incelenen dönemde negatif etkide bulunmuştur.

Yine ikinci aşamada yabancı sermayeli firmaların 1983-1985 yılları arasında görünmeyen kalemler üzerindeki yaptıkları kâr transferleri ile ölçebiliriz. Yabancı sermayeli firmaların yurt dışına ödedikleri lisans antlaşmaları bedelleri kâr transferleri içersinde alınmıştır. Diğer yandan yabancı sermayeli firmaların görünmeyen kalemler hesabı üzerinde yarattığı diğer bir negatif etki ise yabancı ücretlilere gönderilen fonlardır. Bu faktörler Tablo:21'de verilmiş olup, ücretlilere ödenen fonlar enterpolasyon yönetimi ile elde edilmiştir.

Tablo: 21

YABANCI SERMAYELİ FİRMALARIN KÂR TRANSFERLERİ VE YABANCI
ÜCRETLİLERE GÖNDERİLEN FONLAR

Yıllar	Kâr Transferleri (Milyon TL)	Yabancı Ücretlilere Gönderilen Fonlar (Milyon TL)	Görünmeyen Kalemler Hesabı Üzerindeki Toplam Etki (Milyon TL)
1983	4.952	198	5.150
1984	5.435	361	5.796
1985	28.311	542	28.853

KAYNAK: 1. DPT, Yabancı Sermaye Raporu (1983-1986), Ankara-
Nisan 1987.

2. URAS, s.233.

Yabancı sermayeli firmaların 1983-1985 yılları arasında yaptıkları kâr transferleri ve yabancı ücretlilere gönderilen fonlar, toplam 39.698.000 bin TL'lik tutarı ile görünmeyen kalemler hesabı üzerinde negatif etkiye bulunmuştur.

Son aşamada yabancı sermayeli firmaların sermaye işlemleri hesabı üzerindeki etkisi ölçülecektir. Daha öncede belirttiğimiz gibi yabancı sermayeli firmaların toplam sermaye ithalatları ile gelen sermaye'nin tekrar ülkesine dönem sermaye karşılaştırılacaktır. Bu ölçümün yapılabilmesi için Tablo:22 oluşturulmuştur.

Yabancı sermayeli firmaların Türkiye'nin sermaye işlemleri hesabı üzerindeki etkisi 1983-1985 yılları arasında 210.597 milyon TL'dir. Bu tutar pozitif bir etkidir.

Tablo : 22

YABANCI SERMAYELİ FİRMALARIN SERMAYE İTHALATI VE TÜRKİYE'DEN YABANCI SERMAYE ÇIKIŞI

YILLAR	Sermaye İthalatı (Milyon TL)	Sermaye Çıkışı (Milyon TL)	Sermaye İşlemleri Hesabı Üzerindeki Etkisi (Milyon TL)
1983	22.984	5.325	17.659
1984	99.020	13.159	85.861
1985	117.250	10.173	107.077

KAYNAK: DPT, Yabancı Sermaye Raporu (1983-1986).

Yukarda, üç ayrı aşamada elde ettiğimiz veriler yardımı ile yabancı sermaye yatırımlarının ödemeler dengesi üzerindeki etkisini ölçebiliriz. Bu ölçümü yapabilmek için bulduğumuz pozitif değerler ile negatif değerler karşılaştırılacaktır. Bu karşılaştırma içinde izlediğimiz aşamalarda elde edilen sonuçlarla Tablo:23 oluşturulmuştur.

Tablo: 23

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ ÖDEMELER BİLANÇOSU ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ

Yıllar	Dış Ticaret Hesabı Üzerinde Etkileri (Milyon TL)	GörünmeyenKal. Hesabı Üzerin. Etkileri (Milyon TL)	Sermaye İşl. Hesabı Üzerin. Etkileri (Milyon TL)	Ödemeler Bilanço.Üze Etkileri (Milyon TL)
1983	- 127.060	- 5.150	17.659	-114.551
1984	- 137.353	- 5.796	85.861	- 57.288
1985	- 252.469	-28.853	107.077	-174.245

Kaynak: Tablo:20, Tablo:21, Tablo:22'deki veriler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Yabancı sermaye yatırımlarının ödemeler bilançosu üzerinde yaratmış olduğu etki incelenen 1983-1985 yılları arasında negatif değer taşımaktadır. Bunda en önemli etkenlerden birisi yabancı sermayeli firmalar tarafından yapılan ithalatların yapılan ihracattan oldukça yüksek olması nedeniyle, Türkiye'nin dış ticaret dengesi üzerinde negatif değerli yüksek etkide bulunmalarıdır. Daha önceki bölümde belirtildiği gibi Türkiye'ye yerleşen yabancı sermayeli firmaların üretimleri iç pazara dönük olması nedeniyle bu firmaların ihracatları oldukça düşüktür.

III- MODELİN SONUÇLARININ YORUMLANMASI

Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye Ekonomisi üzerindeki etkileri, istatistikî verilerin kısıtlı olmasına rağmen, Analitik Model yardımıyla belirlenmeye çalışılmıştır.

Yapılan analitik çalışmada, Türkiye'nin 500 büyük firması içindeki yabancı sermayeli firmaların üretimleri 1983-1985 yılları arasında devamlı bir artış gösterdiği ve yine aynı dönemde 500 firma toplam üretiminin ortalama olarak % 11,9'unu bu firmaların gerçekleştirdiği görülmüştür. Aynı zamanda 500 büyük firmanın üretim artışında 1983-1984 döneminde yabancı sermayeli firmaların payı % 8 iken 1984-1985 döneminde bu pay % 27'ye yükselmiştir. Bu artışın sebebini 500 büyük firma içersine giren yabancı sermayeli firma sayısındaki artışa bağlamak yeterli değildir. Bu durumun daha iyi analiz edilebilmesi için yabancı sermayeli firmaların üretim teknolojilerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Yabancı sermayeli firmalar, sanayileşmiş ekonomilerin yapılarına uygun olan ve hiç bir değişikliğe tabi tutulmayan teknolojileri Türkiye'ye transfer ederek önemli miktarda üretim artışı sağlayabilmektedirler. Bu durumda yerli firmalarla yaptıkları rekabette üstünlük sağlayarak, üretimleriyle toplam üretim içinde bir konuma gelmektedir.

Yabancı sermaye yatırımlarının getirdikleri sermaye, teknoloji ve yatırım sonucu yarattıkları katma değer, Tür-

kiye'de sanayileşmeyi hızlandırmakta ve milli gelir seviyesinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır. Üretimde olduğu gibi yaratılan brüt katma değere katkıları bakımından da yabancı sermayeli firmalar önemli bir paya sahiptir. Örneğin Türkiye'nin 500 büyük firması tarafından yaratılan katma değer 1983-1985 yılları arasında ortalama % 13,7'si yabancı sermayeli firmalar tarafından gerçekleştirilmiştir. 500 büyük firmanın brüt katma değer artışında 1983-1985 döneminde yabancı sermayeli firmaların payı ortalama % 17'dir. 500 büyük firma içindeki yerli firmaların üretimlerine göre yarattıkları brüt katma değer ile yabancı sermayeli firmaların yarattığı katma değer karşılaştırıldığında, yabancı sermayeli firmaların yarattığı katma değer oransal olarak daha düşüktür. Bunun temel nedeni yabancı sermayeli firmaların diğer firmalar ile önsel ve gerisel bağılıklarının zayıf olması ile bu firmaların üretimlerindeki ithal girdilerinin yüksek fiyatlarla büyük değerlere ulaşmasıdır. Bu nedenle yabancı sermayeli firmaların ithal girdileri yarattıkları katma değerleri üzerinde düşürücü etkide bulunmaktadır.

Diğer yandan yabancı sermayeli firmaların içe dönük üretim yapısından dolayı, bu firmaların Türkiye'deki toplam tüketim üzerindeki etkisi iç pazar üzerindeki satışlarının seviyesine göre, 1983'te % 5 ile % 9,1 arasında değişim gösterirken 1985 yılında ise bu oran % 0,8 ile % 15,9'a çıktığı belirlenmiştir. Yabancı sermayeli firmaların tüketim etkisinin her dönem arttığı gözlenmektedir. Bu etkinin yüksekliğinin Türkiye'de içe dönük üretimlerinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda yabancı sermayeli firmaların içe

dönük üretim yapısı değiştirilmedikçe tüketim üzerindeki yabancı sermayeli firmaların arttırıcı etkisi devam edecektir. Ayrıca bu firmalar tarafından üretilen malların tüketimi arttırıcı özellikleri dikkate alındığında toplumun temel ihtiyaçlarını karşılama ve böylece ekonomik kalkınmaya katkıda bulunma amacından uzak oldukları görülmektedir.

Genellikle yabancı sermayeli firmaların yatırım yaptıkları ülke ekonomisinde iç tasarrufu arttırıcı etki yaratmaları beklenmektedir. Fakat yapılan çalışmada yabancı sermayeli firmaların yüksek tüketim etkileri nedeniyle yatırım yaptıkları Türkiye Ekonomisi'ndeki iç tasarruf düzeyinin azalmasına sebep oldukları belirlenmiştir. Aynı zamanda yabancı sermayeli şirketlerin ilave yatırımlar için gerekli fonları yerli kaynaklardan sağlama yoluna gitmeleride tasarruf açığının büyümesine neden olmaktadır.

Yabancı sermaye yatırımlarından Türkiye ekonomisi üzerinde yaratması beklenen önemli bir etkide hızlı ekonomik kalkınmayı sağlayacak yatırım seviyesinin yükseltilmesidir. Zaten Türkiye'ye gelen yabancı sermaye yatırımlarının ilk etkisi yatırım seviyesinde görülmektedir. Fakat yapılan çalışma sonucunda yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye Ekonomisi'ndeki toplam yatırımlar üzerindeki net etkisi 1964-1986 yılları arasında -1 ile +1 arasında değiştiği görülmektedir. Yabancı sermayeli yatırımların Türkiye Ekonomisi'ndeki yatırım seviyesi üzerinde yarattığı bu net katkı beklenenin çok altındadır. Bu durumun temel nedeni gelen sermayeye eşdeğer bir miktarda yabancı sermaye çıkışının olmasıdır. Görüldüğü kadarıyla yabancı sermaye yatı-

ranları sağladıkları kârı tekrar Türkiye'de değerlendirmeyi hiç düşünmemektedirler. Çünkü Türkiye'deki durum yıllar itibariyle bakıldığı zaman, her dönemde yabancı sermayeli kuruluşlar tarafından yapılan kâr transferlerinin büyük miktarlara ulaştığı görülmektedir.

Yabancı sermayeli firmalar belli sektörlerde ve daha çok iç piyasaya dönük üretim yaptıklarından ihracat yoluyla önemli bir döviz geliri de sağlayamamaktadırlar. Bir yandan üretim girdileri maliyetinin yüksekliği, diğer yandan lisans anlaşmaları ve sınırlayıcı hükümler, ihracat imkânlarını büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca ihracat yoluyla belli bir miktar döviz girişi sağlansa bile, lisans ve diğer transferler yoluyla bu dövizlerden daha fazlası yurt dışına çıkarıldığından, ödemeler bilançosu üzerindeki net etki daima negatif olmaktadır.

Nitekim bu durum yabancı sermayeli yatırımların Türkiye'nin ödemeler bilançosu üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan model çalışması sonucu kanıtlanmıştır.

IV. TEDBİR VE ÖNERİLER

Türkiye'deki yabancı sermaye yatırımlarının arttırılabilmesi için şimdiye kadar çıkarılmış olan yasalar (61) ve bu yasalar çerçevesinde sağlanmış olan pek çok teşvik tedbirlerinin yürürlükte olduğu bilinmektedir. Ancak bunlar sadece Türkiye'ye gelen yabancı sermaye'nin toplam miktar olarak artışını sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Tüm bu tedbirlerle verilen büyük ödünlere karşılık istenilen düzeyde yabancı sermayenin Türkiye'ye çekilip çekilemediği hala tartışma konusudur. Bu nedenle artık "Yabancı Sermayenin Türkiye'ye çekilmesinde daha fazla ödün nasıl verilebilir?" endişesi bir tarafa bırakılarak, "Mevcut yabancı sermayenin Türkiye Ekonomisi üzerindeki etkilerinin daha olumlu olması için hangi tedbirler alınabilir?" sorusuna cevap aranmaya çalışılmalıdır.

Bu çalışmada yukarıda yapılan incelemeler sonucu elde edilen bilgiler dikkate alınarak Türkiye'deki yabancı sermaye yatırımlarından azami faydanın sağlanması konusunda alınması gereken tedbir ve öneriler üzerinde durulacaktır.

- Yabancı sermaye yatırımlarının sadece yatırım düzeyini iyileştirici dış kaynak olarak düşünmek, yabancı sermayeden beklenen asıl önemli katkının gözden kaçmasına sebep olmaktadır. Yabancı sermaye yatırımlarından sağlanan esas faydanın yabancı sermayenin beraberinde getirdiği ileri

(61) Türkiye'ye yabancı sermaye girişini arttırabilmek için yapılan yasal düzenlemelerin dünya'daki benzer yasaların en liberali olduğu bilinmektedir. Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz., Birinci Bölüm, II, s. 6.

teknik bilgi, know-how, modern sevk, idare ve işletme metodlarından elde edildiği unutulmamalıdır.

- Türkiye'ye yeni gelecek yabancı sermaye, özellikle önsel ve gerisel bağılılıkların kuvvetli, katma değer in yüksek, teknoloji aktarımının mümkün, döviz tasarrufu sağlayan, istihdam imkanları yaratan ve yerli müteşebbisin gelişmesine daha fazla katkısı olan imalat sanayi dallarında yatırım yapması için teşvik edilmelidir.

- Yabancı sermayeli firmaların Türkiye'deki faaliyetlerinden dolayı elde ettikleri kârları özsermayelerine katmaları teşvik edilmelidir. Ayrıca yurt dışına dolaylı kâr transferlerini engelleyecek tedbirler düşünülmelidir. Böylece hem yurt dışına transfer edilecek döviz miktarı azaltılmış ve hem de ekonomiye yeni bir kredi kaynağı sağlanmış olacaktır.

- Çoğunlukla iç pazara yönelik üretim yapısına sahip olan yabancı sermayeli firmaların, uluslararası pazarlara yönelik üretim yapısına kavuşması için gerek üretim, gerekse ihracat bazında teşvik edilmeleri sağlanmalıdır. Bunun yanında, yabancı sermayeli firmaların yaptıkları üretim gümrük duvarları ile koruma altına alınmaya çalışılmamalıdır.

- Türkiye'ye gelen yabancı sermayeli firmaların büyük çoğunluğu AT ülkelerinden geldiği bilinmektedir. Bu firmaların Türkiye ile AT, ülkelerinin bütünleşmesinde köprü görevi yapması sağlanmalıdır.

- Yabancı sermayeli firmaların yaptıkları yüksek ithalat dolayısı ile ödemeler bilançosu üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi için, bu firmalarla yerli firmalar arasında önsel ve gerisel bağılılıklarının kuvvetlendirilmesi için çeşitli tedbirler düşünölmelidir.

- Yabancı sermayeli firmalara kısa ve uzun vadeli dış kredi kullanabilme imkanları sağlanmalıdır.

- Bölgeler arası dengeli kalkınmanın sağlanabilmesi için yabancı sermayeli firmaların dağılımına dikkat edilmelidir.

SONUÇ

Türkiye'de izlenen sosyo ekonomik stratejilerin bir uzantısı olarak yabancı sermaye politikası da biçimlenmiştir. II.Dünya savaşı sonrası ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasında, dış borçlanmalara ve yabancı sermaye yatırımlarına çok daha fazla önem verildiği görülür. 1950'lerin başında izlenen liberal politikaya uygun olarak, uzun süre yürürlükte kalacak 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası, 6336 sayılı Petrol Yasası ve 1567 sayılı TPKKHY'ya ilişkin 17 sayılı karar çıkarılmıştır. Daha sonra içe yönelik sanayileşme stratejisi ile koruyucu dış ticaret politikası ile gelir düzeyinin yarattığı tüketici talebi yön vermiştir. Bu nedenlerden dolayı, imalat sanayide dayanıklı tüketim mallarına yönelen yabancı yatırımcılar, tarım ve maden sektörüne ilgi göstermemişlerdir. Sermaye piyasasının güçsüz olduğu Türkiye'de portföy yatırımlarında gelişmemiştir.

24 Ocak 1980 ve sonrasında, dışa yönelik sanayileşmeye dönüşüm mantığıyla uyumlu olarak yabancı sermaye ile ilgili bir dizi düzenlenmelere gidildiği görülmektedir. Yapılan düzenlemeler yabancı sermayeye güven verici ve oldukça liberal nitelikte olmasına rağmen eklektik bir yapıya sahiptir. Düzenlemelerin tek bir yasada toplanması için yapılan çalışmalar sürdürülmektedir.

Bu dönemde, Başbakanlığa bağlı "Yabancı Sermaye Dairesi" kurulmuştur. Böylelikle yabancı sermaye ile ilgili kararlar ve işlemlerde, uyum ve çabukluk sağlanması için yürütülen hizmetlerin bir arada toplanması amaçlanmıştır.

Garantisiz ticari borçların tasviyesine ilişkin çıkarılan kararname ile Türk Lirasına çevrilmiş döviz borçlarının yabancı alacaklılarca yatırım ve kararnamede belirtilen amaçlar için kullanılması mümkün kılınmıştır. 1980 ve sonrasında gelen yabancı sermayedeki artışın büyük nedeni, yabancı firmaların Türkiye'deki garantisiz ticari alacaklarını özellikle portföy yatırımlarında kullanmalarıdır.

1980 ve sonrası uygulamalar arasında, yıllardır üzerine eğilinilen fakat başarı sağlanılamayan serbest bölge girişimleri hızlandırılmış ve Mersin Serbest Bölgesi'nin kurulması sağlanmıştır.

1980 ve sonrasında, 6224 sayılı yasa kapsamında Türkiye'ye gelen yabancı sermayede önemli artışlar olmuştur. 31 Aralık 1986'da 1802,2 milyon dolar sermaye ile 610 yabancı sermayeli firma vardır. Bu şirketlerin yabancı sermaye payı % 42,83'tür. Türkiye'de en fazla yatırım yapan ülkeler sıra-

sıyla İsviçre, ABD ve Batı Almanya; en çok yatırım yapılan alt sektörler ise, imalat sanayinde kimya, gıda-içki ve dokuma-giyim, hizmetler sektöründe turizm ve bankacılıktır.

Diğer yandan yabancı sermaye yatırımlarındaki bu gelişimle birlikte, Türkiye'deki bazı temel makro ekonomik değişkenler üzerinde bu sermayelerin yaptıkları etkiler Analitik bir model yardımıyla ölçülmeye çalışılmıştır. Türkiye ekonomisi açısından ulaştığımız sonuçlar şöyle özetlenebilir. Yabancı sermaye yatırımları Türkiye'de toplam sabit sermaye yatırımlarının ufak bir bölümünü oluşturmakla birlikte, bu yatırımların yarattıkları ekonomik etkiler güncel bir sorun haline gelmiştir. Gerçekte yabancı sermaye yatırımları Türkiye Ekonomisi'nde, yalnızca yabancı sermaye getiren yatırımcı olarak bulunmamakta, artık faaliyetleri sonucunda bazı temel makro ekonomik değişkenler üzerinde önemli etkilerde bulunmaktadır.

Türkiye'nin 500 büyük firması içinde yer alan yabancı sermayeli firmaların 1983-1985 dönemi içinde, üretim, milli gelir, tüketim, tasarruf yatırım ve ödemeler bilançosu gibi temel makro ekonomik değişkenler üzerinde yapmış olduğu etkiler incelenmiştir.

Elde edilen sonuçlar ışığında; yabancı sermayeli firmaların üretime katkısı ortalama % 11,9 oranındadır. Yine aynı dönemde üretim artışına katkıları, 1983-1984 döneminde % 8 iken, 1984-1985 döneminde % 27 gibi bir orana ulaşmıştır. Yabancı sermayeli firmaların üretim artışına katkılarındaki bu yükseliş, toplam üretim içinde önemli bir yer almış olduklarının göstergesidir.

Toplam üretim içinde önemli bir yer tutan yabancı sermayeli kuruluşların, milli gelirin oluşumunda yaratmış oldukları katma değerlerinin rolü incelenmiştir. Bulunan sonuçlara göre 1983-1985 dönemi içinde ana kütle olarak kabul ettiğimiz 500 büyük firmanın yarattığı brüt katma değer içinde yabancı sermayeli firmaların payı ortalama olarak % 13,7'dir. Aynı dönemde ana kütle brüt katma değer artışına katkısı ortalama % 17 olmuştur. Ana kütledeki yerli firmaların üretimlerine göre yarattıkları brüt katma değer ile yabancı sermayeli firmaların yarattığı katma değer karşılaştırıldığında, yabancı sermayeli firmaların yarattığı katma değer oransal olarak daha düşüktür. Bunun temel nedeni yabancı sermayeli firmaların yerli firmalarla öncel ve gerisel bağılıklarının düşük olması ile bu firmaların üretimlerindeki ithal girdilerinin yüksek fiyatlarla büyük değerlere ulaşmasıdır.

Yabancı sermayeli firmaların üretimleri genellikle iç pazara yöneliktir. Bu firmaların iç pazara yaptıkları satışlar toplam tüketimi artırmaktadır. Yapılan çalışma sonucu, yabancı sermayeli firmaların yaptıkları satış düzeyine göre Türkiye'deki toplam tüketime etkileri % 15,9'a kadar ulaşmıştır. Eğer yapılan üretim dış pazara dönük olsa idi yabancı sermayeli firmaların tüketim etkisi daha düşüş olabilirdi.

Tüketim ve gelir etkilerine bağlı olarak, 1985 yılı için yabancı sermayeli firmaların toplam tasarrufa etkisi negatiftir. Çünkü yabancı sermayeli firmaların toplam tüketim etkisi incelenen dönemde gelir etkisinden fazla olmuştur.

Yabancı sermayeli firmalardan beklenen önemli etki-lerden birisi de, yatırım seviyesinin yükseltilmesidir. Türkiye için yapılan hesaplamada 1965-1986 yılları arasında yabancı sermayeli firmaların Türkiye'deki toplam yatırım seviyesine etkisi % 1 civarındadır. Bu etkinin düşük olmasında en önemli unsur yaptıkları kâr transferlerinin yüksek olmasıdır.

Temel makro ekonomik değişkenler üzerindeki yabancı sermayenin etkilerinin incelenmesinde son olarak ödemeler bilançosu üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Türkiye için her zaman olduğu gibi, 1983-1985 döneminde de yabancı sermayeli kuruluşların ödemeler bilançosu üzerindeki etkileri negatif olmuştur. Bu negatif etkinin kaynağı, yapılan ihracatın ithalatı karşılama oranının düşük olmasıdır.

Yabancı sermayeli firmaların Türkiye'deki bazı temel makro ekonomik değişkenlerin üzerindeki etkilerinin arzulan biçimde yönlendirilmesi için; bu firmaların dışa dönük üretime teşviki, diğer firmalarla önsel ve gerisel bağıllıklarının artırılarak ithalatlarının azaltılması ve yaptıkları kârların yeniden yatırıma yöneltilmesi gereklidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR :

- AKAGÜL, D. : Analyse Des Relations Ekonomiques Entre La Turquie et la C.E.E, Üniversity De Lille I, Lille-1982.
- AKAGÜL, D. : Analyse Des Relations Ekonomiques Entre leurope Et La Turquie Le Cas De L'association C.E.E. Turquie, Üniversity De Lille I, Lille-1986.
- ALFİN, E. : Uluslararası Ekonomik İlişkiler, İstanbul Üniv.Yay., İSTANBUL-1978.
- ALPAR, C. : Çokuluslu Şirketler ve Ekonomik Kalkınma, AİTİA Yay., ANKARA-1980.

- AVCIOĞLU, D. : Türkiye'nin Düzeni, Dün-Bugün-Yarın,
Tekin Yay., (C.I ve C.II), İSTANBUL-1982.
- BERKSOY, T. : Az gelişmiş Ülkelerde İhracata Yönelik
Sanayileşme, Belge Yay., İSTANBUL-1982.
- BULUTOĞLU, K. : 100 soruda Türkiye'de Yabancı Sermaye,
Gerçek Yay., İSTANBUL-1870.
- DİE. : Devletin Ekonomik Hesapları (1939-1971),
ANKARA-1973.
- DİE. : İstatistik Yıllığı 1985, Ankara-Aralık
1985.
- DİRİMTEKİN, H. : Türkiye Ekonomisi, Anadolu Üniversitesi
Yay., ESKİŞEHİR-1983.
- DPT. : Ekonomik Kalkınma ve Sosyal Göstergeler,
ANKARA-1980.
- DPT. : Yabancı Sermaye Mevzuatı ve Yapılabilir-
lik Raporu Esasları, DPT Yay., ANKARA-
1986.
- DPT. : Yabancı Sermaye Raporu 1983-1986, DPT
Yay., ANKARA-1987.
- DPT. : Kalkınma Planları (I.II.III.IV.ve V.)
- DPT. : Yıllık Programlar, (Muhtelif Yıllar)
- ERDOST, C. : Sermayenin Uluslararasılaşması ve Tekno-
loji Transferi, Savaş Yay., ANKARA-1983.

- GÜLALP, H. : Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri, Yurt Yay., ANKARA-1983.
- GÜLALP, H. : Yeni Emperyalizm Teorisinin Eleştirisi, Birikim Yay., İSTANBUL-1979.
- KARLUK, R.S., : Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, İTO Yay., İSTANBUL-TEMMUZ 1983.
- KEPENEK, Y. : Gelişimi, Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi Savaş Yay., ANKARA-Mart 1984.
- KEYDER, Ç. : Emperyalizm, Az gelişmişlik ve Türkiye, Birikim Yay., İSTANBUL-1979, (II.Baskı).
- LEPAGE, H. : Demain Le Capitalisme, Librairie Générale Francese, 1978.
- MALİYE BAKANLIĞI: Ekonomik Rapor 1978, ANKARA
- MALİYE BAKANLIĞI: Ekonomik Rapor 1983, ANKARA
- OECD. : Etudes Economiques "Turquie", 1985
- OECD. : Investissements Etrangers En Turquie, PARIS-1983.
- PETROL İŞLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ: 1982 Yılı Petrol Faaliyetleri, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü Dergisi, No:27.
- ROZALİYEV, Y.N
(Çev: A.YARAN) : Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri 1923-1960, Onur Yay., ANKARA-1978.

- SELİK, M. : Türkiye'de Özel Yabancı Sermaye, SBF Yay., ANKARA-1961.
- SÖNMEZ, M. : Türkiye Ekonomisinde Bunalım I, Belge Yay., İSTANBUL-Kasım 1980.
- SÖNMEZ, M. : Türkiye Ekonomisinde Bunalım II, Belge Yay., İSTANBUL-Temmuz 1982.
- ŞAHİN, M. : Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, Ekonomik ve Sosyal Yay., ANKARA-1975.
- TEZEL, Y.S., : Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi 1923-1950, Yurt Yay., ANKARA-1982.
- TOBB. : İktisadi Rapor (Muhtelif Yıllar)
- TOBB. : 1923-1982 Cumhuriyet Döneminde İstatistiklerle Türkiye, ANKARA-1983.
- URAS, G. : Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, İSTANBUL-1979.
- YARESİMOĞLU, S. : Az gelişmişlik sürecinde Türkiye, Bizanstan 1971'e, Gözlem Yay., İSTANBUL-1980, (TI.Baskı).
- MAKALELER:
- ALPAR, C. : "ÇÜŞ'lar ve Ekonomik Kalkınma", TÜRK İŞ/İCFTU, ÇÜŞ ve Uluslararası Sendikacılık Semineri, İSTANBUL-1979.

- BEİGÜL,N. : "İç Fiyat Seviyemiz ve Dış Ticaretimiz", SBF Dergisi, (C.T),S.4, ANKARA-1954.
- BULUTAY,T. : "Türkiye'nin 1950-1980 Dönemindeki İktisadi Büyümesi Üzerine Düşünceler",ODTÜ Gelişim Dergisi 1981 Özel Sayısı, ANKARA-1982.
- CUMHUR İYET, : "Petrol Yasasına Tepkiler" 16 Mayıs 1982.
- CUMHUR İYET, : "Yabancı Sermaye",4 Mayıs 1983.
- U
DÜNYA, : "Serbest Bölgeler," 5 Şubat 1987.
- EĞİLMEZ, s. : "Türkiye'de ve Dünya'da Serbest Bölge Uygulamaları", Maliye Dergisi, S.64, Ağustos 1983.
- ER ALP,A. : Türkiye'de İzlenen İthal İkameci Kalkınma Stratejisi ve Yabancı Sermaye, ODTÜ Gelişim Dergisi 1981 Özel Sayısı, ANKARA-1982.
- GÖYMEN,K. : "Türkiye'de Yabancı Sermaye", TÜRK İŞ/İCFTU, ÇUŞ ve Uluslararası Sendikacılık Semineri, İSTANBUL-1979.
- İSOD, : "Türkiye'nin 500 Büyük Firması" Yıl:19,S.217. 16 Eylül 1984.
- İSOD, : "Türkiye'nin 500 Büyük Firması" Yıl 20, S.218, 15 Ekim 1985.
- İSOD, : "Türkiye'nin 500 Büyük Firması", Yıl:21, S.219. 15 Eylül 1986.
- KEYDER,Ç. : "Kriz Üstüne Notlar", Toplum ve Bilim (Üç Aylık Dergi), S.14, İSTANBUL-Eylül 1982.

SIRA NO	FİRMA	ÜR ET İMDE N SATIŞ LAR TUTARI (1.000 TL)	SATIŞ HASTI- LATI TUTARI (1.000 TL)	BRÜT KATMA DEĞER (1.000 TL)	ÖZ SERMAYE (BİLDÜRG KARI HARICILIĞI) (1.000 TL)	BİLANÇO KARI (V. Ö.) (1.000 TL)	İHRACAT (1.000 TL)	ÜCRET Lİ GALİSAN LAR
---------	-------	--	---	-----------------------------------	---	---------------------------------------	-----------------------	----------------------------

1	TÜRK TRAKTOR VE ZİRAAT MAK. A.Ş.	36.536.182	36.536.182	3.994.573	2.224.171	315.160	4.164.608	1.324
2	LYAK-REHABİLİTİD. FAK. A.Ş.	31.635.586	31.637.270	6.407.733	8.845.699	3.835.241	3.545.065	2.031
3	İC LÜSAN OTOMBİL SAN. A.Ş.	31.553.029	31.970.119	6.687.649	5.495.695	624.721	556.109	2.295
4	İ.Ö.F.A.Ş. TÜRK OT. FAB. A.Ş.	28.301.954	28.953.160	8.400.178	5.589.683	2.677.462	706.734	1.744
5	ÖHLEK-İS TİC. VE SAN. TİC. ŞTİ.	24.555.915	24.727.722	6.749.721	5.589.723	3.900.723	186.788	1.086
6	MAN KAM. VE OTOMB. SAN. A.Ş.	22.359.863	22.992.623	4.754.004	3.279.908	2.280.160	2.522.248	1.508
7	ÇERKEŞAN ÇİMENT VE PROT. ARAC. A.Ş.	21.714.300	23.362.190	5.216.177	3.920.941	3.975.640	2.451.127	1.680
8	KASAP ALÇI İYON SAN. VE TİC. A.Ş.	20.069.288	20.620.635	2.032.240	4.937.239	634.480	5.376.896	943
9	ÇUKUROVA ÇELİK END. A.Ş.	19.500.372	18.591.594	2.928.277	1.519.837	23.593	—	400
10	ÇİRAĞCI ENJ. A.Ş.	17.489.509	17.489.509	4.152.983	2.829.915	623.042	1.394.153	1.137
11	TÜRK GİRELLİ LASTİKLERİ A.Ş.	16.600.593	16.660.593	5.490.968	8.495.791	3.168.674	426.018	979
12	GÜDÜYER LASTİKLERİ T.A.Ş.	14.956.408	14.956.408	5.376.771	3.819.511	2.445.956	91.545	995
13	TURKAY A.Ş.	14.213.546	14.236.736	—	—	—	796.118	762
14	THE SHELL COMPANY OF TURKEY LTD.	12.498.670	125.973.111	5.001.337	8.973.188	3.801.937	3.119.694	2.000
15	AKDENİZ GÖZE SAN. A.Ş.	12.244.425	12.244.425	3.667.470	5.317.631	1.925.483	—	861
16	TRAKYA CAM SAN. A.Ş.	11.967.043	12.373.235	3.542.983	9.969.707	-399.405	3.215.644	774
17	MANİERMAN-SÜMERBANK BÖRÜ END. A.Ş.	11.752.592	11.891.923	2.625.505	620.376	1.565.890	2.135.410	698
18	LYL A.Ş.	11.476.737	11.476.737	—	—	—	11.841	—
19	AMADLU CAM SAN. A.Ş.	11.336.331	11.458.258	4.370.873	3.324.620	732.918	5.452.534	1.562
20	NEİAY NUKTERE ELEKTRİK A.Ş.	10.505.855	10.605.855	7.674.413	3.744.445	3.654.048	14.106	1.947
21	KEMİLİ YAS. SAĞUĞ. GLİ. SAN. A.Ş.	10.279.369	10.280.359	1.120.648	598.059	917.532	6.108.768	—
22	97 BÖRÜSAN GEMİK BÖRÜ TESİSLERİ	9.742.373	9.742.373	593.475	2.227.691	427.765	3.336.529	—
23	102 KOÇE MUSTAFAZARLARI SAN. A.Ş.	8.968.209	8.995.894	2.222.040	2.222.962	346.536	51.969	468
24	123 TÜRK TUBORG SAN. A.Ş.	7.745.269	7.745.269	4.351.095	3.289.508	416.050	681.941	1.140
25	157 MAKO ELEKTRİK SAN. VE TİC. A.Ş.	5.528.391	5.528.391	2.655.972	2.326.189	1.715.537	59.877	582
26	170 ÇAKIR SAN. VE TİC. A.Ş.	5.192.084	5.186.036	746.836	2.015.005	60.266	1.415.039	250
27	171 TÜRK OTOMOTİV ELÇ. A.Ş.	5.170.380	5.142.301	5.397.237	3.405.308	-1.596.613	—	916
28	172 BURDUR TRAKTOR FAB. A.Ş.	4.710.397	4.710.397	2.003.802	1.128.213	763.212	80.247	230
29	155 SANTRAL DİKİS SAN. A.Ş.	4.542.492	4.549.791	1.518.128	1.119.664	428.113	271.570	839
30	190 TÜRK HOÇEŞTAN. VE TİC. A.Ş.	4.542.492	4.549.791	1.774.930	1.410.425	180.514	714.000	801
31	194 ABLU ETİ ELEKTRİK SAN. A.Ş.	4.542.492	4.549.791	2.415.756	453.576	1.132.944	80.329	827
32	203 SİNGER DİKİS MAK. SAN. A.Ş.	4.352.591	4.410.593	2.415.756	453.576	1.132.944	80.329	827
33	211 TÜRK REİKEL KİMYA VE TİC. A.Ş.	4.119.714	4.119.714	1.225.754	728.024	628.100	62.330	203
34	221 PEİZER İLAKLAR A.Ş.	4.031.841	4.031.841	1.194.108	823.526	382.785	132.979	295
35	226 BAYER İLAHİ İLAÇLARI A.Ş.	4.023.255	4.023.255	1.109.937	839.052	458.141	521.573	318
36	231 EDİP İPLİK SAN. VE TİC. A.Ş.	3.996.397	4.022.131	1.003.520	1.731.384	111.506	2.009.485	855
37	249 TAŞAŞ TÜRK AMBALAJ SAN. A.Ş.	3.820.355	3.778.355	3.974.408	1.200.514	104.629	2.074.697	225
38	265 FAYEL MALE VE FENET MALEZ. A.Ş.	3.401.930	3.409.539	1.215.125	916.887	599.032	129.835	300
39	271 YAKINDI KAMİLİ VE SELİMİZ A.Ş.	3.417.347	3.417.347	1.480.000	924.540	253.800	351.545	235
40	296 TAH CİRA SAN. VE TİC. A.Ş.	2.982.054	3.431.717	794.576	904.724	290.724	419.732	700
41	312 CİRA GEİGİ İLAÇ SAN. VE TİC. A.Ş.	2.778.866	2.778.866	691.693	1.029.519	—	—	250
42	316 GENEL ELEKTRİK T.A.Ş.	2.740.342	2.740.342	1.340.905	449.985	751.211	—	400
43	322 FAKİH FAKİR ENDOYRISI A.Ş.	2.686.676	2.686.676	1.812.660	586.648	95.473	120.100	570
44	337 TUFANER TİC. A.Ş.	2.579.405	2.719.028	917.404	289.287	289.282	2.600.306	105
45	375 HATİRE A.Ş.	2.218.543	3.223.256	534.300	815.993	425.120	2.746.502	450
46	389 TÜRK TELEKOMÜNİKASYON END. A.Ş.	2.109.410	2.669.994	1.033.743	1.208.092	514.209	—	430
47	393 AKİP TERSİTE SAN. VE TİC. A.Ş.	2.071.497	2.412.121	478.551	790.303	-154.078	1.899.513	450
48	451 ÇUKUROVA KİMYA END. A.Ş.	1.741.948	1.743.920	631.864	1.149.613	105.470	360.420	235
49	485 TRANSİTOK FREN DEĞERİYAD END.	1.534.247	1.659.526	520.625	684.563	4.540	149.217	150
TOPLAM		507.899.000	516.702.000	123.340.000	123.799.000	44.439.901	62.514.043	38.225

1984 YILINDA TÜRKİYE'NİN 500 EKONOMİK FIRMA SIRA SIRA FIRMASI ARASINDA YABANCI SERMAYELİ KURULUŞLARIN YERİ VE ÖNEMİ

SIRA NO	FİRMA	ÜRETİMDEN SATIŞ LAR TUTARI (1.000 TL)	SATIŞ HASI- LARI TUTARI (1.000 TL)	BRÜT KATMA DEĞER (1.000 TL)	ÖZ SERMAYE (BİLANÇO KARI HARICİ)(1.000TL)	BİLANÇO KARI (V-8.) (1.000 TL)	İHRACAT GİRETLİ GALİSAN LAR
1	3 EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKA A.Ş.	182.169.275	186.371.919	50.784.825	85.805.160	15.320.604	19.320.394
2	13 ÇİMLEVER-İS TİC.VE SAN.LTD.ŞTİ.	55.286.999	56.523.438	13.631.776	13.110.296	1.442.904	8.032
3	16 T.O.F.A.Ş. TÜRK OTD FABRİKA A.Ş.	50.252.042	52.452.151	14.299.540	4.892.449	6.312.644	6.055.327
4	17 TÜRK TRAKTOR VE ZİHAAT MAK. A.Ş.	49.779.596	49.779.596	5.435.980	4.957.708	1.042.233	570.347
5	19 UYAK-REKOLIT OTD FABRİKA A.Ş.	46.400.000	46.700.000	13.476.000	11.200.000	2.900.000	4.000.000
6	25 METAS İZMİR METALURJİ FABRİKA A.Ş.	42.247.711	42.432.896	8.840.279	6.731.691	1.219.113	13.392.111
7	27 ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş.	39.352.751	39.352.751	9.415.650	2.336.290	5.442.017	1.087
8	29 DÜĞAN OTD SAN. A.Ş.	38.705.914	40.262.003	6.330.706	7.860.236	-2.142.461	191.936
9	34 ÇUKUROVA ÇELİK END. A.Ş.	35.149.467	35.330.997	7.925.415	7.889.491	-2.142.461	9.238.805
10	35 PAZ KAY. VE OTODÜZ SAN. A.Ş.	34.169.484	35.505.313	2.620.140	5.467.195	975.377	6.880.514
11	37 ÇELİKARSA OTD. VE KOT. ARAC. SAN.	32.276.675	34.613.132	6.283.680	12.140.549	2.794.042	10.091.993
12	44 EYL SAN.VE TİC. A.Ş.	30.295.424	30.304.819	10.805.348	3.841.220	3.69.503	516.374
13	47 TÜRK PİRELLİ LASTİKLERİ A.Ş.	27.156.000	27.311.100	7.639.200	11.645.509	4.816.400	3.278.300
14	49 ÇİROYAL ENDÜSTRİ T. A.Ş.	26.143.497	26.143.497	8.549.204	1.759.170	-1.841.823	3.281.823
15	51 TÜRKAY	24.550.481	24.599.538	4.944.667	-	657.634	1.411.200
16	55 AKDENİZ GÜBRE SAN. A.Ş.	23.992.307	23.892.307	2.971.909	6.957.499	2.635.304	625.509
17	56 GÜDÜYER LASTİKLERİ T. A.Ş.	23.813.270	23.813.270	6.987.640	8.691.777	4.092.520	1.012
18	52 MASAS ALUMİNYUM SAN. VE TİC. A.Ş.	23.432.905	24.134.849	3.983.842	8.900.589	1.294.456	9.865.794
19	59 MANNESMANN-SÜMERANK BİRÜ T. A.Ş.	23.137.221	23.137.221	4.304.131	4.939.691	3.274.992	7.058.572
20	88 BURUSAN GEMİK BİRÜ TESİSLERİ	16.623.878	16.623.878	1.412.948	2.500.000	886.527	6.550.680
21	89 TRAKYA ÇAH SAN. A.Ş.	16.554.716	16.706.245	11.862.842	16.569.861	1.469.690	5.175.610
22	93 DYG A.Ş.	15.930.380	15.890.390	-	-	1.383.503	69.142
23	95 AHADOLU ÇAH SANAYİ A.Ş.	15.547.599	15.797.445	11.326.432	4.661.603	1.008.519	7.779.630
24	99 KOMİLİ YAK. SAĞUN GLİ-SAN A.Ş.	14.353.424	14.343.905	1.756.770	4.253.470	566.228	4.290.826
25	111 KOÇE MUSTAFAZARLARI SAN. A.Ş.	12.693.395	13.412.753	3.241.046	3.226.963	1.216.619	100.090
26	112 METAS MANTREN ELEKTRİK A.Ş.	12.653.779	12.653.779	7.773.754	5.243.077	2.492.477	142.621
27	146 TÜRK TÜRBOG. SAN. A.Ş.	10.285.849	10.290.849	5.432.166	6.197.739	-171.336	1.514.056
28	150 DYG A.Ş.	10.060.584	10.066.566	2.081.827	1.836.501	1.244.126	30.102
29	186 MAND ELEKTRİK SAN.VE TİC. A.Ş.	8.332.530	8.245.140	3.744.977	2.418.469	2.121.184	57.425
30	192 AEG ETİ ELEKTRİK END. A.Ş.	7.769.949	3.001.377	1.720.524	2.098.690	-	508.679
31	196 BURDUR TRAKTOR SAN. A.Ş.	7.639.417	7.935.246	1.159.529	2.825.015	-997.714	210.261
32	200 TÜRK HOECHST SAN. VE TİC. A.Ş.	7.594.930	10.010.277	2.584.834	2.937.765	1.574.620	483.710
33	211 SANTRAL DİKİ SANAYİ A.Ş.	7.234.881	7.234.881	2.983.074	1.157.911	1.157.911	129.595
34	230 TÜRK MERKEZ KİMYEVİ YAD. A.Ş.	6.531.484	6.568.981	1.677.495	1.109.201	546.507	139.470
35	239 ÇAYER TAKİM İLAÇLARI SAN. A.Ş.	6.467.107	6.467.107	2.205.069	1.430.174	389.126	30.772
36	243 SİMLİK DİSİMAK SAN. A.Ş.	6.415.736	6.434.972	3.035.979	2.775.932	2.052.336	339.253
37	251 EYİP İPEK END. VE TİC. A.Ş.	5.220.977	5.220.977	1.834.864	3.913.062	575.974	3.171.909
38	304 TAM GIDA END. VE TİC. A.Ş.	4.306.975	4.203.543	826.106	985.126	499.003	910.044
39	314 FİLEKİ İPEK END. A.Ş.	4.306.975	4.306.975	1.446.155	1.615.103	551.990	222.353
40	334 KİM İPEK END. VE TİC. A.Ş.	4.478.013	4.478.013	827.097	1.522.944	395.687	3.717.227
41	344 KANINA İPEK END. A.Ş.	4.357.141	4.357.141	1.927.733	1.139.685	11.426	129.510
42	350 SİMLİK DİSİMAK SAN. A.Ş.	4.277.495	4.557.967	517.685	1.189.763	625.877	-
43	356 ÇİSA GELİP İLAÇ SAN. VE TİC. A.Ş.	4.158.783	4.557.967	1.401.725	1.209.607	93.063	880.745
44	397 VİKİNG KARTİ VE SEBİLÖZ SAN. A.Ş.	3.666.575	3.725.914	1.449.305	1.074.050	016.546	2.704.244
45	398 HATEKS A.Ş.	3.663.573	3.907.699	1.449.305	1.237.364	408.591	515.344
46	415 ERKA SAĞLIK VE OTODÜZ SAN. A.Ş.	3.305.981	3.407.331	1.535.657	1.074.050	408.591	515.344
47	471 TRAKTOR PİRÜ DEKİTAJ END. A.Ş.	2.595.778	2.710.912	1.077.402	1.177.250	71.021	-
48	475 WERTH LACAR TUVAFLARI A.Ş.	2.063.493	2.663.493	844.517	1.229.767	364.849	45.702
TÜDLAN		641.824.000	682.995.000	271.313.000	288.892.000	73.596.060	137.774.000
							47.213

EK: 3

1989 YILINDA TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK FİRMASTI ARASINDA YABANCI SERMAYELİ KURULUSLARIN YERİ VE ÖNEMİ

SIRA NO	FİRMA	ÜRETİMİNİN SATIŞLAR TUTARI (1000 TL.)	SATIŞ HASSİLATI TUTARI (1000 TL.)	BRÜT KATMA DEĞER (1000 TL.)	BİLANÇO KARI (V.B.) (1000 TL.)	ÖZ SERMAYE BİLANÇO KARI (1000 TL.)	İHRACAT (1000 TL.)	ÜCRETLİ ÇALIŞANLAR
1	4 ERNEST DENİZ VE GEMİ PAZ. T.A.Ş.	272.458.386	279.816.172	64.872.601	26.531.016	109.941.871	29.277.223	8.111
2	15 ÜNİVERSİTE HİC. VE GAYRİMENK. ŞİH.	92.569.161	96.232.230	24.888.747	9.231.201	15.163.817	1.353.544	1.400
3	17 ÜYAN-REHABİLİTASYON PAZ. A.Ş.	79.744.200	81.653.300	8.378.000	2.292.700	9.207.600	5.752.200	474
4	19 T.O.F. P. 200 TÜRK HİJYEN PAZ. A.Ş.	74.090.960	77.131.664	18.820.872	11.077.876	10.096.922	1.520.790	2.322
5	22 CİCŞAN GEMİ PAZ. A.Ş.	70.061.059	71.157.502	14.207.640	1.206.640	11.832.764	84.893	2.452
6	25 GÜNEŞLİ YAKIT PAZ. A.Ş.	57.799.304	58.539.853	10.513.506	624.040	19.391.121	10.530.340	787
7	30 METAS İZMİR PERFORMANS PAZ. A.Ş.	57.719.203	58.216.121	8.427.344	2.644.557	3.964.098	12.238.040	1.052
8	37 TÜRK İPAKTOR VE ZİPRAZİ PAZ. A.Ş.	49.819.167	49.616.167	7.898.501	45.895	5.524.231	12.617	1.335
9	40 EMO SAN. VE TIC. A.Ş.	48.464.196	48.745.734	13.663.388	604.315	5.251.746	1.088.080	1.738
10	44 TÜRK MİNELERİ PAZ. A.Ş.	41.500.472	41.734.619	11.784.502	7.460.327	11.663.937	5.901.190	879
11	52 AKDENİZ GEMİ PAZ. A.Ş.	38.964.569	39.149.215	8.207.153	3.766.819	5.341.864	-	845
12	53 OTOMARŞAN GEMİ VE MOT. ARAÇ PAZ. A.Ş.	37.462.000	45.756.100	10.690.173	4.838.000	15.226.100	11.864.000	2.019
13	54 MÜBİL GEMİ PAZ. A.Ş.	27.326.735	247.139.962	4.880.866	5.883.221	6.547.609	-	411
14	56 MAN KAM. VE DİĞER SAN. A.Ş.	36.466.679	38.251.135	11.721.238	66.453	5.164.307	686.045	1.361
15	62 KASAP ALKİMİNÖR TIC. VE SAN. A.Ş.	35.093.053	35.067.368	4.565.817	1.131.709	12.022.532	13.243.202	357
16	64 GÜNEYPAZ. PAZ. T.A.Ş.	24.252.145	34.252.145	10.892.988	7.011.294	5.848.118	165.819	980
17	70 İRKYAY	21.493.866	31.620.213	5.822.912	676.161	6.486.774	2.413.249	872
18	71 MANİFCAN-İMMERMAN BİRİM T.A.Ş.	30.833.255	30.833.255	5.577.000	3.009.748	2.926.736	6.138.511	762
19	75 TELEFAS TELEKOMÜNİKASYON T.A.Ş.	30.080.893	30.097.309	15.910.538	7.893.719	1.986.312	-	-
20	77 BURUSAN GEMİLİK BURU İPÇİLERİ	29.901.636	30.004.413	4.792.615	1.588.220	4.359.703	21.766	750
21	79 TRAKYA CAM SAN. T.A.Ş.	28.601.200	28.627.175	14.965.330	833.716	22.951.589	6.056.576	770
22	82 ANADOLU CAM SAN. A.Ş.	27.383.816	27.379.299	12.716.648	1.243.243	5.811.035	13.016.359	1.495
23	84 KEFAS NORTHERN ELECTRIC A.Ş.	26.076.917	26.076.917	16.029.517	4.261.176	5.324.368	436.032	2.665
24	86 İZMİR LOMER GEMİLİK SAN. A.Ş.	25.812.334	25.812.356	3.918.477	2.747.158	6.737.008	13.648.164	462
25	37 THE STEEL COMPANY OF TURKEY LTD.	25.779.052	329.576.317	13.553.024	12.388.861	14.750.779	-	521
26	90 VESTEL ELK. SAN. VE TIC. A.Ş.	25.209.160	25.209.160	2.908.036	1.109.874	4.109.874	186.390	550
27	96 GYO A.Ş.	23.718.073	23.718.070	-	-	-	203.516	-
28	114 ROCHE MUSTAZANLARI SAN. A.Ş.	20.201.101	20.201.101	3.747.090	675.479	2.600.155	91.096	446
29	124 KÖMÜR YAZ. BARIN. GEM. SAN. A.Ş.	18.441.492	19.031.231	2.084.683	414.970	2.291.955	8.137.894	-
30	127 İP PETROLERİ A.Ş.	15.221.389	110.108.063	2.040.866	2.040.866	5.003.546	199.598	325
31	144 BAKIR SAN. VE TIC. A.Ş.	15.069.237	15.069.237	4.013.976	205.043	3.701.940	2.307.489	350
32	156 PİNAR SÜT MAMÜLLERİ SAN. A.Ş.	14.234.510	14.234.510	4.119.905	405.262	2.775.053	740.000	672
33	170 AĞAÇ-ETİ ELEKTRİK TİM. A.Ş.	12.961.263	13.466.460	3.343.365	4.868.009	588.454	1.639.102	832
34	184 TÜRK TELEFON ENJ. A.Ş.	12.066.956	12.246.106	2.414.466	158.482	1.616.486	9.711	340
35	186 TÜRK HÜCUMSİ SAN. VE TIC. A.Ş.	11.962.738	14.760.295	3.948.630	1.063.862	2.947.454	548.161	585
36	193 SANKRAL DİFİZ SAN. A.Ş.	11.709.714	11.805.714	5.387.219	2.361.214	3.445.776	262.091	853
37	202 AUSTRO TÜRK İZMİR A.Ş.	11.109.297	11.682.695	4.998.588	439.961	1.374.617	11.581.766	569
38	210 İZMİRTEX TIC. A.Ş.	10.892.695	10.892.695	3.392.377	162.622	647.258	9.974.808	155
39	212 TÜRK HİJYEN KİMYEYİ MAD. A.Ş.	10.837.444	19.543.881	3.209.917	723.043	2.647.826	17.028	236
40	214 MARD ELEKTRİK SAN. VE TIC. A.Ş.	10.569.977	10.608.121	5.046.121	2.535.625	3.149.829	97.279	751
41	216 BORDU SAN. A.Ş.	10.529.407	10.735.797	1.389.873	321.484	2.744.676	190.321	-
42	217 ÇAYIR TIC. VE SAN. A.Ş.	10.427.563	10.761.221	5.158.693	511.090	4.913.047	677.834	670
43	225 SİNGAR GİYİM MAK. SAN. A.Ş.	9.331.670	10.123.190	4.723.776	2.790.296	1.084.810	479.357	786
44	232 PRİZER İLAÇLARI A.Ş.	9.541.847	9.541.847	2.988.824	1.174.270	1.666.428	296.320	260
45	235 TÜRK İZMİR SAN. A.Ş.	9.468.168	9.565.049	3.828.768	591.258	23.268.483	730.453	486
46	257 ANADOLU OFİSETİV SAN. VE TIC. A.Ş.	8.732.576	15.273.062	2.191.986	2.191.986	2.856.852	-	296
47	266 EDİP İPİLİK SAN. VE TIC. A.Ş.	8.431.319	8.623.719	2.439.235	613.803	4.897.295	5.395.478	876
48	269 BAYEK KİMYA SAN. VE TIC. A.Ş.	8.224.956	8.665.669	1.21.907	275.622	1.600.557	3.667.584	197
49	276 BAYEK KİMYA SAN. VE TIC. A.Ş.	7.370.543	7.974.563	2.551.778	64.955	1.959.647	179.657	286
50	282 GELİK KİMYA SAN. VE TIC. A.Ş.	7.942.371	7.954.377	2.558.329	337.774	11.178.264	265.294	362
51	289 BÜSAN KİMYEYİ SAN. VE TIC. A.Ş.	7.923.591	8.330.134	2.462.553	667.452	5.071.910	2.203.264	-
52	294 SAADUZ İLAÇ SAN. LTD.	7.883.587	8.054.477	1.546.764	105.600	1.349.144	20.481	337
53	298 ETERNİT SAN. A.Ş.	7.583.462	7.765.319	3.925.151	955.050	5.880.357	75.637	356
54	302 VİRİNG KAGİT VE SPORCULUK A.Ş.	7.373.219	7.399.300	2.657.205	521.610	1.755.321	240.866	238
55	309 CİBA GEMİ İLAÇ SAN. VE TIC. A.Ş.	7.109.155	9.862.518	2.726.942	751.106	1.927.505	5.785	281
56	328 ORTA ANADOLU SERAMİK SAN. VE TIC. A.Ş.	6.672.518	6.672.518	3.397.049	755.025	2.269.641	1.948.210	502
57	349 MAKİNA TAKİM ENJ. A.Ş.	6.164.066	6.164.066	2.578.145	100.431	1.543.180	434.254	515
58	356 BASF SÖNLERBARK TÜRK KİMYA SAN. A.Ş.	6.033.265	6.076.360	2.031.367	160.304	1.071.575	197.605	194
59	359 İAM GİCİ SAN. VE TIC. A.Ş.	5.979.335	6.251.793	1.916.324	460.531	1.628.656	572.079	692
60	363 KAVEL KAPLO VE ELEKTR. MALZ. A.Ş.	5.877.080	5.077.080	2.033.086	566.970	2.035.120	-	290
61	390 ERKA BALATA VE DİJİTAL SAN. A.Ş.	5.503.323	5.534.447	2.813.922	695.782	1.304.920	1.168.045	470
62	419 GENERAL ELEKTRİK T.A.Ş.	5.057.425	5.057.425	2.171.127	754.555	1.386.772	79.370	405
63	422 HATEX TEKSTİL İBLT. A.Ş.	5.000.906	6.000.943	725.391	24.224	2.555.597	4.592.684	525
64	427 İSTANBUL SEGMAK VE GEMEK SAN.	4.927.993	5.195.065	2.450.515	830.162	8.645.757	208.373	759
65	428 AKİP TEKSTİL SAN. VE TIC. A.Ş.	4.906.308	4.922.858	1.342.279	363.465	1.587.512	2.991.581	210
66	455 HYETH LABORATUARLARI A.Ş.	4.259.650	4.259.650	1.448.085	434.129	1.541.785	66.733	310
67	456 TRASTÜRK FREN ÜÇ. SAN. A.Ş.	4.228.793	4.259.650	1.710.945	177.425	1.806.565	498.696	207
68	455 ETİFAS FLEKT. TEKH. İMAL. TES. A.Ş.	4.162.506	4.262.412	1.320.866	222.726	642.051	-	262
69	480 TÜRK YIĞIĞ SAN. A.Ş.	4.024.384	4.024.384	2.109.621	1.051.448	1.033.421	15.217	432
TOPLAM		1.747.548.319	2.403.592.057	445.802.101	152.386.172	462.607.823	198.355.663	53.189

KAYNAK: İSTİSNA SANAYİ İCİSİ DERGİSİ, 15 EYLÜL 1986
[1] SİNALAMA, ÜRETİMLERİ SATIŞLARA GÖRE YAPILMIŞTIR.

EK : 4

TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK FİRMASI İLE İLGİLİ VERİLER

YILLAR	ÜRETİMDEN SATIŞLAR TUTARI (1.000TL)	SATIŞ HASILATI TUT. (1.000TL)	BRÜT KATMA DEĞER (1.000TL)	ÖZ SERMAYE (1.000TL)	BİLANÇO KARI(V.Ö) (1.000TL)	İHRACAT (1.000TL)	ÜCRETİLİ ÇALIŞANLAR
1983	4820831396	5582769049	1071121388	1306486424	315849802	582459522	626558
1984	7769134364	9777854320	1878463536	2674757388	654932117	1136526904	597707
1985	12189897843	15490267256	2991030866	4637537926	1330805058	1605854840	646352

- KAYNAK: 1) İstanbul Sanayi Odası Dergisi, 15 Ekim 1984
2) İstanbul Sanayi Odası Dergisi, 15 Eylül 1985
3) İstanbul Sanayi Odası Dergisi, 15 Eylül 1986

EK - 5.1

1986 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'DE
FAALİYETTE BULUNAN YABANCI SERMAYELİ FİRMALAR

RA NO	FİRMA ADI VE ADRESİ	SEKTÖRÜ VE ALTSEKTÖRÜ	SERMAYE (MilyonTL)	Y.ORTAK PAYI(%)	MENSEİ ULKE	GİRİŞ TARİHİ
1	ADO DIS TİCARET LTD.STİ. Kasar Sokak No:8 Eser Apt.C Blok Kat:6 D:9 Esentepe/İST. Yab.Ortak:Abdulsamad Asadillahinia	H/TİCARET	42.00	100	İRAN	1903
2	AEG GENEL ELEKTRİK T.A.S. P.K.205 ANKARA Yab.Ortak:AEG-TELEFUNKEN(Z98)	H/TİCARET	25.00	99	KARMA	1985
3	AEG-ETİ ELEKTRİK ENO.A.S. Yıldız Posta Cad.Timlo İshani,Esentepe 80280 İSTANBUL Yab.Ortak:AEG TELEFUNKEN INT.,DEB	I/ELEKTRİK-ELEKTRO.	10000.00	51	B.ALMANYA	1966
4	AGEMA ANADOLU GENEL MAKİNA SANAYİİ A.S. Aytaç Sok. No.18/B Levent/İSTANBUL Yab.Ortak:IKB	I/MAKİNA İHALAT SAN.	428.00	33	I.K.B.	1983
5	AGRO İTHALAT İHRACAT VE TİCARET A.S. Cumhuriyet Bulvarı No:77/501 İZMİR Yab.Ortak:Aero-Food Establishment	H/TİCARET	40.00	99	LİECHTEN.	1986
6	AGROEKSPORT TARİH URUNLERİ İHRACAT VE İTHALAT A.S. Sinnah Cad.No:37/29 Çankaya/ANKARA Yab.Ortak:Agrosen S.A.(Z33.3)	H/DİĞER	200.00	66.6	KARMA	1986
7	AH-SAN TARİH URUNLERİ İTH.İHR.SAN.VE TİC.LTD.STİ. 12 Eylül Cad.Muh.Sitesi A Blok İSKENDERUN Yab.Ortak:Hassan Salwan	H/TİCARET	50.00	49	SURİYE	1985
8	AHI HUBUBAT VE BAKLİYAT IC VE DIS TİCARET LTD.STİ. Ulus Meydanı Tashan Kat:4 No:126 Ulus/ANKARA Yab.Ortak:Ahmed Hussain S.Alfatoh	H/TİCARET	65.00	60	SUUDI ARAB	1986
9	AİCO ARAB TURİZM SAN.XİRAAT YAT.İNS.TA.TİC.A.S. Ziya Gokalp Bulvarı No:21/7 İZMİR Yab.Ortak:Muhammed Alraubi(Z303)Arab	H/DİĞER	400.00	100	KARMA	1984
10	AK-MAK GIDA VE TARİH URUNLERİ SAN.İİC.A.S. Fevziyasa Bulvarı No:136/1 İZMİR Yab.Ortak:Adnan Ahmed S.Marzouza	H/TİCARET	65.00	49	URDUN	1986
11	AKDENTZ GÜBRE SANAYİİ A.S. P.K.227/MERSİN Yab.Ortak:PETROCHEM.IND.COMP.K.S.C.	I/GÜBRE	2065.00	47.25	KUVEYT	1968
12	AKDENİZ TURİSTİK TESİSLER A.S. CUMHURİYET CAD.169/2 ELAĞDAG/İST. Yab.Ortak:CLUB MEDITERRANEE	H/TURİZM	1130.00	100	FRANSA	1967
13	AKIP KİMYA SAN.VE TİC.A.S. KÜSTENFE YOLU KARF GOKFİLİZ İSHANI KAT:8 NO:20 HECİDİYEKÖY/İST. Yab.Ortak:Ormer S.A.	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	1000.00	37.24	İSVİCRE	1982
14	AKMİR TURİZM İŞLETMECİLİK VE TİCARET A.S. Atatürk Bulvarı 135/13 Kavaklıdere/ANKARA Yab.Ortak:Josef Debelak Ben.(Z25)	H/TURİZM	200.00	50	B.ALMANYA	1986
15	AKNİL KİMYA SANAYİİ VE TİCARET A.S. BUYUKDENE CAD.0/5 515Lİ/İST. Yab.Ortak:PETROBA AND HISS COMP.	I/KİMYA SANAYİİ	220.00	48.5	A.B.D.	1982

EK - 5.2

16	AKRİTEKS SENTETİK İPLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. MAYA SOKAK MAYA HAN 10 KAT:6 ÇAYRETTİFE/İST. Yab.Ortak:TEKU HANDELS GMBH	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	935.00	41	B. ALMANYA	1982
17	AL FADHL DIS TICARET LTD. STI. Spor Cad.Üçgen Apt.No:102/2 Macka/İSTANBUL Yab.Ortak:Saleh S.A.Al Fadhl	H/TİCARET	100.00	70	SUUDI ARAB	1985
18	AL KUBAİSİ İTHALAT İHRACAT VE NAKLIYAT LTD.STI. Selanik Cad. 1/4 Sıdar Han ANKARA Yab.Ortak:Khalid Kubaisi(%85)	H/TİCARET	350.00	100	İRAK	1984
19	AL MENARA GIDA MADDELERİ SAN.VE TIC.LTD.STI. Ataturk Bulvarı,85.Sokak No:6 İskenderun/HATAY Yab.Ortak:Mehamad Al Turk(%99)	H/TİCARET	60.00	100	SURİYE	1986
20	AL RIZA DIS TICARET LTD.STI. Semaipasa Mah.Gaziosmanpasa Cad.13 Gaziosmanpasa/İST. Yab.Ortak:Yousef R.A.Khayat	H/TİCARET	38.00	95	SUUDI ARAB	1985
21	AL SHEBİB İTHALAT İHRACAT VE NAKLIYAT LTD.STI. İstiklal Cad.Nuriziya ve Polonya Cıkmazi No:77 Beyoğlu/İST. Yab.Ortak:Abdul Karim Al-Shebib(%95)	H/TİCARET	23.00	95	İRAK	1984
22	AL-EHEL DIS TICARET LTD. STI. Abidei Hürriyet Cad.Koso Apt.142/4 Sisli/İST. Yab.Ortak:Abdullah Th.I.Alsebaei	H/TİCARET	35.00	95	SUUDI ARAB	1986
23	ALBARAKA TÜRK ÖZEL FİNANS KURUMU A.Ş. Yıldız Posta Cad.52/2 Dedeman Ticaret Merkezi Esentepe/İST. Yab.Ortak:Al Baraka Inv.(S.Arab%50)	H/YATIRIM FİNANSMANI	6000.00	80	KARMA	1986
24	ALBATROS TURİZM YAT VE MARINA İŞLETMECİLİĞİ A.Ş. Alemdar Mah. Salkim Sogut Sok.No:20/8 Eminonu/İSTANBUL Yab.Ortak:Quill Travel Services Ltd	H/TURİZM	190.00	10	İNGİLTERE	1983
25	ALEXANDER AND ALEXANDER SIGORTA MUSAVERİLİK A.Ş. Esentepe Mah.Buyukdere Cad.Tatko Binası Sisli/İST. Yab.Ortak:Alex.&Alex.Middle EastLtd	H/DİĞER	60.00	49	İNGİLTERE	1986
26	ALİKEN TURİZM LTD.STI. Anbatur Yani Yat limanı Bodrum/MUĞLA Yab.Ortak:Allstair James Howie(%50)	H/TURİZM	65.00	100	İNGİLTERE	1986
27	ALITALIA İTALYAN HAVA YOLLARI TÜRKİYE İST.SUBESİ Cumhuriyet Cad.14/8 İSTANBUL Yab.Ortak:Alitalia Italy's Airlines	H/TİCARET	34.00	100	İTALYA	1986
28	ALKOR YAT TURİZM HİZMETLERİ A.Ş. Denizkiyi Sok.No:31 Marmaris/MUĞLA Yab.Ortak:Alcor Yachting S.A.	H/TURİZM	130.00	90	İSVİÇRE	1984
29	ALMANIA DIS TICARET VE TURİZM LTD.STI. Kireçburnu Araba yolu Cad.121 Sarıyer/İST. Yab.Ortak:Almana Trading Co.(%50)	H/TİCARET	60.00	100	KATAR	1986
30	ALTINDOYNUZ TURİZM A.Ş. Atakan Sokak Ozcelik Han Kat:2 D:5 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:Chassan I.Shakir(%25)	H/TURİZM	290.00	42.5	SUUDI ARAB	1986
31	ALTINTUTUN TIC.VE SAN.A.Ş. Şehit Fethi Bey Cad.No:120 İZMİR Yab.Ortak:Austria tabak Einkauf.GmbH	H/TİCARET	100.00	49	AVUSTURYA	1985
32	ALTINYUNUS CEEME TURİSTİK TESİSLERİ A.Ş. BOYALIK MEVKİİ CEEME/İZMİR Yab.Ortak:TURKISH-DANISH INV.COMP.	H/TURİZM	500.00	11.36	DANİMARKA	1972
33	AMC ÇELİK MÜFAK EŞYALARI PAZARLAMA A.Ş. Esentepe Cad.Canlon Isnani 1/4 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:AMC Int Alfa Metal.A.G.	H/TİCARET	200.00	100	B. ALMANYA	1985
34	AMERİKAN BUREAU OF SHIPPING İST.SUBESİ Setusu İnebelu Sokak Polondur Apt.No:9/6 Kabatas/İST. Yab.Ortak:American Bureau of Ship.	H/DİĞER	22.87	100	A.B.D.	1985
35	AMİR SEYAHAT AJANSI VE TİCARET LTD.STI. Laleli Yosiltilumba Sokak 9/4 Eminonu/İST. Yab.Ortak:Bahrouz Amir Zilayi	H/TİCARET	40.00	99	İRAN	1986
36	ANADOLU CAM SANAYİ A.Ş. P.K. 512/NERŞİN Yab.Ortak:IPC	I/CAM SANAYİİ	3500.00	6.44	İFC	1969
37	ANADOLU OTOMOTİV SAN.VE TIC.A.Ş. Emirler Sokak 3/1 Sirkeci/İST. Yab.Ortak:İzusu Motors Ltd.(%15)	I/T.ARAC.İMAL.SAN.	7000.00	20	JAPONYA	1986
38	ANADOLU-SUUDİ ARABİSTAN İZBİRLİĞİ MAK.SA.VE TIC.AŞ Merter Keresitçiler Sitesi Yeni Yol Sulun Han Zemin Kat Bakirkoy/İST. Yab.Ortak:Abdulaziz A.I.Saab	I/DİĞER	100.00	49	SUUDI ARAB	1985
39	ANASA ANADOLU NISSAN OTOMOTİV TIC.VE SAN.A.Ş. EMİRLER SOK. 3/1 SIRKECI/İST. Yab.Ortak:NISSAN MOTOR CO.LTD.(%25)	I/T.ARAC.İMAL.SAN.	10.00	40	JAPONYA	1973
40	ANEB İÇ.VE DİS TIC.A.Ş. Rıhtım Cad.Polat İshani Kat:3/39 Kadıkoy/İST. Yab.Ortak:August Paul Emil Eock	H/TİCARET	60.00	45.41	B. ALMANYA	1986
41	ANKARA ENTERNASYONAL ÇELİCİLİK A.Ş. Şehit Muhtar Cad.25/6 Taksim/İST. Yab.Ortak:Hilton Int.(%10).A.B.D.	H/TURİZM	8750.00	57.1	KARMA	1985
42	ANKON ANT.KONSANTRE MEYVE.SEBZE İŞL.SAN.VE TIC.A.Ş. HALK SİGORTA BİRASİ ZİNCİRLİKUYU/İST. Yab.Ortak:TURAN CORPORATION	I/GIDA-İÇKİ SAN.	300.00	49	A.B.D.	1981
43	ANSARI İTHALAT İHRACAT TOPTAN.TIC.MÜS.LTD.STI. Zivertey Bostan Sokak No:6 Kadıkoy/İST. Yab.Ortak:M.El-Mardini	H/TİCARET	50.00	99	SURİYE	1984
44	ANŞEP ANTALYA SEBZE MEYVE PAZARLAMA İHR.TIC.A.Ş. Yeni Havalanı Yolu F.K.172 ANTALYA Yab.Ortak:PAJ Tech	TARIM	77.00	48	B. ALMANYA	1986
45	ANT-GİA ANTALYA YEM VE GIDA SAN. VE TIC.A.Ş. HALK SİGORTA BİNASI.KAT:1 ZİNCİRLİKUYU/İST. Yab.Ortak:TURAN CORPORATION	I/GIDA-İÇKİ SAN.	300.00	49	A.B.D.	1982
46	ANTALYA ENTERNASYONAL TUSKİM A.Ş. TUNEL CAD.18 TRANTURK HAN KARAKOY/İST. Yab.Ortak:ANTALYA S.A.	H/TURİZM	50.00	75	İSVİÇRE	1981
47	APEX KİMYEVİ MADDELER İMALATI A.Ş. MUHURDARZADE HAN 127 BAĞCİKAP/İST. Yab.Ortak:APEX CHEMICAL CO.İNE.	I/KİMYA SANAYİİ	0.74	36.50	A.B.D.	1966

48	ARAP, TURK BANKASI A.S. Cumhuriyet Cad. No:8 Elmadag/ISTANBUL Yab.Ortak:Libya Arab For.Bank(%40)	H/BANKACILIK	8115.00	80	KARMA	1975
49	ARCHE TRANSIT NAKLIYAT GOZETIM LTD.STI. Ataturk Bulvarı, Palmiye Apt.75/1 ISKENDERON Yab.Ortak:Arche Compania Naviera SA	H/DIGER	53.00	99	PANAMA	1985
50	ARIZKO ARAP VE IZHIR BELEDIYESI TURISTIK YAT.A.S. 1479 Sokak No5/1 Alsancak/IZHIR Yab.Ortak:Mohammed A.Al Rajhi(%15)	H/TURIZM	1728.00	35	SUUDI ARAB	1985
51	ARTAS ULUSLARARASI DIS TIC.LTD.STI. Oya Sokak No:1/8 Gayrettepe/IST. Yab.Ortak:Rahbar Dastan(%34)	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	195.00	100	IRAN	1988
52	ARTEMA ARNATUR VE TESISAT MAZL SAN.VE TIC.A.S. BUYUKDERE CAD.15/A SISLI/IST. Yab.Ortak:Thyssen Edelistahlerke3.3	I/MADENI ESYA SAN.	5500.00	8.28	KARMA	1981
53	ARTHUR ANDERSON NUHASEBE VE MUSAVIRLIK LTD.STI. Buyukdere Cad. No.103 Milufar Ishani Gayrettepe/ISTANBUL Yab.Ortak:Arthur Anderson & Co.	H/DIGER	500.00	49	A.B.D.	1983
54	ASLAN ITHALAT IHRACAT VE PAZARLAMA LTD.STI. Eminonu Mercan, Ismatiye Cad.12 ISTANBUL Yab.Ortak:Aalan Vatandoust	H/TICARET	40.00	95	IRAN	1986
55	ASSICURAZIONI GENERALI TURKIYE SUBESI Bankalar Cad.No:31/33 K.3 Karakoy/IST. Yab.Ortak:Assicurazioni Generali	H/DIGER	25.00	100	ITALYA	1985
56	ATLANTIK SIGORTA A.S. Barbaros Bulvarı No:19 Besiktas/IST. Yab.Ortak:Afia Finance Corporation	H/DIGER	200.00	49	A.B.D.	1988
57	ATLAS COPCO MAKINALARI A.S. P.K.65 LEVENT/IST. Yab.Ortak:Atlas Copco AIRPOWER N.V.	I/MAKINA IMALAT SAN.	307.50	67	BELCIKA	1989
58	ATLAS COPCO TIC.VE SAN.T.A.S. P.K.26 Levent/IST. Yab.Ortak:Atlas Copco AB(%77.1)	H/TICARET	435.50	97.5	KARMA	1984
59	AUSTRO-TURK TUTUN A.S. Hayrettin Iskelesi,11 Besiktas/IST. Yab.Ortak:Austria Tabak Einkauf.Gmb	H/TICARET	1000.00	49.8	AVUSTURYA	1985
60	AVRUPA ULUSLARARASI TASIMACILIK VE TIC.A.S. ATATURK CAD.ADIL KANUN ISHANI NO:12/MERSIN Yab.Ortak:ISHAG ABDUL CABGAR EL QA*	H/KARA TASIMACILIGI	715.00	76	KARMA	1982
61	AVUSTURYA HAVA YOLLARI TURKIYE SUBESI Sheraton Oteli Takaim/IST. Yab.Ortak:Austrian Airlines	H/TICARET	34.00	100	AVUSTURYA	1986
62	AYDAS ANADOLU YAY,DOSEME,KAPITONE SAN.VE TIC.A.S. Irfaliye Cad.Husaambey Sok.Evin Ishani no:19/4 Fatih/ISTANBUL Yab.Ortak:SARRAF A.G.	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	380.00	49	ISVICRE	1982
63	AYDIN OTOMOTIV ITH.IHR.VE TURIZM TIC.A.S. Fındıkzade Millet Cad.79 ISTANBUL Yab.Ortak:Daryous Khayat Faradji	H/TICARET	140.00	80	IRAN	1988
64	AYDINLAR DIS TICARET A.S. Tunel Meydanı,Tunel Gecidi Ishani B.Blok Kat:3 No:309-310 ISTANBUL Yab.Ortak:E.Sebhani(%49),G.Laghal	H/TICARET	42.00	97	IRAN	1985
65	AZERI DIS TICARET LTD.STI. Sisli Siraselviler Cad.47/A ISTANBUL Yab.Ortak:Abulghasem M.Azari	H/TICARET	40.00	97	IRAN	1986
66	B.C.C.I. IST. TURKIYE MERKEZ SUBESI METE CAD.38 TAKSİM/IST. Yab.Ortak:B.C.C.I. LTD.	H/BANKACILIK	1950.00	100	LUXEMBURG	1980
67	BACILAR GIYIM SAN. VE TIC. A.S. Halaskargazi Cad. No.241 Osmanbey/ISTANBUL Yab.Ortak:Eddy P.V.B.A.(Corp.)	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	155.00	49	BELCIKA	1982
68	BAKIRSAH BAKIR SANAYI MAMULLERI VE TIC.A.S. BUYUKDERE CAD.NO:49 MECIDIYEKOY/IST. Yab.Ortak:I.K.B.	I/DEMIRDISI METALLER	2000.00	25	I.K.B.	1981
69	BANKO DI ROMA IST. TURKIYE MERKEZ SUBESI BAHCEKAPI HAYRIEFFENDI CAD.30/34 IST. Yab.Ortak:BANKO DI ROMA S.p.A.	H/BANKACILIK	3305.00	100	ITALYA	1981
70	BANK MELLAT CUMHURİYET CAD.71 ELMADAG/IST. Yab.Ortak:BANK MELLAT	H/BANKACILIK	2103.00	100	IRAN	1981
71	BANK OF BAHRAIN AND KUWAIT MER.MANAMA IST.SUBESI Buyukdere Cad.No:108 Esentepe/IST. Yab.Ortak:Bank of Bahr.&Kuwait BSC	H/BANKACILIK	3849.00	100	BAHREYN	1986
72	BANK OF BOSTON IST. TURKIYE MERKEZ SUBESI P.K.276 MECIDIYEKOY/IST. Yab.Ortak:BANK OF BOSTON	H/BANKACILIK	2219.00	100	A.B.D.	1984
73	BANQUE INDOSUEZ MERKEZI FRANSA IST. TURKIYE SUBESI Kemeralti Cad.24 Karakoy Ticaret Merkezi K.7 P.K.352 Karakoy/IST. Yab.Ortak:Banque Indosuez	H/BANKACILIK	3484.00	100	FRANSA	1986
74	BASER KIMYA SANAYII VE TICARET A.S. Abidinpasa Cad. 9.Sokak Baser Han K.2 ADANA Yab.Ortak:Colgate Palmolive Company	I/KIMYA SANAYII	1000.00	25	A.B.D.	1985
75	BASER TUKETIM MADDELERI PAZARLAMA VE TICARET A.S. Abidinpasa Cad. 9.Sokak Baser Ishani Kat:5 ADANA Yab.Ortak:Colgate-Palmolive Company	H/TICARET	1550.00	25	A.B.D.	1985
76	BASF-SUMERBANK TURK KIMYA SANAYII A.S. SETUSTU MEZARLIK CIKMAZI 1/3 KABATAS/IST. Yab.Ortak:BASF AKTIENGESELLSCHAFT	I/KIMYA SANAYII	716.00	80	ISVICRE	1989
77	BASF-TURK BOYA VE KIMYA LTD.STI. Setustu Omer Avni Mah. Inebolu Sokak No:15 Kabatas/IST. Yab.Ortak:Badische A.&S. Fabrik AG	H/TICARET	52.40	100	KARMA	1984
78	BIRLESIK AYDINLATMA SAN.VE TIC.A.S. NISEETIYE CAD.1/1 LEVENT/IST. Yab.Ortak:PHILIPS GLOELAMPENFAB.NV	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	222.00	49	HOLLANDA	1968
79	BAY HOROZ RESTAURANT ISLETMELERI VE TIC.A.S. Buyukdere Cad.13/2 Hamamcioglu Apt. Sisli/IST. Yab.Ortak:John G.Fleet(%43)	H/TURIZM	100.00	100	KARMA	1988

80	BAYER FARIM İLAÇLARI SANAYİ LTD.ŞTİ. KEMANKAS CAD. İNÖI HAN 231-233 TOPLANE/İST. Yab.Ortak:BAYER A.Ş.	I/KİMYA SANAYİİ	250.00	100	B. ALMANYA	1962
81	BAYER TUSA KİMYA SAN. LTD.ŞTİ. MECLİSİMÜBÜSAN CAD. SADET HAN 33/4 FİNKİK/İST.	I/KİMYA SANAYİİ	199.00	100	B. ALMANYA	1965
82	Yab.Ortak:BAYER A.Ş., DRUGGIFA GMBH BSC BROWN AND BOVERI ELEKTRİK A.Ş. Hacıdere Cad.198/4 Cankaya/ANKARA Yab.Ortak:BSC Brown Boveri and Co.	H/TİCARET	140.00	100	İSVİÇRE	1968
83	BEHRAN SANAYİ MAMÜLERİ İHR.İTH.MUSAVİRLİK LTD.ŞTİ. Büyükdere Cad. Varduc İshani 44/35 Lalali/İST.	H/TİCARET	19.50	99	İRAN	1985
84	Yab.Ortak:Nizam Sırsayedar Behran BEKAME YAPİ ELEMANLARI SAN.VE TİC.A.Ş. Selulu Derya Han No:105-106 Kilitas/İST.	I/DİĞER	60.00	50	B. ALMANYA	1988
85	Yab.Ortak:Chemische Fabriz Gra.GmbH BEL-TUR İTHALAT VE İHRACAT LTD.ŞTİ. Mollaseraf mollagurani Cad.No:5 Fatih/İST.	H/TİCARET	32.00	90	BELÇİKA	1985
86	Yab.Ortak:Louis M.M.Grosemans BELL TELEFON SERVİS LTD.ŞTİ. Sisli,Tevkikiye Valikonagi Cad.Demir Han No:30/B İST.	H/DİĞER	80.00	100	BELÇİKA	1985
87	Yab.Ortak:Ball Telephone Manufact. BENAY İTHALAT, İHRACAT VE TİC.LTD.ŞTİ Yenişehir Mah.Karatiil Cad.No:30 İSKENDERUN	H/TİCARET	35.00	97	LOZAN	1988
88	Yab.Ortak:Georges Emile Benay BEREKET TÇUM SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ. Kurtulus Mah.294.Sokak Bankalar Apt.Alti No34 ADANA	TARIM	300.00	100	A.B.D.	1986
89	Yab.Ortak:Yantias Inc.(1990) BERKAK TURİZM A.Ş. Yılanlı Ayasma Soz.8/1 Topkapı/İST.	H/TURİZM	255.00	49	B. ALMANYA	1988
90	Yab.Ortak:Radolf Srieber BESAN BEŞİN SAN.VE TİC.A.Ş. Balasargazi Cad.No:342 K.4 D.7 Sisli/İST.	I/GİLA-İCKİ SAN.	500.00	60	A.B.D.	1985
91	Yab.Ortak:CPC International Inc. BES-BİTİLİS ENTEGRE SİGARA TUTUM SANAYİ A.Ş Dr.Savket Bey Sokak Bodanlı Ticaret Merkezi Kat:1 80220 İSTANBUL	I/GIDA-İCKİ SAN.	1313.00	48	HOLLANDA	1988
92	Yab.Ortak:Rothmans Holding B.V. BETUL İHRACAT İTHALAT VE PAZARLAMA LTD.ŞTİ. Ebuşsiya Cad.Hermer Carsisi 4/16d Bakirkoy/İST.	H/TİCARET	40.00	90	İRAN	1988
93	Yab.Ortak:Mahid Khannian BİSESSECI BURSA TEKSTİL SAN.VE TİC.A.Ş. Fevzi Çaymak Cad.Farshan Kat:3 No:74 BURSA	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	180.00	49	İTALYA	1985
94	Yab.Ortak:Biessecci SPA BİRLEŞİK ALMAN İLAÇ FABRİKALARI T.LTD.ŞTİ. Davutpaşa Cad.36 Topkapı/İSTANBUL	I/KİMYA SANAYİİ	1550.00	77.50	B. ALMANYA	1964
95	Yab.Ortak:Bayer AG(1924) BİMAS BİRLEŞİK İNŞAAT VE MÜHENDİSLİK A.Ş. Büyükdere Cad.146/4.6.8 ZİNCİRLİKUYU/İST.	H/DİĞER	4.00	40	A.B.D.	1973
96	Yab.Ortak:FOSTER WHEELER INT.CORP. BİCCAN BİYOMEDİKAL YATIRIM VE SANAYİ A.Ş. Genel Topuslu Cad.38/3 Caddebostan/İST.	H/DİĞER	450.00	80	B. ALMANYA	1988
97	Yab.Ortak:Nephron Setail GmbH(1945) BİRLİK İÇ VE DİŞ TİCARET LTD.ŞTİ. Ordu Cad.Ceylan Sok.Koc İshani Kat:8 No:21 Akşaray/İST.	H/TİCARET	40.00	87.5	İRAN	1988
98	Yab.Ortak:Parviz İmani Cromish BİSARNO PLASTİK SAN.VE TİC.A.Ş. Çarşakoy Organize Sanayi bölgesi Çarşakoy/İST.	I/PLASTİK SANAYİİ	267.80	99.99	1988	
99	BMC SAN.VE TİC.A.Ş. GAZİ BULVARI 47/49 İZMİR	I/T.ARAÇ.İMAL.SAN.	5000.00	7.52	İNGİLTERE	1984
100	Yab.Ortak:British Leyland Mot.Corp. BNP-AK BANKASI A.Ş. İstiklal Cad.417/419 Beyoğlu/İST.	H/BANKACILIK	2500.00	49	FRANSA	1985
101	Yab.Ortak:Banque Nationale de Paris BODO BATI VE DOĞU SINAI ZİRAİ URUN.İHR.LTD.ŞTİ Fatih,Millet Cad Fildisi Is Merkezi Han 90/4 İSTANBUL	H/TİCARET	37.00	100	İRAN	1984
102	Yab.Ortak:Alp İşhan Katil(1990) BODAN BİCME BİCME VE TİC.A.Ş. Ahmed Akifler Mahi Serez Kuyusu Mevki İşlacık-Kartal/İSTANBUL	I/MADENİ ESYA SAN.	110.00	48.99	AVUSTURYA	1987
103	Yab.Ortak:Verenatate Soelatahwothe BORUSAN GENELİK BORO TEGİSLENİ A.Ş. Meclisimubusan Cad.No:325/1 Salıpazarı/İSTANBUL	I/DEMİR-ÇELİK SAN.	2600.00	81.76	İNGİLTERE	1983
104	Yab.Ortak:Brown Shipley (Jersey)Ltd BORUSAN OTO SERVİS VE TİCARET A.Ş. Meclisi Mebusan Cad. 523-533 Salıpazarı/İSTANBUL	H/DİĞER	500.00	50	B. ALMANYA	1984
105	Yab.Ortak:Giva GmbH BOTAS-BEYNELMİLEL OTELCİLİK VE TURİZM A.Ş. İSTİKLAL CAD.373 TURHAL HAN BEYOĞLU/İST.	H/TURİZM	152.70	70	BELÇİKA	1969
106	Yab.Ortak:Co. Int. des W.L.Tourism SA BOTAS BORNNOVA TENEKE VE AMBALAJ SAN.A.Ş. Sanayi Cad.367 Sokak No:8 Bornova/İZMİR	I/MADENİ ESYA SAN.	500.00	25	DANİMARKA	1985
107	Yab.Ortak:PLM Hastrup A/S BP PETROLLERİ A.Ş. Cumhuriyet Cad.Ege Han Harbiye İST.	H/TİCARET	87.80	100	İNGİLTERE	1984
108	Yab.Ortak:BP Co.(199.68) EREMER TİCARET A.Ş. Rihtim Cad.Kozluca han No:4 Karakoy/İST.	H/TİCARET	120.00	50	PANAMA	1985
109	Yab.Ortak:Ormsned S.A. BRİTİSH AIRWAYS PLC.İNGİLİZ HAVA YOLL.TURKIYE SUBE Cumhuriyet Cad.no:10 Harbiye/İST.	H/TİCARET	31.00	100	İNGİLTERE	1988
110	Yab.Ortak:British Airways Plc EUDİN BARİT KİMYA SANAYİ A.Ş. Inonu Cad. No:77/8 Gumussuyu/İSTANBUL	MADEN	330.00	40	A.B.D.	1983
111	Yab.Ortak:NL Industries Inc. BURÇAK HALICILIK TİCARET LTD.ŞTİ. Nurlusmaniye Cad.Alibaba Turbe Sok.No:35 Cagalolu/İST.	H/TİCARET	48.00	50	K.K.T.C.	1985
	Yab.Ortak:Kemal Birinci					

112	BURTRAK-BURDUR TRAK.VE ONYUKLEYICI SAN.VE TIC.A.S. P.K.137 Sisli/ISTANBUL Yab.Ortak:Ormer S.A.	I/MAKINA IMALAT SAN.	11500.00	5.85	ISVICRE	1982
113	C.CONRADTY ISTANBUL ELEKT.VE GALVANIK KOM.SAN.A.S. ORTABAHAR SOK.25 GOZTEPE-KADIKOY/IST. Yab.Ortak:C.CONRADTY NURNBERG	I/DIGER	15.00	32	B.ALMANYA	1978
114	CAMICEN IHRACAT ITHALAT VE FAZARLAMA LTD.STI. Mustafa Kemalpaşa cad.Sait Efendi Sokak Nalan Apt.17/4 Eminonu/IST.	H/TICARET	40.00	90	IRAN	1988
115	CARLO ERBA ILAC FABRIKASI LTD. STI. Cuba Ali Bay Sok. No.12 Topkapı/ISTANBUL Yab.Ortak:Carlo Erba S.p.A.	I/KIMYA SANAYII	50.00	10	ITALYA	1956
116	CAYELI BAKIR ISLETMELERI A.S. Cihan Sokak No:2 Kat:4 425/B Sıhhiye/ANKARA Yab.Ortak:Phelys Dodge Corp(48)ABD	MADEN	3600.00	49	A.B.D.	1984
117	CELİK MONTAJ TIC.VE SAN.A.S. Ankara Asfaltı Uzeri Kartal/IST. Yab.Ortak:Forin Trading Ltd.	I/MAKINA IMALAT SAN.	10000.00	49	ISVICRE	1985
118	CELIKORD A.S. Buyukdere Cad.No:117 Gayrettepe/IST. Yab.Ortak:Societe Int.Prelli S.A.	I/DEMIR-CELIK SAN.	3000.00	51	ITALYA	1985
119	CETIN TARIM URUNLERI TICARET VE SANAYI A.S. YUKSEL CAD. 7/8 KIZILAY/ANKARA Yab.Ortak:S.KOSEREISOGLU IND.H.B.	H/DIGER	150.00	35	B.ALMANYA	1982
120	CEVHER MADENCILIK VE TIC.A.S. Inebolu Cad.Satustu Cikmazi 6/8 Kabatas/IST. Yab.Ortak:Eberhard Knoechel	H/TICARET	16.00	49	ISVICRE	1984
121	THE CHASE MANHATTAN BANK IST.TURKIYE MERKEZ SUBESI BUYUKDERE CAD.85 STAD HAN KAT:5 MECIDIYEKÖY/IST.	H/BANKACILIK	1828.00	100	A.B.D.	1984
122	Yab.Ortak:THE CHASE MANHATTAN BANK CHEMICAL MITSUI BANK A.S. Buyukdere Cad.108/A Esentepe/IST. Yab.Ortak:Chemical Int.Finance(ABD)	H/BANKACILIK	3812.00	70	KARMA	1985
123	CIBA-GEIGY ILAC VE KIMYA URUNLERI SAN.VE TIC.A.S. P.K.798 SIRKECI/IST. Yab.Ortak:CIBA-GEIGY-BALE,ZYMA S.A.	I/KIMYA SANAYII	3250.00	89.82	ISVICRE	1956
124	CIFTEYAKRAK DIKIS MAKINALARI IC VE DIS TIC.A.S. Goztepe Mahallesi Sairraslı Cad.248 Kadikoy/IST. Yab.Ortak:Badrudin A.T.Al-Turk	H/TICARET	90.00	60	SUUDI ARAB	1988
125	CIHANER KHATER TARIM VE GIDA URUN.TIC.VE SAN.A.S. Istasyon Cad.Osman Ishani No:16/3 Bakirkoy/IST. Yab.Ortak:Behij Khatex(415.88)	H/TICARET	250.00	47.04	LUBNAN	1988
126	CINEF CICEK VE NEBATAT ESANLARI A.S. P.K.132/ANTALYA Yab.Ortak:KORLD AROMATIC PROD.EST.	I/KIMYA SANAYII	2.32	51	FRANSA	1984
127	CINTEKS CINE TEKSTIL IFLIK,DOK.KONF.IHR.SAN.TIC.AS Yeni Carsi Sokak No:28 AYDIN Yab.Ortak:Arnd Grafe	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	80.00	43	B.ALMANYA	1988
128	CIRACAN SARAYI VE ISL.GELISTIRME INS.VE TURIZM A.S Ulus Mah.Portakal Yukusu cad.Etiler IST. Yab.Ortak:Kumagai Gumi Co.Ltd(437.2)	H/TURIZM	500.00	100	KARMA	1986
129	CITIBANK IST.TURKIYE MERKEZ SUBESI P.K.55 LEVENT/IST. Yab.Ortak:CITIBANK N.A.	H/BANKACILIK	3791.00	100	A.B.D.	1980
130	CUKUROVA CELIK ENDUSTRISI A.S. BUYUKDERE CAD.14 SISLI/IST. Yab.Ortak:BAYTUR S.A.	I/DEMIR-CELIK SAN.	12500.00	10	ISVICRE	1982
131	CUKUROVA GIDA SAN.VE TIC.A.S. BUYUKDERE CAD. 14 SISLI/IST. Yab.Ortak:BAYTUR S.A.	I/GIDA-ICKI SAN.	1800.00	49	ISVICRE	1981
132	CUKUROVA KIMYA END.A.S. BUYUKDERE CAD. 14 KAT:1 SISLI/IST. Yab.Ortak:BAYTUR S.A.	I/KIMYA SANAYII	1850.00	49	ISVICRE	1981
133	CUKUROVA SANAYI ISLETMELERI A.S. P.K.11/TARSUS Yab.Ortak:BAYTUR S.A.	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	8355.00	49	ISVICRE	1981
134	CUNEYD INTERNASYONAL IHRACAT-ITHALAT MUS.LTD.STI. Mesrutiyet Cad.No:23/14 ANKARA Yab.Ortak:Ismail Cunezyd(498)	H/TICARET	20.00	98	SURIYE	1984
135	DAKO-ALBATRANS NAKLIYAT A.S. Abidei Hurriyet Cad. Polatcelilaga Ishani Kat:7 No:3 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Gerhard Lohmann	H/DIGER	41.00	50	B.ALMANYA	1985
136	DALGO ELEKTRONIK DIS TIC.LTD.STI. Bereketzade Mah.Sair Eref Sok.No:13 Kat:5 No:504 Beyoglu/IST. Yab.Ortak:Ehouleud Slik Dalbani(450)	H/TICARET	45.00	100	SURIYE	1985
137	DAR MUHENDISLIK MUSAVIRLIK A.S. Nisantasi,Valikonagi Cad.30/4 Sisli/IST. Yab.Ortak:Dar Al-Handesah Cons.E.C.	H/DIGER	700.00	80	KARMA	1986
138	DATA SISTEM HIZMETLERI VE TICARET A.S. Buyukdere Cad. Ben-tek Ismerkez K.3/903-904 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Telex Comp.Product IntInc	H/TICARET	0.50	96	A.B.D.	1984
139	DEGUSSA TICARET LTD.STI. Ayazaga- Maslak Ucyol Mevki Noramin Han Kat:4 No:412 Sisli/IST. Yab.Ortak:Degussa A.G.(490)	H/TICARET	100.00	100	B.ALMANYA	1986
140	DELTA PETROL URUNLERI TICARET A.S. Sivritas Sokak No:11 Kat:1/3 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Patrosolve Ltd.S.A.	H/DIGER	900.00	84.87	PANAMA	1986
141	DELTA PLASTIK END. A.S. BARBAROS BULVARI PREVEZE HAN 49 BESIKTAS/IST. Yab.Ortak:ELEKTRO-GEAR INC.	I/PLASTIK SANAYII	200.00	49	ISVICRE	1981
142	DEMIRER KABLO TESISLERI SAN.VE TIC.A.S. BARBAROS BULVARI 49 PREVEZE HAN BESIKTAS/IST. Yab.Ortak:ELEKTRO-GEAR	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	4200.00	13.33	A.B.D.	1980
143	DEMIZ YAT TURIZM VE TICARET A.S. Huseyin Aga Cesi Sokak Avclar Ishani 11/30 Kapalicarsi/IST. Yab.Ortak:J.Hagmaler,A.Steinbrukner	H/TURIZM	90.00	80	B.ALMANYA	1986

EK- 5.6

144	DERKOSAN DERI VE KONFEKSİYON SAN.İŞLETMELERİ A.S. Cumhuriyet Cad. No:169/3 Elmadag/İSTANBUL Yab.Ortak:Sebillcomm S.A.	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	300.00	49	İSVİÇRE	1983
145	DEVO DENGAN VAN.COMMEREN DENİZCİLİK LTD.STİ. Meclisi Mebusan Cad.No:327 Dursun Han Kat:5 Salipazari/İST. Yab.Ortak:Van Ommeren Inter.B.V.	H/DİĞER	80.00	40	HOLLANDA	1985
146	DHS/P DELOITTE HASKINS AND SELLS-PROTEK LTD.STİ. Cinnah Cad.74/1 Cankaya/ANKARA Yab.Ortak:DHSI Services Inc.	H/DİĞER	87.50	48.94	A.B.D.	1986
147	DIKBAS İTHALAT İHRACAT TİCARET LTD.STİ. Millet Cad.Karagul Is Merkezi K.2.No:177 Fıdilizade/İST. Yab.Ortak:Hussein Hussein	H/TİCARET	80.00	70	SURİYE	1988
148	DINA NAKİS KONFEKSİYON SANAYİ VE TİCARET A.S. Ataturk Cad.No:232/2 İZMİR Yab.Ortak:Yuara Frohring	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	120.00	49	B. ALMANYA	1986
149	DIRINAS ALUMİNYUM İZOLASYON SAN.VE TİC.A.S. Buyukdere Cad.No:48 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:Metecno International BV	I/MADENİ ESYA SAN.	1000.00	25	HOLLANDA	1986
150	DİSTAS DIS PROTEZ LABORATUVARI SAN.VE TİC.A.S. 1399 Sokak No:9 D:3 Namıkbey Apt.Alsancak/İZMİR Yab.Ortak:Karl Werner Puckert	I/MADENİ ESYA SAN.	200.00	20	B. ALMANYA	1988
151	DOK-METAL DOKUM,METALLURJİ SAN.VE TİC.A.S. KEMERLİ CAD.69 BALKAN HAN KAT:3 KARAKOY/İST. Yab.Ortak:DORRENBERG EDELSTAHL GMBH	I/DEMİR-ÇELİK SAN.	60.00	10	B. ALMANYA	1981
152	DOSAN KONSERVE SAN.VE TİC.A.S. Buyukdere Cad.15 Bakırköy/İST. Yab.Ortak:Unilever N.V.	I/GIDA-İÇKİ SAN.	4500.00	19.79	HOLLANDA	1970
153	DOSTAS SOĞUK DEPO VE GIDA SAN. TİC. A.S. P.K.32/BURSA Yab.Ortak:Ekrem-Muvaffak ELYUS	H/DİĞER	105.00	49	LÜBNAN	1984
154	DOVKİM KİMYA VE İLAC SAN.TİC.A.S. Abide-i Hürriyet Cad.Gökfiliz İshani Kat:10 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:Dow Chemical Europe S.A.	H/TİCARET	100.00	100	KARMA	1985
155	DOW CHEMICAL EXPORT S.A.TURKIYE İSTANBUL SUBESİ Yıldız Posta Cad.Timlo İshani Kat:8 Gayrettepe/İST. Yab.Ortak:Dow Chemical Export S.A.	H/TİCARET	35.42	100	İSVİÇRE	1984
156	DOYEM TARİH URUNLERİ SAN.VE TİC.A.S. Necatibey Cad.No:74 Karakoy/İSTANBUL Yab.Ortak:Amandus Kahl Nachf GmbH	I/DİĞER	100.00	48	B. ALMANYA	1983
157	DU-PONT DE NEMOURS DEVELOPMENT S.AR.L.TURK.SUBESİ Buyukdere Cad.No:108/1 Esentepe Sisli/İST. Yab.Ortak:Du-Pont de Nemours S.ar.1	H/TİCARET	14.27	100	İSVİÇRE	1985
158	DYO SADOLIN SENTETİK VE SELULOZ BOYA SAN.A.S. BORNOVA İKİNCİ SOSESİ 48/İZMİR Yab.Ortak:SADOLIN&HOLLISLOD LTD.	I/KİMYA SANAYİİ	100.00	68	DANİMARKA	1983
159	EDİP İPLİK SAN.VE TİC.A.S. İSTANBUL MANİFATURACILAR CARŞISI 5.BLOK 5402/İST. Yab.Ortak:EUROSAFE S.A.	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	2750.00	21.75	LÜKSEMBURG	1981
160	EME TİSİ HAMMAD.VE TEKNİK MALZEME TİC.VE SAN.A.S. HACIBOĞAZ CAD.22 EMINÖNÜ/İST. Yab.Ortak:EMELON S.A.	H/TİCARET	200.00	46	PANAMA	1992
161	EMER SU ÜRÜNLERİ DEĞERLENDİRME A.S. Buyukdere Cad. No:33 Kat:1 Gayrettepe/İSTANBUL Yab.Ortak:Emersrown Ltd.	I/GIDA-İÇKİ SAN.	64.10	49	İNGİLTERE	1983
162	EKFA DIS TİCARET A.S. Meclisi Mebusan Cad CBS İshani Kat:4 Fındıklı/İST. Yab.Ortak:Fareed M.E.Abddeen	H/TİCARET	250.00	49	İRAK	1985
163	EKSPRES MAKİNYAT GÜMRÜKLEME VE TİCARET LTD.STİ. Tulseren Sokak 9/9 08570-Maltepe/ANKARA Yab.Ortak:Panzalpina AG	H/TİCARET	50.00	49	İSVİÇRE	1986
164	EKSERESS İHRACAT-İTHALAT VE PAZARLAMA LTD.STİ. İncönü Mah.G.Mustafa Kemal Bulvarı Set Apt.4/8 MERSİN Yab.Ortak:Mohamad Tawfik M.Alay	H/TİCARET	30.00	99	SURİYE	1988
165	EL EMİR İTHALAT İHRACAT VE TİCARET LTD.STİ. Kanatlı Cad. No:53/3 İskenderun/HATAY Yab.Ortak:Ahmad Mourir Babash(%)50	H/TİCARET	57.00	100	SURİYE	1985
166	EL HASAN YEM SAN.VE DIS TİC.LTD.STİ. Cazaleburckoy/ANTAKYA Yab.Ortak:M.Khalaf Hammoud	H/TİCARET	50.00	80	SURİYE	1985
167	EL YUR-AMEALAJ SANAYİİ VE TİCARET LTD.STİ. Spor Cad No:1 ANTAKYA Yab.Ortak:Gazi Ersuzi	I/DİĞER	80.00	60	SURİYE	1986
168	ELAL İSRAEL AIRLINES LTD.MERKEZ.TELAVİV İST.SUBESİ Cumhuriyet Cad.127 Harbiye/İST. Yab.Ortak:Elal Israel Airlines Ltd.	H/TİCARET	30.00	100	İSRAİL	1988
169	ELEKTRİK KURMLERİ LTD. STİ. DAYUTPASA CAD.SELHANE SOK.6 TOPKAPI/İST. Yab.Ortak:SCCİETE LE CARBONE-LORV.	I/DİĞER	12.22	33.33	FRANSA	1954
170	ELNUR AMBALAJ SANAYİİ VE TİCARET LTD.STİ. Suler Yolu,tahir Ilba Apt.Kat:1 D:2 ADANA Yab.Ortak:Gazi Ersuzi	I/DİĞER	60.00	60	SURİYE	1986
171	ELTKA TRANSFORMATOR FESİSAT VE SANAYİ A.S. İNEBOLU SOKAK 27/2-3 KASATAS/İST. Yab.Ortak:ELIN UNION A.G.	I/MAKİNA İMALAT SAN.	250.00	45	AVUSTURYA	1982
172	EMİR DIS TİCARET LTD.STİ. Cumhuriyet Cad.111 Elmadag/İST. Yab.Ortak:Moheemad H.Jawad(Irak)	H/TİCARET	600.00	100	KARMA	1988
173	ENTAS ENTERES TAVUKÇULUK SAN.VE TİC.A.S. Buyukdere Cad.No:173/5 Levent/İST. Yab.Ortak:ISU(%)15	TARIM	4500.00	30	DANİMARKA	1985
174	ENTAP ENDÜSTRİ VE YAPI ELEMANLARI SANAYİİ A.S. Buyukdere cad.Lale İshani No:62 Kat:3 80290 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:E.Helme GmbH	I/DİĞER	500.00	25	B. ALMANYA	1986
175	ER-KA TİSÖRT TİCARET LTD.STİ. Kerestediler Sitesi 968 Ada Alaybey İshani K.3 Merter-Bakırköy/İST. Yab.Ortak:Haji Mohamed Siddique	H/TİCARET	142.00	50	PAKİSTAN	1988

176	EREGLI DEMIR VE CELIK FABRIKALARI T.A.S. KARADENIZ EREGLI Yab.Ortak:Koppers Associates S.A	I/DEMIR-CELİK SAN.	38400.00	1.56	ISVICRE	1980
177	ERIS TURIZM VE TICARET LTD.STI. Hatip Irlmi/Villalar No:31 Marmaris/MUGLA Yab.Ortak:Isaak Abdulaziz Husain	H/TURIZM	150.00	49	URDUN	1986
178	ERSON GIYIM SAN.ULUSLARARASI PAZARLAMA TIC.LTD.STI Mertter Keresteciler Sitesi Kat:1 No:7 Bakirkoy/IST. Yab.Ortak:Soner E.Ali Gulu	H/TICARET	40.00	100	INGiltere	1984
179	ESIN TEKSTİL SANAYI VE TICARET A.S. Keresteciler Sitesi,Eski Londra Asfalti Ercan Han.Kat:2 Mertter/IST. Yab.Ortak:Orion Invest.& Trust Ltd.	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	112.00	49	ISVICRE	1986
180	ESREF MOBİLYA İMALATI VE DİS TICARET LTD.STI. Bahca Mahallesi 245 Sokak No:39 MERSİN Yab.Ortak:Huseyin Cezayir Ahmet	H/TICARET	21.00	86	SURIYE	1985
181	ESTAMSAN TURİZM YATIRIM VE TİC.LTD.STI. Darulacece Cad.Bilal Is Merkezi B Blok No:6/65 Sisli/IST. Yab.Ortak:Chun San Shih	H/TURİZM	96.00	96.87	ISVEC	1986
182	ETERNİT SAN.A.S. BUYUKDERE CAD. BEYTEM İS HANI KAT:9 SISLI/IST. Yab.Ortak:Team S.A.	I/CİMENTO SANAYİİ	5400.00	14.16	LUXEMBURG	1963
183	ETİTAS ELEKTRİK TECHİZATI İMALATI TESİSATI A.S. YENİ ANKARA ASFALTI 3 BORNOVA/İZMİR Yab.Ortak:JEUMONT SCHNEIDER	I/ELEKTRİK-ELEKTRO.	200.00	24.88	FRANSA	1956
184	ETMAS ELEKTRİK TESİSAT VE MUHENDİSLİK A.S. Meclisi Mebusan Cad.No:35 Fındıklı/İSTANBUL Yab.Ortak:Siemens A.G.	H/DİĞER	120.00	51	B.ALMANYA	1993
185	ETSON ENTEGRE TARIM URUN SAN ULUSLARARA.NAK.TIC.AS Kenedi Cad.7/3 Kavaklıdere/ANKARA Yab.Ortak:Abdulbari Goorai(%97.5)	H/TICARET	280.00	98	İRAN	1984
186	F.J.M.PERCİN SAN.VE TİC.LTD.STI. Vizon Apt.Kat 4 No:13 ADANA Yab.Ortak:M.Sloufi,J.Sloufi	I/MADENİ ESYA SAN.	85.00	70	SURIYE	1985
187	FAİSAL FİNANS KURUMU A.S. Kemeraltı Cad.No:46 Tophane/IST. Yab.Ortak:DarAlMaal(Bahama)İslam%51	H/YATIRIM FİNANSMANI	5000.00	90	KARMA	1986
188	FANY SOFT KAGIT SANAYİ LTD.STI. Cemalpaşa,Toros Cad.273 Sok.No:31 Kat:3 Daire:4 ADANA Yab.Ortak:Walid Chamman(%16)	I/KAGIT SANAYİİ	100.00	48	SURIYE	1984
189	FARAH TURİZM İŞLETMELERİ VE TİC. LTD.STI. Tarabya Ustu,Cumhuriyet Mah.Arabayolu Cad. No:18 Sarıyer/IST. Yab.Ortak:Mah'd N.Y.Bino	H/TICARET	35.00	96	URDUN	1986
190	FATİH TURİZM YATIRIM İŞLETMELİK VE TİCARET A.S. Cumhuriyet Cad.No:193/1 Harbiye/IST. Yab.Ortak:Zain Gh.H.Basri	H/TICARET	40.00	90	SUUDİ ARAB	1986
191	FINNAİR FİNLANĐIYA HAVA YOLLARI TÜRKİYE İST.SUBESİ Cumhuriyet Cad.26 Elmadag/IST. Yab.Ortak:Finnaір	H/TICARET	36.00	100	FİNLANĐIYA	1986
192	FLEMMY-TURK TUTUN A.S.(TURSCH TABAK MASTCH)İZ.SB 1364 Sokak No:6 Basmane/İZMİR Yab.Ortak:Turkache Tabak Mastsch.NV	H/TICARET	50.00	100	HOLLANDA	1935
193	FORMAK GIDA SANAYİ VE TİCARET A.S. Halaskargazi Cad.No:97/6 Harbiye/IST. Yab.Ortak:Orion Inv.&Trust Ltd.	I/GIDA-ICKİ SAN.	10.00	45	ISVICRE	1986
194	FRİGO-PAK GIDA MADDELERİ SAN.VE TİC.A.S. Rumeli Cad. 85/6 Osmanbey/IST. Yab.Ortak:Amaranth Holding B.V.	I/GIDA-ICKİ SAN.	280.00	49	HOLLANDA	1986
195	FRİGGEN DONDURULMUS MEYVE SEBZE SANAYİİ A.S. Kucukkoy Asfalti No:18/20 Gaziosmanpaşa/IST. Yab.Ortak:DEG(%25)	I/GIDA-ICKİ SAN.	800.00	35	B.ALMANYA	1984
196	FRİGOMER GIDA SANAYİ DİS TİCARET A.S. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı,Pirireis Mahallesi No:285 MERSİN Yab.Ortak:Enrique Kasten Carlos	I/GIDA-ICKİ SAN.	40.00	98	B.ALMANYA	1986
197	FURKAN DİS TİCARET A.S. Meclisiye Cad. Cevher Apt.Kat:3 Sisli/IST. Yab.Ortak:Muhammed Zekvan Cedit	H/TICARET	24.00	75	SURIYE	1984
198	G.VE A.BAKER LTD.TURKİYE SUBESİ Cumhuriyet Cad. Kahan Apt. Kat:5 Elmadag/IST. Yab.Ortak:G.and A.Baker Ltd.	H/TICARET	50.00	100	INGİLTERE	1984
199	GEMŞATAŞ GEMCİLER EMAYE SAN.VE TİC.A.S. Sanayi Sitesi No:444 KAHRAMANMARAŞ Yab.Ortak:Abdulkadir Sabbagh	H/TICARET	100.00	38	SURIYE	1984
200	GENERAL ELEKTRİK T.A.S. DAVUTPAŞA CAD.6 TOPKAPI/IST. Yab.Ortak:GENERAL ELECTRIC COMPANY	I/ELEKTRİK-ELEKTRO.	230.00	60	A.S.D.	1948
201	GENERAL ELEKTRİK TİCARET VE SERVİS A.S. Buyukdere Cad.Oyal Han Kat:4 No:108/1 Esentepe/IST. Yab.Ortak:General Electric Tsch.Ser	H/TICARET	180.00	99.94	A.B.D.	1985
202	GENTAS GENEL METAL SAN.VE TİC.A.S. MENEKŞE SOKAK 10-3 DAİRE 17 YENİŞEHİR/ANKARA Yab.Ortak:A.A.I	I/ORMAN URUNLERİ	1118.00	14	B.ALMANYA	1982
203	GEVHER SANAYİ URUNLERİ TİCARET LTD.STI. Ataturk Bulvarı No:69/234 Kizilay/ANKARA Yab.Ortak:Abolghasem Ejtchadi	H/TICARET	38.00	95	İRAN	1986
204	GİTEKS İC VE DİS TİCARET A.S. Harbiye Cumhuriyet Cad.Kastel Han 8/4 Sisli/IST. Yab.Ortak:Seif Ella Moukarzel	H/TICARET	850.00	25	LÜBNAN	1986
205	GLAXO SAĞLIY URUNLERİ SAN.VE TİC.A.S. Posta Cad. No:52 Kat:8 Yıldız/IST. Yab.Ortak:Glaxo Group Ltd.(Ing.)	I/KİMYA SANAYİİ	708.00	70.77	KARMA	1984
206	GOKTAPSAN GÖZSUN TARIM SAN.VE TİC.A.S. GÖZSUN/KAHRAMANMARAŞ Yab.Ortak:AAI	I/ORMAN URUNLERİ	160.00	14.25	B.ALMANYA	1992
207	GOOD-YEAR LASTIKLERİ T.A.S. CİPAĞAN CAD.20 BESİKTAS/IST. Yab.Ortak:GOODYEAR TIRE&RUBBER CO.	I/LASTİK SANAYİİ	978.90	50.76	A.B.D.	1961

208	GORBON-ISIL SERAMIK A.S. FABRIKALAR OTOBUS DURAGI LEVENT/IST. Yab.Ortak:Merrill Lynch Bank S.A.	I/P.KIL.CIM.DEN GER.	500.00	49	ISVICRE	1982
209	GRAF KARD GARNITURLERI SAN.VE TIC.A.S. Halkali Cad.Besyol Sitesi Sefakoy/ISTANBUL Yab.Ortak:Graf-Cie A.G.	I/MARKINA IMALAT SAN.	123.20	49	ISVICRE	1984
210	GRAF ITHALAT IHRACAT VE TICARET LTD.STI. Hosdere Cad.23/5 Yukari Ayranci/ANKARA Yab.Ortak:Mashaallah T.Ganji(%47)	H/TICARET	75.00	100	IRAN	1986
211	GRASSO SOGUK HAVA TESISLERI A.S. KEMERLTI CAD.DOGAN HAN 34 KARAKOY/IST. Yab.Ortak:GRASSO'S N.V.	I/DIGER	30.00	30	HOLLANDA	1982
212	GRILLO MADEN LTD.STI. Inonu Cad.96/6 Taksim/IST. Yab.Ortak:Adelheid Grillo	H/TICARET	18.00	40	B.ALMANYA	1984
213	GROLIER INTERNATIONAL INC.TURKIYE ISTANBUL SUBESI Halaskargazi Cad.Harbiye Is Hanl 34/8 ISTANBUL Yab.Ortak:Grolier Int.Inc.	H/TICARET	25.00	100	A.B.D.	1984
214	GUN DIS TICARET A.S. Ataturk Cad.No:152/707 IZMIR Yab.Ortak:CEE Contracting&Eng.Co.	H/TICARET	50.00	75	B.A.E.	1986
215	GUNES TOHUM ISLH VE URETIM SAN.TIC.A.S. Cumhuriyet Cad.Rastal Han 8/6 Harbiye/IST. Yab.Ortak:Interstate Seed&Grain Co.	TARIM	825.00	35	A.B.D.	1985
216	GUNEY TURIZM A.S. Bozatan Sok.10 Kagithane/IST. Yab.Ortak:Unit International D.A.	H/TURIZM	361.00	86	ISVICRE	1982
217	GURBAG TURIZM VE TICARET LTD.STI. Barbaros Bulvarl 16/4 Balmumcu/IST. Yab.Ortak:Omar M.A.Bagabas	H/KARA TASIMACILIGI	220.00	75	SUUDI ARAB	1986
218	GURER MOBILYA SANAYI VE TICARET A.S. Londra Asfalti,Avcilar/ISTANBUL Yab.Ortak:SAID HAIFAWI	I/ORMAN URUNLERI	260.00	20	B.A.E.	1984
219	GURER MOBILYA SAN.VE PAZARLAMA TIC.A.S. Londra Asfalti Avcilar/IST. Yab.Ortak:Said Haifawi	H/TICARET	40.00	20	B.A.E.	1984
220	H.W.FEUSTEL NAKLIYAT VE SEYAHAT A.S. Meclisi Mebusan Cad.319 Oyak Ishani Kat:4 Sallipazari/IST. Yab.Ortak:Kuhne And Nagel Int.A.G.	H/DIGER	30.00	85	ISVICRE	1986
221	HABIB BANK LIMITED ISTANBUL ABIDE-I HURRIYET CAD.SISLI/ISTANBUL Yab.Ortak:HABIB BANK LIMITED	H/BANKACILIK	2362.00	100	PAKISTAN	1982
222	HAIFAWI MEDIKAL TURIZM TESISLERI TIC.VE SAN.A.S. Halaskargazi Cad.208/2 Sisli/IST. Yab.Ortak:Said Haifawi	H/DIGER	5000.00	65.9	B.A.E.	1984
223	HAKIMI DIS TICARET LTD.STI. Gasetaciler Sitesi Dergiler Sok. No:21 Esentepe/IST. Yab.Ortak:B.veH.Hakimlilotfabat'lar	H/TICARET	66.00	100	IRAN	1986
224	HAKSAMARA DIS TICARET LTD.STI. Mecidiyekoy Mecidiye Cad.Cevher Apt.3/3 Sisli/IST. Yab.Ortak:Magboul A.M.Ghamdi(%45)	H/TICARET	60.00	90	KARMA	1985
225	HALWANI ULUSLARARASI GIDA SAN.VE TIC.A.S. Belediye Cad.Samlilogiu Sokak No:6 GAZIANTEP Yab.Ortak:Mohammed A.M.Halwani	I/GIDA-ICKI SAN.	90.00	80	SUUDI ARAB	1986
226	HAMCO ITHALAT IHRACAT VE TIC.LTD.STI. 2.Menekse Sokak 27/3 Kizilay/ANKARA Yab.Ortak:Moustafta ve Hamdo Hamdo	H/TICARET	75.00	100	SURIYE	1986
227	HAMIT DIS TICARET LTD.STI. Muhtar Tahsin Sok.14/1 Bakirkoy/IST. Yab.Ortak:Abolfazl H.Mirza Khanl	H/TICARET	28.00	98	IRAN	1986
228	HASDEM KONVEKTA KLIMA SAN.VE TIC.A.S. Buyukdere Cad,Beytem Han Kat:3 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Konvekta GmbH(%45)	I/MADENI ESYA SAN.	130.00	42	B.ALMANYA	1984
229	HASEL DIS TICARET LTD.STI. Esentepe,Guvenevler Cad. mehmetbey Apt.6/2-A Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Hasan Huseyin Yusuf(%60)	H/TICARET	70.00	100	INGiltere	1986
230	HATEKS HATAY TEKSTIL ISLETMELERi A.S. YALI KOSKU CAD. NUHBEH HAN 23 KAT:6 SIRKECI/IST. Yab.Ortak:FINTERLUX S.A.	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	1310.00	49	LUXEMBURG	1982
231	HAVELGAN AYDIN HAVA ELEKTRONIK SANAYI A.S. CINNAH CAD. 34/3 KAVAKLIDERE/ANKARA Yab.Ortak:AYDIN INVESTMENT INC.%38	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	1000.00	38.5	A.B.D.	1982
232	HAYAL BELDESI TURIZM VE TICARET LTD.STI. Kayseri Cad.35/B NEVSEHIR Yab.Ortak:Martina Antonia Carton	H/TURIZM	58.00	49	HOLLANDA	1986
233	HAZMEDAR DIS TICARET LTD.STI. Kadikoy,Erenkoy Haman Sokak 67/1 IST. Yab.Ortak:Ibrahim J.Khazendar	H/TICARET	28.00	99	URDUN	1986
234	HELM KIMYA LTD. STI. Buyukdere Cad.No:709 Enka Han 7.Kat No:708 Sisli/IST. Yab.Ortak:Karl O.Helm Aktiengesell.	H/TICARET	35.00	99	B.ALMANYA	1986
235	HEMEL EMPRENYE SAN.VE TIC.A.S. BARBOROS BULVARI KOC APT.133/1 BALMUMCU/IST. Yab.Ortak:HICKSON'S TIMBER CO.(GB)	I/KIMYA SANAYII	20.00	33	INGiltere	1966
236	HENSA DIS TIC. LTD. STI. Belediye Dukkanlari Aksaray Cad.No:4 G.blok NEVSEHIR Yab.Ortak:Henricus Franciscus Bakker	H/TICARET	70.00	50	HOLLANDA	1988
237	HIDROTEK MAKINA TICARET VE MUSAVIRLIK A.S. Hasat Sokak No:40 Sisli/IST. Yab.Ortak:Jacobus J. Joseph Schipper	H/TICARET	40.00	86	HOLLANDA	1986
238	HIMA INSAAT,TURIZM,ITHALAT,IHRACAT VE TIC.LTD.STI. Buklum Sokak No:2/25-26 Akay/ANKARA Yab.Ortak:Unidor S.A.	TARIM	1500.00	49	ISVICRE	1985
239	HISS KAHIS SANAYI TICARET VE IHRACAT LTD.STI. Osmaniye Cad.28/A EDIRNE Yab.Ortak:Peter Hiss(%40)	TARIM	104.00	95	B.ALMANYA	1985

240	HOLANTSE ANK-UNI NV IST.TURKIYE MERKEZ SUBESI Inonu Cad.No 15 Gumussuyu/IST. Yab.Ortak:Holantse Bank-Uni nv	H/BANKACILIK	2800.00	100	HOLLANDA	1984
241	HOLSA ULUSLARARASI TICARET A.S. Sabanci Ishani 321/5 Saliipazari/IST. Yab.Ortak:Universal Trading Ltd.	H/TICARET	32.00	49	INGiltere	1986
242	HORTAS MADEN VE MADEN UR.ITH.-IHR.SAN. VE TIC.A.S. Karanfil Sok. No.28/2 Bakanliklar/ANKARA Yab.Ortak:Okemex S.A.	I/GIDA-ICKI SAN.	2315.00	49	ISVICRE	1983
243	HUBER TURIZM ISLETMELIGI VE TICARET LTD.STI. Muripasa Mah.14.Sokak 33/A Zeytinburnu/IST. Yab.Ortak:Verne Huber,A.Fransiska	H/TURIZM	70.00	100	ISVICRE	1986
244	HUR SIGORTA A.S. Buyukdere Cad. 15/A Hur Han Sisli/IST. Yab.Ortak:American Home Insurance C	H/DIGER	260.00	5	A.B.D.	1986
245	HVM IHRACAT ITHALAT VE PAZARLAMA LTD.STI. Ebuuzziya Cad.Marmara Carsisi Kat:3/155 bakirkoy/IST. Yab.Ortak:Aminollah Mohammadi	H/TICARET	40.00	99	IRAN	1986
246	I.W.S.NOMINEE COMPANY LIMITED TURKIYE SUBESI Siraselviler Cad.No:59/3 Taksim/IST. Yab.Ortak:I.W.S.Nominee Co.Ltd.	H/DIGER	18.20	100	INGiltere	1984
247	IBERIA ISpanya HAVA YOLLARI TURKIYE IST.SUBESI Cumhuriyet Cad.87/1 Sisli/IST. Yab.Ortak:Iberia Line.Aereas Espana	H/TICARET	39.00	100	ISpanya	1986
248	IBM TURK LTD.STI. Inonu Cad.96/1 Ayazpasa/IST. Yab.Ortak:IBM World Trade Corp.(%98)	H/TICARET	250.00	100	A.B.D.	1985
249	IBE BEYNELMILEL IS HIZMETLERI A.S. Macka Mah.Bronz Sokak Sari Apt.No:14 Sisli/IST. Yab.Ortak:David Tonge	H/TICARET	30.00	78.67	INGiltere	1985
250	ICI IMPERIAL CHEMICAL IND.(TURKEY)LTD.TURKIYE SUBE Kemankes Cad.No:231-233 ICI Han K.4Tophane/IST. Yab.Ortak:Imperial Chemical Ind.Ltd	H/TICARET	26.00	100	INGiltere	1985
251	IMAN INSAAT IHRACAT ITHALAT VE TIC.LTD.STI. Hastane Cad.Atlihan Apt.78/10 MERSIN Yab.Ortak:Mohamed Cheikho(%50)	H/TICARET	45.00	100	SURiYE	1986
252	IMBAT MAKINA SANAYI A.S. P.K.11 YESILKOY/IST. Yab.Ortak:Battenfeld Maschinen GmbH	I/MAKINA IMALAT SAN.	750.00	40	B.ALMANYA	1982
253	IMEKS HAYVANCIGI CELISTIRME VE ET ENTEGRE TES.A.S. Selanik Cad. No:3/18 ANKARA Yab.Ortak:Emil Guller	I/GIDA-ICKI SAN.	850.00	49	B.ALMANYA	1984
254	IMPERO TURIZM SEYAHAT VE TIC.LTD.STI. Halaskargazi Cad.Ferit Apt.No:339 Sisli/IST. Yab.Ortak:Behnam Massoudkhan	H/TICARET	36.00	50	IRAN	1984
255	INA RULMANLARI TICARET LTD.STI. Zincirlikuyu,Buyukdere Cad.151/32 Sisli/IST. Yab.Ortak:Ina Bearing Company Ltd.	H/TICARET	38.00	99	INGiltere	1986
256	INSERTEKS SERAMIK TEKSTIL SAN.ITHALAT IHRACAT A.S. Cataicesme,bagdat Cad.365/3 Bostanci/IST. Yab.Ortak:Khalil Ghattas(%32)	H/TICARET	85.00	32	SURiYE	1986
257	INTER TEKSTIL TICARET LTD.STI. Sultanhamam Vasiifcinar Cad.Orhan Han K.2 No:57/8 ISTANBUL Yab.Ortak:Shlmucl Pinto	H/TICARET	30.00	98.04	ISRAIL	1985
258	INTERCONTI ELEKTRONIK SANAYI LTD.STI. INEBOLU CAD.MEZARLIK ARKASI CIKMAZI NO:8 KABATAS/IST. Yab.Ortak:CONTINENTAL HANDELS GMBH	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	100.00	49	B.ALMANYA	1982
259	INTERSEL GIDA PAZARLAMA A.S. Cumhuriyet Cad.No:8 Kastel Ishani K.6 Elmadaq/IST. Yab.Ortak:Nestle S.A.	H/TICARET	80.00	76	ISVICRE	1986
260	IRAK HAVA YOLLARI SERVISI TURKIYE ISTANBUL SUBESI Taksim Gezisi 2/18 ISTANBUL Yab.Ortak:Irak Hava Yollari	H/TICARET	30.00	100	IRAK	1986
261	ISA PAMUK TIC.VE IHRACAT LTD.STI. Dr.All Montesoglu Cad.No:76 ADANA Yab.Ortak:Suphi Issa	H/TICARET	25.00	99	SURiYE	1985
262	ISMAIL MAREY MOBILYA IHRACATI VE TICARET LTD.STI. Masuklu Koyu Antakya/HATAY Yab.Ortak:Ismail M.A.Marey	H/TICARET	21.00	99	SUUDI ARAB	1986
263	ISPAS ITH. IHR. PAZARLAMA VE TIC.LTD.STI. otim Ihlamur Sergi Sarayi No:204 Besiktas/IST. Yab.Ortak:Sirous Salim Nejad(%60)	H/TICARET	60.00	100	IRAN	1986
264	ISTANBUL SEGMAN VE GOMLEK SAN. VE TIC. A.S. Buyukdere Cad. Yeni Ercan Han No.121 Kat:1 Gayrettepe/ISTANBUL Yab.Ortak:IFC(%3,8)Ormer SA(%10.87)	I/T.ARAC.YAN SAN.	13000.00	14.72	KARMA	1981
265	ISTANBUL TURIZM VE OTELCILIK A.S. SAKA SELIM CIKMAZI 10 BRYOGLU/IST. Yab.Ortak:Kiska Construction Corp.	H/TURIZM	1486.00	55.56	IRAK	1986
266	ITIMAT DIS TIC.LTD.STI. Barbaros Bulvarı No:41/8 Gural Apt.B Blok Besiktas/IST. Yab.Ortak:Khamia M.Hammoudeh	H/TICARET	48.00	50	URDUN	1983
267	IYDE GIDA SANAYII VE TICARET LTD.STI. Sehit Anir Cad.Yeni Kuyumcular Carsisi No:12 ISKENDERUN Yab.Ortak:Muhammed Saban(%35)	I/GIDA-ICKI SAN.	85.40	49	SURiYE	1985
268	IZBEKOM-IZMIR BUYUKSEHIR BELEDIYESI TIC.VE SAN.A.S Izmir Buyuksehir Belediyesi Kat:4 No:403 Konak/IZMIR Yab.Ortak:Cominfere Societe Anonyme	H/TICARET	83.00	48.19	BELCIEA	1986
269	IZMIR DEMIR CELIK SANAYI A.S. Gazi Bulvarı 68/4 IZMIR Yab.Ortak:Al Rajhi ailesi	I/DEMIR-CELIK SAN.	11000.00	33.5	SUUDI ARAB	1985
270	JOHNSON AND JOHNSON SIHHI HALZEME SAN.TIC.LTD.STI. Cumhuriyet Cad.233/4 Harbiye/IST. Yab.Ortak:Johnson&Johnson Co.(%99.7)	H/TICARET	40.00	100	A.B.D.	1984
271	JOHNSON WAX A.S. Buyukdere Cad.62 Lale Ishani Kat:3 80290 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:S.C.Johnson&Son,Inc(%99.9)	I/KIMYA SANAYII	2000.00	100	A.B.D.	1985

272	K. L. M. HOLLANDA HAVA YOLLARI A.Ş. TÜRKİYE SUBESİ Abdi İpekçi Cad. Unsall Apt. No: 6-B Nisantasi/İST. Yab. Ortak: K. L. M. (Holl. Kral. Hava Yol.)	H/TİCARET	35.00	100	HOLLANDA	1988
273	KAHİL PLASTİK TİCARET VE SANAYİ LTD. STİ. Pirireis Mah. 1573 Sokak No: 8 D.3 MERSİN Yab. Ortak: Mohamed Kahil	H/TİCARET	35.00	75	SURİYE	1986
274	KALEKALIP MAKİNA VE KALIP SANAYİ A.Ş. Sefakoy Halkalı Yolu No: 170 İSTANBUL Yab. Ortak: Dorat Maschinen GmbH & Co.	I/MAKİNA İMALAT SAN.	400.00	19.2	B. ALMANYA	1986
275	KARŞEN KARBÜRATÖR ENDÜSTRİSİ A.Ş. KOZANOĞLU-ÇAVUŞOĞLU BİNASI ZİNCİRLİKUYU/İST. Yab. Ortak: TURAM CORP.	I/MAKİNA İMALAT SAN.	420.00	49	A. B. D.	1982
276	KARŞOGAZ KARBONDİOKSİT VE KURUBUZ SANAYİ A.Ş. Soğutluoşme Cad. No: 87 Kat: 4 Kadıköy/İST. Yab. Ortak: Liquid Carbonic Corp.	I/KİMYA SANAYİİ	1200.00	43	A. B. D.	1985
277	KARDEŞLER İTHALAT VE İHRACAT LTD. STİ. Alimunif Cad. No: 73 ADANA Yab. Ortak: A. Dabbag, S. Dabbag	H/TİCARET	60.00	100	SURİYE	1985
278	KARELS KANAN LAMBA AVİZE İMALAT A.Ş. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı 56/8 Maltepe/ANKARA Yab. Ortak: Senay Karels	I/MADENİ EŞYA SAN.	25.00	49	B. ALMANYA	1984
279	KARADENİZ SU ÜRÜNLERİ SANAYİİ A.Ş. SİRİMAĞAZLAR 96/2/TRABZON Yab. Ortak: İKB	I/GIDA-İÇKİ SAN.	300.00	33.33	I. K. B.	1981
280	KASSUMİ DİŞ TİCARET LTD. STİ. İstiklal Cad. Umit İshani Kat: 5/30 MERSİN Yab. Ortak: Mehazmad Z. Kassoum (K50)	H/TİCARET	60.00	100	SURİYE	1985
281	KAVEL KABLO VE ELEKTRİK MALZEMELERİ A.Ş. BANKALAR CAD. YANIKKAPI SOK. 1 KARAKÖY/İST. Yab. Ortak: NKE GROEP N.V. RIJSWIJK	I/ELEKTRİK-ELEKTRO.	375.30	38	HOLLANDA	1984
282	KERVAN İHRACAT, İTHALAT VE PAZARLAMA LTD. STİ. İstiklal Cad. Taksim han, No: 34/19 Beyoğlu/İST. Yab. Ortak: Javad Şalchi Amir Khiz	H/TİCARET	35.00	98	İRAN	1986
283	KERVANSARAY A.Ş. CUMHURİYET CAD. 22-24 ELMADAG/İST. Yab. Ortak: THE BRITISH PETROL CO. PLC	H/TURİZM	451.60	100	İNGİLTERE	1983
284	KHALAF VE SİNOKROT TAVUKÇULUK SAN. TİC. LTD. STİ. Altınsoy Yolu Üzeri, Kuruyer Koyu Havkii ANTAKYA Yab. Ortak: Bassam Sinokrot (K50) ÜRDÜN	TARİH	800.00	100	KAFKA	1986
285	KIBRIS MEYVE SEBZE ÇYFROVEX İŞLET. MERSİN LTD. STİ. İstiklal Cad. Umit İshani No: 38/30 MERSİN Yab. Ortak: Kıbrıs Meyve, Sebze, Isl. Ld	H/TİCARET	30.00	98	K. K. T. C.	1985
286	KİMYANIL KİMYA TİC. LTD. STİ. Buyukdere Cad. No: 85 Stad. Han Kat: 2-3 Buyukdere/İST. Yab. Ortak: Farben Fabriken Bayer AG	H/TİCARET	28.00	50	B. ALMANYA	1984
287	KİRİS OTELCİLİK VE TURİZM A.Ş. Beşyol Sanayi Sitesi Kat: 1 Sefakoy Halkalı Cad. İSTANBUL Yab. Ortak: Grafit Çile AG (K38)	H/TURİZM	4500.00	70	İSVİÇRE	1986
288	KIRKİLARELİ CAM SANAYİİ A.Ş. Balmumcu, Barbaros Bulvarı Cam Han Kat: 8 Beşiktaş/İSTANBUL Yab. Ortak: I. K. B.	I/CAM SANAYİİ	8200.00	7.62	I. K. B.	1983
289	KLOCKNER DEMİR VE ÇELİK SAN. VE TİC. LTD. STİ. Sahitmuhtar Mah. Yenil Tarlabasi cad. 19/4 Beyoğlu/İST. Yab. Ortak: Klockner Und Co. Kommandit	H/TİCARET	30.00	99	B. ALMANYA	1986
290	KOC AMERİKAN BANKASI A.Ş. Cumhuriyet Cad. No: 233 Harbiye/İST. Yab. Ortak: American Express (K48.55)	H/BANKACILIK	6800.00	48	A. B. D.	1986
291	KOÇLAR GİYİM SAN. VE TİC. A.Ş. 1479 Sokak No: 8 İkinci Kordon Alsancak/İZMİR Yab. Ortak: Ferdinand Karl Deluse	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	80.00	49	B. ALMANYA	1984
292	KODAK NEAR EAST INC. TÜRKİYE İSTANBUL SUBESİ Buyukdere Cad. Enka Han No: 108, kat: 7 Sisli/İST. Yab. Ortak: Kodak (Near East) Inc.	H/TİCARET	155.00	100	A. B. D.	1986
293	KOMİLİ KİMYA SAN. A.Ş. SİLİHTARAGA ALİBEYKÖY YOLU 10/6 EYÜP/İST. Yab. Ortak: CODEV HOLDING S.A.	I/KİMYA SANAYİİ	400.00	40	İSVİÇRE	1981
294	KONFEKS DİFİZYON GİYİM SAN. VE TİC. A.Ş. BUYURDERE CAD. 49/1 MECİDİYEKÖY/İST. Yab. Ortak: YABANCI ORTAK	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	425.00	28.50	İSVİÇRE	1982
295	KORTENBACH İSTANBUL SEMSİYE SAN. A.Ş. BEGARET SOK. 23/5 KABATAS/İST. Yab. Ortak: KORTENBACH & RAUH-SOLINGEN	I/MADENİ EŞYA SAN.	100.00	50	B. ALMANYA	1989
296	KORVELLA TARİH ÜRÜNLERİ İTH. İHR. VE PAZARLAMA A.Ş. Haydarpaşa Cad. Halis İshani 2/9 Kadıköy/İST. Yab. Ortak: Ferrero Offene Handen. MBH	H/TİCARET	50.00	89.4	B. ALMANYA	1985
297	KOST-ER İNŞAAT TİCARET VE SANAYİ A.Ş. Cinnah Cad. Alabas Sokak, No: 2/11 Cankaya/ANKARA Yab. Ortak: Koester Construct. Co. GmbH	H/TİCARET	200.00	70	B. ALMANYA	1986
298	KOZMA-ARPAÇI ULUSLARARASI NAKL. TİC. VE SAN. LTD. STİ. Maresal Çakmak Cad. Modern İshani No: 3/54 İSKENDERUN Yab. Ortak: Yousseph Kozma, Tayfik Kozma	H/KARA TASIMACILIGI	535.30	49	SURİYE	1983
299	KROS AGAC ÜRÜNLERİ SAN. A.Ş. Tophane, Rihim Cad. Arzu Han No: 28 Kat: 2/10 Karaköy/İST. Yab. Ortak: Cross Walnut Handel A.G.	I/ORMAN ÜRÜNLERİ	80.00	48	İSVİÇRE	1984
300	KUŞNE UND HAGEL NAKLİYAT LTD. STİ. Meclis Mebusan Cad. Çyak İshani No: 319/4 Sallıpazarı/İST. Yab. Ortak: Kuhne und Nagel Int. AG	H/KARA TASIMACILIGI	72.00	100	İSVİÇRE	1986
301	KULUP EGE TURİZM İŞLETMELERİ TİCARET A.Ş. Kırağı Sok. Davçik Palas Apt. No: 35 Kat: 1 Osmanbey/İST. Yab. Ortak: Hagen Int. A/S (K15)	H/TURİZM	800.00	25	DANİMARKA	1986
302	KUVEYT HAVA YOLLARI TÜRKİYE İSTANBUL SUBESİ Cumhuriyet Cad. No: 30 Elmadag/İST. Yab. Ortak: Kuveyt Hava Yolları	H/TİCARET	31.00	100	KUVEYT	1988
303	LA MONAGASQUE SUSAN SU ÜRÜNLERİ SAN. VE TİC. A.Ş. Ankara Cad. Büyük kelkit İshani No: 243 Kat: 3 Sirkeci/İST. Yab. Ortak: La Monagasque Ltd. Co.	I/GIDA-İÇKİ SAN.	312.00	45	HONAKO	1985

304	LIQUID PETROLEUM GAS DEVELOPMENT CY-SA TURK.SUBESI Halaskargazi Cad.No:296 A/12 Sisli/IST. Yab.Ortak:Liquid Petroleum CY SA	H/TICARET	918.60	100	ISVICRE	1984
305	LLOYD'S REGISTER OF SHIPPING ISTANBUL SUBESI Meclisi Mebusan Cad.Saner Han No:27/5 Fındıklı/IST. Yab.Ortak:Lloyd's Register Of Ship.	H/DIGER	25.82	100	INGiltere	1985
306	LUXOR LAMBA FITİL İMALATI LTD.STİ. Kazım Orbay Cad.No:87 Sisli/IST. Yab.Ortak:Luxor Gasmanles Ltd.Sti.	I/DIGER	13.37	90	AVUSTURYA	1984
307	MAGMA KİMYA SAN. VE TİC. A.S. Organize Sanayi Bölgesi Gri Cad. No.12/BURSA Yab.Ortak:Planet Ind. Manag. GmbH	I/KİMYA SANAYİİ	125.00	25	B. ALMANYA	1983
308	MAGNESİT SAN. A.S. İnönü Cad.Gumussuyu Palas 26/9 Taksim/İSTANBUL Yab.Ortak:Soc.d'Interets Magnes.B.V	MADEN	810.00	100	HOLLANDA	1963
309	MAGNESİT MADEN SANAYİİ LTD.STİ. İnönü Cad. Gumussuyu Palas No:26/9 Taksim/IST. Yab.Ortak:Veitscher MagnesitwerkeAG	H/TICARET	20.00	100	AVUSTURYA	1984
310	MAGNEZYUM VE METAL TOZLARI ENDÜSTRİ VE TİC.A.S. Polat Celilaga İshani Kat:12 No:49 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Maxxa A.G.	I/DEMİRDİSİ METALLER	160.00	99.99	ISVICRE	1984
311	MAKİNA TAKİM ENDÜSTRİSİ A.S. TUNEL CAD. 19 KARAKOY/IST. Yab.Ortak:THYSSEN HANDELSUNION A.G.	I/MADENİ ESYA SAN.	3000.00	26.07	B. ALMANYA	1966
312	MAKO SAN.VE TİC.A.S. Buyukdere Cad.35 Stad Han Kat:4 Mecidiyekoy/İSTANBUL Yab.Ortak:Fab. Itaal.Magnetti Marelli	I/T.ARAC.YAN SAN.	1000.00	43	İTALYA	1970
313	MAMSAN MAMA SAN.VE TİC.A.S. P.K.204 OSMANBEY/IST. Yab.Ortak:BAWQUE COMPAFINA	I/GIDA-İCKİ SAN.	500.00	49	ISVICRE	1982
314	MAN KAMYON VE OTOBUS SAN.A.S. Girpici Yolu No:10 Topkapı/İSTANBUL Yab.Ortak:M.A.N. A.G.	I/T.ARAC.İMAL.EAN.	3500.00	33.34	B. ALMANYA	1966
315	M.A.N.MOTOR SANAYİİ VE TİCARET A.S. BUYUKDERE CAD.121 GAYRETTEPE/IST. Yab.Ortak:M.A.N.MASCHINEN FAB.A.G.	I/T.ARAC.YAN SAN.	4050.00	40	B. ALMANYA	1980
316	MAN YATIRIM VE FİNANSMAN A.S. İstiklal Cad.No:465 Hidivyal Palas Kat:3 Tunel/IST. Yab.Ortak:J.Walter Thompson Company	H/DIGER	75.00	30.7	A.B.D.	1985
317	MANNAH MADEN VE GIDA MADDELERİ TİCARET LTD.STİ. Siliifke Cad. Gurhan Pasajı 3.Kat No:20 MERSİN Yab.Ortak:Zuher Mannah(%50)	H/TICARET	40.00	100	SURİYE	1984
318	MANNESMANN-SUMERBANK BORU ENDÜSTRİSİ A.S. YENİDOĞAN SİGORTA HASTANESİ KARSISI/İZMİT Yab.Ortak:MANNESMANNROHREN-WERKE AG	I/DEMİR-CELİK SAN.	725.20	37.14	B. ALMANYA	1955
319	MANUFACTURERS HANOVER TRUST CO.İST.TURKIYE SUBESI Abdi İpekci Cad.Polat Palas D.8 Nisantasi/IST. Yab.Ortak:Manufact.Hanover Trust Co.	H/BANKACILIK	2395.00	100	A.B.D.	1984
320	MARASAL BRANDA VE CADIR FABRİKASI LTD.STİ. Bilezik Sokak 6/1 Kavaklıdere/ANKARA Yab.Ortak:Matthias Schall	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	20.00	99	B. ALMANYA	1986
321	MARDİN ASBEST BORU SAN.VE TİC.A.S. KIZILTEPE YOLU 5.KM./MARDİN Yab.Ortak:I.K.B.	I/P.KİL.CİM.DEN GER.	600.00	30	I.K.B.	1981
322	MARMARA HOLDİNG A.S. Cumhuriyet Cad.No:18 Kat:4 Harbiye/IST. Yab.Ortak:Mavibel B.V.	H/DIGER	5600.00	99.99	HOLLANDA	1985
323	MARMARA OTELCİLİK A.S. KOZA HAN 167/BURSA Yab.Ortak:CONODEX S.A.	H/TURİZM	325.00	49	ISVICRE	1982
324	MARSAN MARMARA GIDA MAD.İMALAT SAN.VE TİC.A.S. Meclisi Mebusan Cad. Ekemen Han Kat:3 İSTANBUL Yab.Ortak:Franken B.V.	I/GIDA-İCKİ SAN.	650.00	35	HOLLANDA	1984
325	MASSTAS MUDURND ABANT SUNTA SAN.VE TİC.A.S. YOL SOK POLAT ÇELİK AĞA İS HANI KAT:3-5 MECİDİYEKÖY/İST. Yab.Ortak:INTER BISON SALES GMBH	I/ORMAN ÜRÜNLERİ	1100.00	40	B. ALMANYA	1982
326	MC DONALD'S RESTORANLARI A.S. Omeravni Mah.Beytulmalci Sokak No:7 Kabatas/IST. Yab.Ortak:Mc Donald's Rest.Op.Inc.	H/DIGER	100.00	99.98	A.B.D.	1986
327	ME-SA ELEKTRO DİZEL MEKANİK SAN.VE TİC.A.S. 4 Yol Modern Sanayi Keresteciler Sitesi ADAPAZARI Yab.Ortak:Lukas Industries Ltd.	I/T.ARAC.YAN SAN.	315.00	29.52	İNGİLTERE	1984
328	ME-SA İMALAT SAN.VE TİC.A.S. CİNNAH CAD.62/1 ÇANKAYA/ANKARA Yab.Ortak:Ciba A.G/İsvicre(%1.7) *	I/MADENİ ESYA SAN.	600.00	48.5	KARMA	1982
329	ME-SA TOPLU KONUT VE YATIRIM A.S. CİNNAH CAD.75 ÇANKAYA/ANKARA Yab.Ortak:GENDIESEL PRODUCTS INC.	H/DIGER	1000.00	49	A.B.D.	1982
330	MEA ORTA SARK HAVA YOLLARI A.S.İST.VE ANK.SUBESI Cumhuriyet Cad.30 Harbiye/IST. Yab.Ortak:MEA Middle East Airlines	H/TICARET	30.00	100	LÜBNAN	1986
331	MEFAR İLAC SANAYİİ A.S. Fabrikalar Cad.No:30 Kartal/IST. Yab.Ortak:Eike W.Kerstein	I/KİMYA SANAYİİ	180.00	25	B. ALMANYA	1986
332	MELTEM DENİZCİLİK SAN.VE TİC.A.S. BUYUKDERE CAD.KOZANOĞLU-CAVUSOĞLU BİNASI KAT:3 ZİNCİRLİKUYU/IST. Yab.Ortak:TURAM CORPORATION	I/T.ARAC.İMAL.SAN.	820.00	49	A.B.D.	1981
333	MENETREL DİS TİCARET LTD.STİ. Yıldız Posta Cad.No:26 B Blok Kat:13 Daire:41 Gayrettepe/IST. Yab.Ortak:Ets Menetrel CIE	I/GIDA-İCKİ SAN.	40.00	90	FRANSA	1986
334	MERSELİNS MERSERİZE İPLİK SAN.VE TİC. A.S. Buyukdere Cad. Kacelihan No.49/1 Mecidiyekoy/İSTANBUL Yab.Ortak:WGF,Deutsch.Turk.Gan.GmbH	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	80.00	40	B. ALMANYA	1983
335	MERZARIO TASİMACILIK A.S. İNÖNÜ BULVARI SAHİL YOLU UYSAL APT.KAT:3,D:5-6/MERSİN Yab.Ortak:MERZARIO MIDDLE EAST	H/KARA TASİMACILIĞI	813.00	80	BAHREYN	1981

336	MESTAS ELEKTRONIK SISTEMLER SAN.VE TIC.A.S. Cevreyolu Cikisi Gokfiliz Ishani Kat:1/6 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Cemtel Elektronika Ltd.	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	120.00	25	INGiltere	1988
337	MESUD DIS TICARET LTD.STI. Nispetiye Cad.Dirlik Sok.No:17/11 1.Levant/IST. Yab.Ortak:Mir Maghsoud H.Zenouz	H/TICARET	40.00	97	IRAN	1988
338	METAS IZMIR METALLURJİ FAB.T.A.S. P.K.458/IZMİR Yab.Ortak:METALFERT S.A.R.L.	I/DEMİR-CELİK SAN.	8000.00	28.89	LÜBNAN	1981
339	MEYNA TARIM URUNLERİ SAN.VE TIC.A.S. Cumhuriyet Cad.No:37 K.2 D.3 Taksim/IST. Yab.Ortak:Voyager Ltd.	H/DİĞER	1500.00	89.8	INGiltere	1985
340	MİDGULF ULUSLARARASI TIC.LTD.STI. Tekfen Sitesi A Blok Ulus Siteler/İSTANBUL Yab.Ortak:Naji S.Kittani(IRAK,%80)	H/TICARET	50.00	100	KARMA	1988
341	MİDLEKS A.S. Dr.Emin Fasa Sokak No:20 Cagaloglu/IST.	H/TICARET	25.00	98		1985
342	MİHAN-TUR ULUELARARASI BEYAHAT VE TICARET LTD.STI. ordu Cad.no:202/A Leleli/IST.	H/TICARET	80.00	100	IRAN	1986
343	MİLTZER UND MUNCH-İSTANBUL ULUS.TAB.VE TURİZM LTD BeyogluKabatasa Busarst Sok.23/5 IST. Yab.Ortak:MiltzerMunch Gmbh	H/DİĞER	25.00	98	AVUSTURYA	1985
344	MİRAL İHRACAT İTHALAT VE PAZARLAMA LTD.STI. Fındıklıca Millet Cad.Fildial Is Merkezi No:80 Kat:4/76 IST. Yab.Ortak:Mirmahmoud M.Zadehahrabi	H/TICARET	30.00	99	IRAN	1985
345	MOBİL OİL TURK A.S. Cumhuriyet Cad.Pegasus Evi No:26 Harbiye/IST. Yab.Ortak:Mobil Petroleum Co.Inc.	H/TICARET	1521.00	100	A.B.D.	1985
346	MODERN EĞİTİM ARAC VE GEREÇLERİ TIC.A.S. Halaskargazi Cad.Harbiye Ishani 34/7 Harbiye/IST. Yab.Ortak:Franklin Watts Inc.	H/TICARET	28.00	89.07	A.B.D.	1985
347	MOHER YUN TICARET LTD.STI. Cankaya Gunee Sokak No:17/3 ANKARA Yab.Ortak:Hermann Heiniger	H/TICARET	30.80	98	İSVİCRE	1986
348	MONTEDISON KİMYA URUNLERİ TIC.LTD.STI. Sağlık Sokak Opera Is Hani 41-43 Kat:4 Taksim/IST. Yab.Ortak:Montedison Int.Hold.(%80)	H/TICARET	40.00	100	KARMA	1984
349	MORAN OGILLYV AND MATHER REKLAMCILIK A.S. Cumhuriyet Cad.163/2 Siall/IST. Yab.Ortak:Ogilvy&Mather W.wide Inc.	H/DİĞER	45.00	40	A.B.D.	1986
350	MOTOR TEKNİK A.S. Barbaros Bulvari 81 Besiktas/IST. Yab.Ortak:Shahindaat Falsafa	H/TICARET	90.00	51	IRAN	1986
351	MOUKAHAL TURİZM A.S. Ataturk Cad.İlker Apt.No:103 Kat:1 ANTAKYA Yab.Ortak:Zouheir Mkahal,M.Mkahal	H/TICARET	200.00	88.5	LÜBNAN	1988
352	MURAT İNŞAAT TAHHUT VE TIC. LTD. STI. Cumhuriyet Bulvarı 137/2 İZMİR Yab.Ortak:Ahmad M.K.Tamaki	H/TICARET	60.00	43	URDUN	1986
353	MUS MEYAN KOKU SAN.VE TIC.A.S. Barbaros Bulvarı Kizile Onu Duragi Gamze Apt.48/6 Balmuncu/İSTANBUL Yab.Ortak:SUFRATON AGER A.G.	I/KİMYA SANAYİİ	24.00	26.10	B.ALMANYA	1978
354	MUSTAS A.S. Orsel İdara Ishani Kat:1 No:1 MERSİN Yab.Ortak:A.A.Mohammed Al Zibari	H/TICARET	100.00	49	IRAK	1984
355	NAAMLOOZE VEN.W.F.HENRY VAN DER ZEE & CO.NV.TUR.SUB Meclisi Mebusan Cad.No:5 Dursun Han K.8 Salipazari/IST. Yab.Ortak:W.F.Henry Van Der Zee&Co.	H/DİĞER	22.00	100	HOLLANDA	1985
356	NADİR İNŞAAT LTD.STI. Nuriismaniye Cad.No:55/2 Cagaloglu/IST. Yab.Ortak:Nader Panjeh Bandpour%25	H/DİĞER	300.00	98	IRAN	1985
357	NAİMİ DİS TICARET LTD.STI. Fatma Sultan Mah.Sehlul Islam Sok.Gunee Apt.No:39/19 Topkapı/IST. Yab.Ortak:Hussain Naimi	H/TICARET	42.50	94	SURİYE	1986
358	NASAS ALUMİNYUM SAN.VE TIC.A.S. BUYUKDEPE CAD.48 MECİDİYEKOY/IST. Yab.Ortak:İFC(%1.39,İKB(%10)	I/DEMİRİSİ METALLER	6000.00	11.39	KARMA	1969
359	NASİR İTHALAT-İHRACAT-NAKLİYAT VE PAZAR.LTD.STI. Esat Cad. No:32/3 Kucukesat/ANKARA Yab.Ortak:Mostafa Gorzal	H/TICARET	27.00	80	IRAN	1985
360	NATAS CİVİ SAN.VE TIC.A.S. Cifta Havuzlar Yolu Serdar Sok.2 Bayrampasa/IST. Yab.Ortak:Mustadford Bruks AB	I/MADENİ EŞYA SAN.	72.87	55	İSVEC	1984
361	NCR BİLGİ İŞLEM SİSTEMLERİ A.S. Ekemen Han Kat:2 Kabatas/IST. Yab.Ortak:NCR Int.Inc.(ABD),%87	H/TICARET	60.00	100	KARMA	1985
362	NERİ TEKSTİL SANAYİ VE TICARET LTD.STI. 293 Sokak No:19 Altindag/İZMİR Yab.Ortak:Hans Walter Daur	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	66.00	49	B.ALMANYA	1985
363	NETAS NORTHERN ELEKTRİK TELEKOMÜNİKASYON A.S. Eimadag Cad. Umranıye-Uskudar/IST. Yab.Ortak:Northern Teleccm Ltd.	I/ELEKTRİK-ELEKTRO.	3540.00	31	KANADA	1967
364	NETEKS TEKSTİL SAN.VE TIC.LTD.STI. Pirirals Mah.551 Sokak No:2/1 MERSİN Yab.Ortak:Mubammed Nedim Alosman	H/TICARET	25.00	95	SURİYE	1984
365	NEYLAN İTHALAT İHRACAT VE TIC.LTD.STI. Zuhuratbaba Vankulu Sokak 19/8 Bakirkoy/IST. Yab.Ortak:Mohamed Ahmed El-Sherbini	H/TICARET	35.00	90	MİSİR	1986
366	NİL TURİZM İNŞAAT VE TIC.LTD.STI. Miaanca Mah.Yurdakul Sokak Gulisik Apt.20/9 Beyazit/IST. Yab.Ortak:Mahmoud M.El Boulaky	H/TURİZM	100.00	49	MİSİR	1985
367	NIXDORF COMPUTER TICARET A.S. Atlantik Han Fındıklı/IST. Yab.Ortak:Nixdorf Computer A.G.	H/TICARET	600.00	51	B.ALMANYA	1985

368	NOMURA DIS TICARET LTD.STI. Buyukdere Cad.121/5 Gayrettepe/IST. Yab.Ortak:Nomura Trading Co.Ltd.	H/TICARET	70.00	100	JAPONYA	1996
369	NUR DERICILIK VE KEMERLİYON SAN.VE TIC.A.S. Kocur Sokak No:24/13 Kizilay/ANKARA Yab.Ortak:AMN Trading GmbH49,B.Alm	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	518.00	90	KARMA	1986
370	NUR HALICILIK VE TEKSTİL SAN.VE TIC.A.S. P.K.14 Artova/IZMIR Yab.Ortak:AMN Trading GmbH49 B.Alm	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	705.00	90	KARMA	1985
371	NUR TARIM URUNLERI PAKETLEME TIC.ITH.IHR.LTD.STI. 12 Eylül Cad.No:31 ISKENDERUN Yab.Ortak:Nader Caadettin(24.5)	I/DIGER	129.00	49	SURIYE	1985
372	NUR TARIM URUNLERI GIDA VE AMBALAJ.SAN.VE TIC.A.S. Hukümet Cad.Anafartalar Mah.Konak Ishani 135/A MANISA Yab.Ortak:AMN Trading GmbH49,B.Alm	I/GIDA-ICKI SAN.	235.00	90	KARMA	1985
373	ORTA ANADOLU SERAMİK SAN.VE TIC.A.S. Buyukdere Cad. 15/A Sisli/ISTANBUL Yab.Ortak:Entel A.G.	I/P.KIL.CIM.DEN GER.	1630.00	33	ISVICRE	1983
374	ODAS ORTADOĞU TEKSTİL İHRACAT VE İTHALAT A.S. Mudanya Cad.No:32 Sırameseler/BURSA Yab.Ortak:MUHAMMAD T.A.Akhon	H/TICARET	40.00	49	SUUDI ARAB	1985
375	ODET ORTADOĞU TARIM URUNLERI SANAYI VE TICARET A.S Buyukdere Cad.No:118 Onur Ishani Kat:7 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Wellington Ltd.(390)	H/DIGER	1000.00	100	INGiltere	1984
376	OERLIKON KAYNAK ELEKTRODLARI VE SANAYII A.S. PERCEMLI SKK.11-15 KARAKOY/IST. Yab.Ortak:Industrie De La Soudre *	I/MADENI ESYA SAN.	1080.00	10	ISVICRE	1957
377	OLKAR KAGIT VE AMBALAJ TIC.LTD.STI. KEMERLITI CAD.TOPHANE IS HANI KAT:7 KARAKOY/IST. Yab.Ortak:SOCIETE ANONYME OCEANIQUE	I/KAGIT SANAYII	240.00	49	ISVICRE	1981
378	OLYMPIC AIRWAYS MERKEZI ATINA TURKIYE IST.SUBESI Cumhuriyet Cad.No:171/A Harbiye/IST. Yab.Ortak:Olympic Airways	H/TICARET	35.00	100	YUNANISTAN	1986
379	OMUR-PEWTESS DISPECCILIK LTD.STI. Kabatas,Satustu Mah.Malatya Apt.K.3 Beyoglu/IST. Yab.Ortak:A.C.Pewtress&Co.Ltd.	H/DIGER	50.00	50	INGiltere	1985
380	OPTEK OPTİK SANAYI VE TICARET A.S. Abidei Hürriyet Cad.Polat Celil Aga Ishani Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Gigetsu Matsumota	I/DIGER	115.00	25	JAPONYA	1986
381	ORGANİK KİMYA SAN.VE TIC.A.S. BUYUKDERE CAD.85/8 MECIDIYEKÖY/IST. Yab.Ortak:FILOFIBRO SOCIETE ANONYME	I/KİMYA SANAYII	1100.00	49	ISVICRE	1982
382	ORGANON İLAÇLARI A.S. Meclisi Mebusan Cad. No:327 Dursun Han Kat:8 Salıpazarı/IST. Yab.Ortak:Akzo Pharma BV(30)	H/TICARET	60.00	100	HOLLANDA	1984
383	ORIENT İS MAKİNALARI İTH.İHR.PAZ.TIC.LTD.STI. Ziya Gokalp Cad.Atac Sokak No:43/12 ANKARA Yab.Ortak:Garhard Lowens	H/DIGER	56.12	49	B.ALMANYA	1986
384	ORPEL DERİCİLİK TICARET VE SANAYI A.S. Florya,Senlikoy Mah.Biliur Sokak No:6 Bakirkoy/IST. Yab.Ortak:Alfred Baum	H/TICARET	500.00	49	FRANSA	1986
385	ORTADOĞU RULMAN SANAYI VE TICARET A.S. GUNIZ SOKAK 29/8 KAVAKLIDERE/ANKARA Yab.Ortak:IMPO Toppichwaren GmbH	I/T.ARAC.YAN SAN.	5000.00	45	B.ALMANYA	1982
386	OTOMARŞAN OTOBUS VE MOTORLU ARAÇLAR SAN.A.S. Burma Cesme Sokak Askeri Firin Yolu 2 Davutpasa/IST. Yab.Ortak:Daimler Benz A.G.(% 36)	I/T.ARAC.IMAL.SAN.	16000.00	47	KARMA	1986
387	OTOSAN OTOMOBİL SANAYII A.S. P.K. 102 Kadıkoy/IST. Yab.Ortak:Ford Motor Company	I/T.ARAC.IMAL.SAN.	9456.00	16.16	A.B.D.	1984
388	OYAK-RENAULT OTOMOBİL FABRİKALARI A.S MECLİSİ MEBUSAN CAD.325 FİNDIKLI/IST. Yab.Ortak:REGIE NAT.DES URI.RENAULT	I/T.ARAC.IMAL.SAN.	14900.00	44	FRANSA	1969
389	P.ROBERTET VE S.KONUR GULYAGI İTİRYAT SAN.LTD.STI. BUYUKDERE CAD. 64/7 DAİRE:2 MECIDIYEKÖY/IST. Yab.Ortak:P.ROBERTET ET CIE.S.A.	I/KİMYA SANAYII	15.00	50	FRANSA	1964
390	PAN AMERICAN AIRWAYS TURKIYE İSTANBUL SUBESI Hilton Oteli Harbiye/IST. Yab.Ortak:Pan American Airways	H/TICARET	35.00	100	A.B.D.	1986
391	PARS/MC CANN-ERICKSON REKLAMCILIK A.S. Kore Sehitleri Cad.50 Zincirlikuyu/IST. Yab.Ortak:Interpublic Group of Comp	H/DIGER	75.00	51	A.B.D.	1985
392	PARSODA ULUSLARARASI NAKLIYAT VE DIS TIC.LTD.STI. 1378 Sokak Kordon Ishani No:4/1 Oda No:107 İZMİR Yab.Ortak:Seyid G.M.Kalaroudi(250)	H/TICARET	75.00	100	İRAN	1986
393	PAYDAR İTHALAT VE İHRACAT TICARET LTD.STI. Abdi Celebi Mah.Hacikadincehma Sokak No:38 Fatih/IST. Yab.Ortak:Hamid Akbar Z.Paydar	H/TICARET	30.00	98	İRAN	1985
394	PB-TSB MÜSAVİRLİK VE MÜHENDİSLİK LTD.STI. Hatir Sokak No:23 Gaziosmanpasa/ANKARA Yab.Ortak:Parson Brincker Int.Inc.	H/DIGER	39.40	49	A.B.D.	1984
395	PEAT, MARWICK, MITCHELL AND CO.DENETİM VE DANIS.A.S. Taki Zafer Cad.No:9 Kat:1 Kalmis Han Taksim Meydanı/IST. Yab.Ortak:P.M.M.CO. A.G.(%48.25)	H/DIGER	40.00	49	ISVICRE	1985
396	PEPSI COLA MAMULLERİ LTD.STI. MALTEPE YOLU 3 TOPÇULAR-RAMI/IST. Yab.Ortak:PEPSI-COLA COMPANY	I/GIDA-ICKI SAN.	1.13	100	A.B.D.	1984
397	PERMA SHARP ÇELİK SAN.A.S. KEMERLITI CAD.VAROL HAN 34/5 KARAKOY/IST. Yab.Ortak:PERMA-SHARP LTD.	I/MADENI ESYA SAN.	3.60	15	A.B.D.	1987
398	PERS DIS TICARET LTD.STI. Kader Sok.24/1 Gaziosmanpasa/IST. Yab.Ortak:Ahad Alizadgan	H/TICARET	45.00	75	İRAN	1986
399	PETAS PLASTİK ENDÜSTRİ VE TICARET A.S. Şehit Nevres Bulvarı,Eczacıbaşı Apt.7/3 İZMİR Yab.Ortak:Internaa S.A.	I/ELASTİK SANAYII	350.00	70	ISVICRE	1986

EK- 5.13

400	PETRA DIS TICARET LTD.STI. 1855/1 Sokak No:3 IZMIR Yab.Ortak:RAMADAN I.A.Urabl	H/TICARET	45.60	49	URDUN	1985
401	PFIZER ILACLARI A.S. MUALLIM NACI CAD.BOSTAN CIKMAZI 3 ORTAKOY/IST.	I/KIMYA SANAYII	527.00	100	A.B.D.	1957
402	PIA PAKISTAN INT AIRLINES CO.TURKIYE IST.SUBESI Cumhuriyet Cad.Nispet Sok.Kocaeli Apt.No:2/4 Elmadag/IST.	H/TICARET	29.55	100	PAKISTAN	1988
403	PIHASTAS PLASTIK HASIR SAN.VE TIC.A.S. Kunduracilar Sitesi Suruc Sokak No:34 KONYA	I/PLASTIK SANAYII	300.00	10	SURIYE	1986
404	PIL BATTERY SANAYII T.A.S. Gaziosmanpasa,Uluyol 104/14 ISTANBUL	I/DIGER	200.00	1	INGiltere	1985
405	PILOT GRAMMER KOLTUK SISTEMLERI SAN.VE TIC.A.S. Yalova Yolu 12.km BURSA	I/T.ARAC.YAN SAN.	1000.00	88	B.ALMANYA	1986
406	PINAR SU SAN.VE TIC.A.S. Cumhuriyet Bulvarı 77/401/IZMIR	I/GIDA-ICKI SAN.	3600.00	21.21	B.ALMANYA	1982
407	PIONEER OVERSEAS CORPORATION TURKIYE SUBESI Cark Cad.No:72/20 ADAPAZARI	H/DIGER	30.00	100	A.B.D.	1985
408	PIONEER TCHUMCULUK A.S. M.Akif cad.1.Sokak Emek Is Merkezi 37-39 Kat:5 Sirinevler/IST.	TARIM	600.00	99.5	A.B.D.	1988
409	PLASTIK SANAYI BLOW MOULDING LTD.STI. Mahatma Gandhi Cad.No:87/2 Gaziosmanpasa/ANKARA	I/PLASTIK SANAYII	315.00	100	IRAN	1986
410	FOLINAS PLASTIK SANAYI VE TICARET A.S. Organize Sanayi Bolgesi MANISA	I/PLASTIK SANAYII	2000.00	15	ISVICRE	1985
411	POLMAK GIDA ENDUSTRISI A.S. Tunus Cad. No:85 Kavaklidere/ANKARA	I/GIDA-ICKI SAN.	1500.00	51	KARMA	1983
412	POLYTEKS TEKSTIL SANAYI VE ARASTIRMA VE EQITIM A.S Intam 101 Is Merkezi Kat:4/402 BURSA	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	48.00	47.92	B.ALMANYA	1986
413	PRICE WATERHOUSE MURAKEBE MUHAHEBE MUSAVIR.HIZ.A.S Inonu Cad.98/3 Taksim/IST.	H/DIGER	30.00	49	KARMA	1984
414	PRODALIM GIDA MAHULLERI IHALAT VE PAZARLAMA A.S. Bomonti-Arpasuyu Mah.Havaryum Sok.No27 Sisli/IST.	I/GIDA-ICKI SAN.	1200.00	86	KARMA	1985
415	POPA YAT ISLETMECIGI VE TURIZM A.S. Abdi Ipekci Cad. Isparta Apt.19/4 Nisantasi/IST.	H/TURIZM	80.00	89	ISVICRE	1985
416	PORINA BESIN MADELERI SAN.VE TIC.A.S. Necatibey Cad.No:14 Karakoy/IST.	I/GIDA-ICKI SAN.	500.00	80	A.B.D.	1986
417	RA-MA BEIRAKDAR MEYAN KOKU SAN.VE TIC.LTD.STI. Ataturk Bulvarı No:223/10-11 Kavaklidere/ANKARA	H/TICARET	49.00	100	SURIYE	1985
418	RANKO EMLAK INSAAT VE DIS TICARET A.S. Atakan Sokak Ozelik Ishani Kat:1 Mecidiyekoy/IST.	H/TICARET	100.00	30	URDUN	1986
419	RAYCHEM ELEKTRO YALITIM SISTEMLERI LTD.STI. Buyukdere cad.Arzu Apt.89/2 Gayrettepe/IST.	H/TICARET	60.00	100	A.B.D.	1986
420	RAYHANI ITHALAT IHRACAT VE PAZARLAMA LTD.STI. Mustafa Kemal Fasa Cad.76 Atabey Ishani Emlonu/IST.	H/TICARET	30.00	85	IRAN	1985
421	REKLAM MORAN OGILVY AND MATHER A.S. Harbiye,Cumhuriyet Cad.Emek Han No:2/208 Sisli/IST.	H/DIGER	45.00	40	A.B.D.	1986
422	REKOR KAUCUK SAN.VE TIC.A.S. BUYUKDERE CAD.89 KAT:3 GAYRETTEPE/IST.	I/LASTIK SANAYII	300.00	49	ISVICRE	1981
423	RISTRANS ULUSLARARASI TASIMACILIK ORGANIZAS.A.S. IZMIR CAD.33/4/ANKARA	H/KARA TASIMACILIGI	500.00	49	B.ALMANYA	1981
424	RIUNIONE ADRIATKA DI SICURTA TURKIYE IST.SUBESI Buyukdere Cad.No:145 Zincirlikuyu/IST.	H/DIGER	25.00	100	ITALYA	1985
425	ROBERT BOSCH TURK MOTORLU ARACLAR YAN SANAYI A.S. Organize Sanayi Bolgesi/BURSA	I/T.ARAC.YAN SAN.	910.00	80	B.ALMANYA	1970
426	ROCHE MUSTAHZARLARI SAN. A.S. BUYUKDERE CAD.181 LEVENT/IST.	I/KIMYA SANAYII	4356.00	100	ISVICRE	1968
427	ROCHE KIMYASAL URUNLER VE TEKNIK CIHAZLAR LTD.STI. Buyukdere Cad.No:181 Levent/IST.	H/TICARET	50.00	100	ISVICRE	1984
428	RULTAS RULMAN TIC.VE SAN.A.S. TunelHan C Blok No:335 Tunel/IST.	H/TICARET	40.00	48	IRAN	1984
429	SABAH MENSUCAT SAN.VE TIC.A.S. Belediye Cad. Samlioglu Sokak No:8 QAZIANTEP	I/DOKUMA-GIYIM SAN.	160.00	49	SURIYE	1986
430	SACE ELEKTRIK A.S. ANKARA ASFALTI 88 KARTAL/IST.	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	50.00	1.18	ITALYA	1985
431	SAFA TARIM URUNLERI ITH.IHR.VE UMUMI TIC.LTD.STI. Denizciler Cad.No:32 ISKENDERUN	H/TICARET	60.00	100	SURIYE	1985
	Yab.Ortak:Bestami Sari(%34)					

432	SAFI İTHALAT İHRACAT DAHİLİ TIC.LTD.STİ. Borsa Pasajı No:9/C GAZİANTEP Yab.Ortak:M.Nahhas(%20)	H/TİCARET	100.00	100	SURİYE	1984
433	SAHİN İTHALAT İHRACAT VE PAZARLAMA LTD.STİ. Alemdar Cad.No:22 İren Han Kat:3 Sirkacı/İST. Yab.Ortak:Khayci Ahmed Abid	H/TİCARET	45.00	49	İRAK	1985
434	SALGAN SALAMURACILIK ŞANAYİ VE TİCARET A.S. Sair Esref Bulvarı No:83/2 İZMİR Yab.Ortak:Mohammad E.Masoumi(%20)	I/GIDA-İCKİ SAN.	420.00	40	İRAN	1936
435	SAHADİS TİCARET LTD.STİ. Uray Cad.16.Sokak 17 MERSİN Yab.Ortak:Sabit Hamad Samad	H/TİCARET	70.00	100	LOBNAN	1986
436	SAHEN DERİ VE MANÜLLERİ İTH.İHR.VE TİC.LTD.STİ. 1077 Sokak No:20 Yesildere/İZMİR Yab.Ortak:H.Halkani(%24.5)	H/TİCARET	81.00	49	İRAN	1984
437	SAMI DEKORASYON URUNLERİ VE PAZARLAMA LTD.STİ. Kuvayi Milliye Cad. Atilhan Apt. 78/18 MERSİN Yab.Ortak:Muhammed Haysam Hilobi	H/TİCARET	21.00	95	SURİYE	1985
438	SAMSAMI ULUSLARARASI GIDA VE KİMYEVİ MAD.TİC.LD.ST Cumhuriyet cad.277/5 Harbiye-Sisli/İST. Yab.Ortak:Z.Samsami Nematabat	H/TİCARET	50.00	80	İRAN	1986
439	SAMSON OLCU VE OTOMATİK KONTROL SİS.SAN.VE TİC.A.S P.K.389 Karakoy/İST. Yab.Ortak:Samson Aktiengesell.A.G.	I/DİGER	175.00	49	B.ALMANYA	1985
440	SAMSUNLU SCHRODER-İNSAAT LTD.STİ. Hassan Sokak No:17 CORUM Yab.Ortak:Helmut Schroder	H/DİGER	65.00	49	B.ALMANYA	1985
441	SANAZ İNSAAT İTHALAT, İHRACAT VE PAZARLAMA LTD.STİ. Sadat Simavi Sok.No:19/9 Cankaya/ANKARA Yab.Ortak:Hassan Nasrin	H/TİCARET	36.00	95	İRAN	1986
442	SANDES TURİZM İSLETMELERİ VE TİCARET A.S. Gazeteciler Sitesi Dergiler Sok. No:21 Esentepe/İST. Yab.Ortak:Taherzadeh'ler(%70)	H/TURİZM	675.00	100	İRAN	1986
443	SANDIKLI MEHMER SAN.VE TİC.A.S. Bozboy Cikmazlı Evrim Apt.No:12 D:5 Gayrettepe/İST. Yab.Ortak:Marblo Group S.A.(Lux.X49)	MADEN	40.00	80	KARMA	1985
444	SANDOZ URUN İLAC GIDA KİMYA VE TOHUM SAN.LTD.STİ. Barbaros Bulvarı Akdoğan Sok.53 Beşiktaş/İST. Yab.Ortak:SANDOZ HOLDING A.G.	I/KİMYA SANAYİİ	2500.00	99.33	İSVİCRE	1956
445	SANDOZ KİMYA SAN.LTD.STİ. KASIM DIRİK MAH.BOYA FAB.SOK.5 BORNova/İZMİR Yab.Ortak:SANDOZ S.A. BALE	I/KİMYA SANAYİİ	50.00	98.50	İSVİCRE	1965
446	SANDVIK İSTANBUL TİC.LTD.STİ. Buyukdere Cad.155/3 Zincirlikuyu/İST. Yab.Ortak:Sandvikens Jernverks AB	H/TİCARET	15.00	100	İSVEC	1985
447	SANİPAK SAĞLIK URUNLERİ PAZARLAMA A.S. Buyukdere Cad.15/A Hur Han Kat:5 Sisli/İST. Yab.Ortak:Tambrands, Inc.(%19.98)	H/TİCARET	525.00	50	A.B.D.	1985
448	SANTRAL DİKİS SAN.A.S. P.K.323 SISLI/İST. Yab.Ortak:J&P COATS LTD.,COAT&CLARK	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	600.00	75	İNGİLTERE	1952
449	SARRAF DİS TİCARET LTD.STİ. Saskinbakkal Kazım Ondup Sokak 20/3 Kadıkoy/İST. Yab.Ortak:Ferrokh Sarraf	H/TİCARET	30.00	98	İRAN	1985
450	SARTUK İNSAAT VE TİCARET A.S. Buyukdere Cad.90/7 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:Saar Foundation, Inc.	H/TİCARET	270.00	75	A.B.D.	1985
451	SAS İSKANDINAV HAVA YOLLARI TURKİYE SUBESİ Cumhuriyet Cad.28/A Harbiye/İST. Yab.Ortak:Scandinavian Airlines Sys	H/TİCARET	35.00	100	İSVEC	1986
452	SATURK İTH.İHR.VE İNSAAT LTD.STİ. Abdulkhamit Cad.No:13/E Pamuk Palas Taksim/İST. Yab.Ortak:Ahmed Abbas Zaini	H/TİCARET	35.00	95	SUUDİ ARAB	1986
453	SAUDI AMERICAN BANK İSTANBUL TURKİTE MERKEZ SUBESİ Cumhuriyet Cad.233 Harbiye/İST. Yab.Ortak:Saudi American Bank	H/BANKACILIK	4095.00	100	SUUDİ ARAB	1985
454	SAUDIA-SUUDİ ARAB HAVA YOLLARI TURKİYE İST.SUBESİ Cumhuriyet Cad.K Hnn,16/2 Elmadağ/İST. Yab.Ortak:Saudia Airlines	H/TİCARET	30.00	100	SUUDİ ARAB	1986
455	SEKO-KESTAK KESİCİ TAKIMLAR MAKİNA SAN.VE TİC.A.S. Parsembepazarı Cad.No:55 Kaie Han Kat:1 Karakoy/İST. Yab.Ortak:Seke Tools AB	I/MAKİNA İMALAT SAN.	100.00	49	İSVEC	1985
456	SEMAN SAN.VE TİC.A.S. İDAKULE İS MERKEZİ KAT:7 BEYOĞLU/İST. Yab.Ortak:NİSŞO-TWAY CO.LTD.(%10)	I/T.ARAC.YAN SAN.	50.00	30	JAPONYA	1979
457	SEHA DİS TİCARET VE PAZARLAMA LTD.STİ. Barbaros Bulvarı,41/48 Beşiktaş/İST. Yab.Ortak:Mansour Mansouri	H/TİCARET	30.00	97	İRAN	1986
458	SEISMOGRAPH SERVICE CORP.GMBH TURKİYE SUBESİ Menekhatun Sokak No:66 Gaziosmanpasa/ANKARA Yab.Ortak:Seismograph Ser. Corp.GmbH	H/DİGER	30.00	100	İSVİCRE	1985
459	SELPLAST PLASTİK AMBALAJ SAN.A.S. BUYUKDERE CAD.161 MERKEZ HAN KAT:2 ZINCIRLIKUYU/İST. Yab.Ortak:TURAM CORPORATION	I/PLASTİK SANAYİİ	635.00	49	A.B.D.	1981
460	SEMAR DENİZCİLİK A.S. Cumhuriyet Cad.43/1 Taksim/İST. Yab.Ortak:Warren Shipping Co.Ltd.	H/DENİZ TAS.	580.00	49	İNGİLTERE	1984
461	SENAPLAST PLASTİK VE MAKİNE SAN.A.S. FIRUZKÖY BAĞLIK MEVKİİ AVCILAR/İST. Yab.Ortak:TECHNOFORM MASCHINENBAU	I/MAKİNA İMALAT SAN.	1000.00	47.97	B.ALMANYA	1981
462	SENER MUSAVERLİK MUH.END.VE TİC.LTD.STİ. Budak Sok.No:6 Kavaklıdere/ANKARA Yab.Ortak:Paul Speeck GMBH	H/TİCARET	42.00	49	B.ALMANYA	1985
463	SENLER DERİ VE TEKSTİL SAN.A.S. CEYDET PAŞA CAD.51 FİNDİKZADE/İST. Yab.Ortak:POLCHEM S.A.	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	200.00	49	İSVİCRE	1981

EK- 5.15

464	SERPO YAPI HALZEMELERİ SAN.VE TIC.A.Ş. Zincirlikuyu Cad. No:17 Villa 5 Saray Apt.Ulus-Etiler/İST. Yab.Ortak:Ernatromguppen A.Ş.	I/KİMYA SANAYII	700.00	30	KARMA	1986
465	SERVIER İLAC VE ARASTIRMA A.Ş. Mesrutiyet Mah.Valikonagi Cad.Sokak Apt.No:7/13 Sisli/İST. Yab.Ortak:Servier Benelux SA(%51)	H/TİCARET	75.00	39	KARMA	1986
466	SETAL DENİZCİLİK A.Ş. Cumhuriyet Cad.43/1 Taksim/İST. Yab.Ortak:Warren Ship.Co.Ltd.(%24.5)	H/DENİZ TAS.	350.00	49	KARMA	1984
467	SHELL PETROL A.Ş. Buyukdere Cad.No:32 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:The Shell Petroleum Co.Ltd	H/TİCARET	20.00	39	İNGİLTERE	1985
468	ITT SHERATON INTERNATIONAL INC. (İSTANBUL SUBESİ) METE CAD.24/3 TAKSİM/İST. Yab.Ortak:ITT INTERNATIONAL INC.	H/TURİZM	0.87	100	A.B.D.	1982
469	SİDE KİMYA TİCARET VE SANAYİ A.Ş. Buyukdere Cad.Gumuluçureli Apt.No:50/5 Sisli/İST. Yab.Ortak:Chemetall Gesell.s.t.mBH.	I/KİMYA SANAYII	300.00	51	B.ALMANYA	1986
470	SIFAR İLACLARI TIC.VE SAN. A.Ş. M.Kemalpaşa Londra Asfaltı No.26 Avcılar/İSTANBUL Yab.Ortak:Maglupex Scient.Prod.Ltd.	I/KİMYA SANAYII	400.00	41	İNGİLTERE	1983
471	SİKLAR ORME SAN.VE TIC.LTD STI. Haci Mansur Sok.68/1 Nisantasi/İST. Yab.Ortak:Osman Haci Hassan	H/TİCARET	25.00	90	SURİYE	1985
472	SİLİVRİ YÜN İPLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. Buyukdere Cad.80/7 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:Saar Foundation,Inc.	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	608.00	75	A.B.D.	1986
473	SİLKAR YATIRIM VE İNŞAAT ORGANİZASYONU A.Ş. Lamartin Cad.21 Taksim/İST. Yab.Ortak:Invest-Control Finans A.G	H/TURİZM	3403.00	32.85	KARMA	1981
474	SİNKO TİCARET VE SANAYİ A.Ş. MECLİSİ MEBUSAN CAD.55 FİDİKLİ/İST. Yab.Ortak:SİEMENS BETELİNGEN A.G	I/ELEKTRİK-ELEKTRO.	1200.00	51	B.ALMANYA	1959
475	SİMPLOT VE BESİKCİOĞLU TARIM ÜRÜNLERİ A.Ş. 1201 Sokak No:1/1 İZMİR Yab.Ortak:Simplot International Inc	TARIM	2500.00	40	A.B.D.	1985
476	SİMTEL TİC.VE SAN.A.Ş. HALASKARGAZI CAD.284 SISLI/İST. Yab.Ortak:INTERKAN TRADE S.A.	I/ELEKTRİK-ELEKTRO.	322.00	13	İSVİÇRE	1981
477	SİNGER SEWING MACHINE CO.TURKIYE SUBESİ Kamankas Karamustafapasa Cad.No:33 Singer Han Karakoy/İST. Yab.Ortak:Singer Sewing Machine Co.	H/TİCARET	100.00	100	A.B.D.	1984
478	SİNMAK DİKİS MAKİNALARI SAN. A.Ş. Tugay Yolu 32 Cevizli-Kartal/İSTANBUL Yab.Ortak:The Singer Company	I/MAKİNA İMALAT SAN.	2032.00	50	A.B.D.	1959
479	SİİRT MEYANKOKU SANAYİ VE TİCARET A.Ş. Barbaros Bulvarı Kizila Onu Duragi Ganze Apt.46/8 Balçısucu/İSTANBUL Yab.Ortak:SUPRATON GMBH,İKB(%8.68)	I/KİMYA SANAYII	875.00	7.38	KARMA	1978
480	SKF BİLELİ RULMANLAR LTD.STI. Buyukdere Cad.26/1 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:AB SKF Goteborg	H/TİCARET	5.00	97.5	İSVEC	1985
481	SMS SAKARYA MEMER SAN. VE TIC. A.Ş. Kızıtası Cad.No.43 Bergama Apt.D:5 Fatih/İSTANBUL Yab.Ortak:Mohealdin Arnous(%8)	MADEN	254.00	25	SURİYE	1984
482	SOCOTAB LEAF TOBACCO CO.INC.NEW YORK-İZMİR SUBESİ 1600 Sokak No:17 Bayraklı/İZMİR Yab.Ortak:Socotab Leaf Tobac.Co.Inc	H/TİCARET	22.11	100	A.B.D.	1985
483	SODİMPEK İC VE DİS TİCARET A.Ş. Satustu Nazar Han No:47 Kabatas 80040 İSTANBUL Yab.Ortak:Sodechanges Societe D.SA	H/TİCARET	500.00	99.7	İSVİÇRE	1986
484	SOMER DİS TİCARET LTD.STI. Portakal Cicegi Sok No:71/19 Cankaya/ANKARA Yab.Ortak:Sabah Fadhil Marden	H/TİCARET	21.50	97	İRAK	1985
485	SPLERER TUTUN İHRACAT SAN.A.Ş. 1479 Sokak No:9 İZMİR Yab.Ortak:Splerer Freres Et Cie S.A	H/TİCARET	1010.00	99.98	İSVİÇRE	1985
486	STANDART CHARTERED BANK İST.TURKIYE MERKEZ SUBESİ Eski Osmanlı Sokak No:8 Dilan Sitesi A Blok Kat:4 Mecidiyekoy/İST. Yab.Ortak:Standart Chartered Bank	H/BANKACILIK	3372.00	100	İNGİLTERE	1985
487	STANDART ELEKTRİK VE TELEKOMÜNİKASYON LTD.STI. Ataturk Bulvarı 189/4 D.52-53 ANKARA Yab.Ortak:Int.Standart ElectricCorp	H/TİCARET	400.00	99	A.B.D.	1985
488	SU VE SİGELEME SANAYİ A.Ş. Valikonagi Cad.No:28 Kat:8 Nisantasi/İST. Yab.Ortak:Cornell Holding PLC(%64)	I/GIDA-İÇKİ SAN.	500.00	99.98	İNGİLTERE	1985
489	SULEYMAN BASHA ULUSLARARASI NAK.VE TURİZM LTD.STI. Cumhuriyet Cad.No:19/9 Taksim/İST. Yab.Ortak:Sulalman S.S.Basha	H/DİĞER	50.00	97	SUUDİ ARAB	1985
490	SUMER SEYAHAT VE TURİZM A.Ş. Cumhuriyet Cad.141/6 Elmadağ/İST. Yab.Ortak:J.C.T.International Ltd.	H/DİĞER	40.00	20	İNGİLTERE	1986
491	SUPERVİSE GÖZETME ETÜD KONTROL SERVİSLERİ A.Ş. Gumusuyu Haci Hanım Sok.No:10/12 İSTANBUL Yab.Ortak:Societe Generale Surve.SA	H/TİCARET	100.00	49	İSVİÇRE	1984
492	SURDAS A.Ş. Cevre Sokak 16/12 Cankaya/ANKARA Yab.Ortak:V.F.Hornung(%25)	TARIM	50.00	75	B.ALMANYA	1988
493	SURİYE ARAP HAVA YOLLARI TÜRKİYE İSTANBUL SUBESİ Cumhuriyet cad.Nisbet Sok.No:2/4 Elmadağ/İST. Yab.Ortak:Suriye Arap Hava Yollari	H/TİCARET	40.00	100	SURİYE	1986
494	SUSA SIVI MADDELER SAN.VE PAZARLAMA A.Ş. BAHCELİEVLER YOLU SOKAK NO:18 MECİDİYEKÖY/İST. Yab.Ortak:SHELL OVERSEAS HOLD.LTD.	I/GIDA-İÇKİ SAN.	613.00	49	İNGİLTERE	1981
495	SUVEYHİNE-CUMA İTHALAT İHRACAT VE TIC.LTD.STI. Mütercim Asim Cad.Doktorlar Sitesi K.3 GAZİANTEP Yab.Ortak:Muhammed Suveyhine(%50)	H/TİCARET	58.00	100	SURİYE	1986

496	SWISSAIR ISVICRE HAVA YOLLARI A.S.TURKIYE SUBESI Cumhuriyet Cad.No:6 Taksim/IST. Yab.Ortak:Swissair	H/TICARET	34.12	100	ISVICRE	1988
497	SYLVANA TRADING COMPANY DIS TICARET A.S. Halaskargazi Cad.241/3 Kat:6 D:8 Osmanbey/IST. Yab.Ortak:Samir Elias Chouchani	H/TICARET	50.00	80	LUBNAN	1988
498	T.B.T.TURIZM BIRLESIK TASIMACILIK LTD.STI. Laleli Mahallesi Gen:Turk Cad.Agayokusu Han 23/1 Eminonu/IST. Yab.Ortak:Mehdi K.Bid Abadi(%40)	H/DIGER	70.00	80	IRAN	1985
499	T.G.I. TURISTIK ISLETMECILIK A.S. Cumhuriyet Cad.No:111/3 Elmadag/IST. Yab.Ortak:J.W.PEARDIAU,D.W.BURSILL	H/DIGER	250.00	80	KARMA	1985
500	TAGAS TURK ARAP GUBRE A.S. P.K.173 Mersin-Tarsus Karayolu Akgubre Tesisleri MERSIN Yab.Ortak:Petrochemical Ind.Co.(%25)	I/GUBRE	5500.00	60	KARMA	1986
501	TAM GIDA SANAYI VE TICARET A.S. P.K.35 Organize Sanayi Bolgesi/ESKISEHIR Yab.Ortak:IKB	I/GIDA-ICKI SAN.	870.00	16.86	I.K.B.	1982
502	TAMER TARIM URUNLERI IHR.ITH.SAN.VE TIC.LTD.STI. Soguksu Cad.Inpa Apt.A Blok 1 MERSIN Yab.Ortak:Abdulkader Khawatmi	H/TICARET	30.00	95	SURIYE	1986
503	TAMSAN TOMBUK VE AGAC MAMULLERI SAN.A.S. BUYUKDERE CAD.107/5 GAYRETTEPE/IST. Yab.Ortak:SODARO J.A.	I/ORMAN URUNLERI	447.00	49	ISVICRE	1981
504	TANBEL PAZARLAMA LTD.STI. Necatibey Cad.Lale Sok.3/20 ANKARA Yab.Ortak:Unor Ltd.	H/TICARET	20.00	98	INGiltere	1984
505	TAREKS TARIM URUNLERI IHRACAT A.S. URAY CAD.56/MERSIN Yab.Ortak:CONTRACO HOLD.FINANS A.G.	H/DIGER	300.00	39.41	B.ALMANYA	1982
506	TARIK ITHALAT IHRACAT VE TICARET LTD.STI. Kuskonda Sokak 15/8 A.Ayranci/ANKARA Yab.Ortak:Hamdi Ahmad Farrah	H/TICARET	60.00	49	URDUN	1985
507	TASAS TURK AMBALAJ SAN.A.S. BELVEDER APT.101/3 TESVIKIYE/IST. Yab.Ortak:SIFAX S.A.	I/DIGER	960.00	49	ISVICRE	1982
508	TASKO DIS TICARET LTD.STI. Nispetiye Alisen Sokak No:93/3 Eminonu/IST. Yab.Ortak:Uwe Gutzfeldt	H/TICARET	70.00	50	B.ALMANYA	1986
509	TATILKOY TURISTIK ISLETMECILIK VE TICARET A.S. Ataturk Cad.304/2 IZMIR Yab.Ortak:Adalbert Koppl(%20)	H/TURIZM	600.00	80	B.ALMANYA	1986
510	TBS TASIMA BETON VE URUNLERI SAN.VE TIC.A.S. Darulaceze Cad.31/2 Siiali/IST. Yab.Ortak:T.B.S.	H/DIGER	350.00	50	B.ALMANYA	1986
511	TEDORI ITHALAT IHRACAT SANAYI VE TIC.LTD.STI. Fozcu Turkmen Yolu Palamut Apt.6.Kat.D:18 MERSIN Yab.Ortak:Michel Tedori	H/TICARET	25.00	90	SURIYE	1985
512	TEK ILMAN SANAYI A.S. Erzurumzade Sok.No:4 Emontli/IST. Yab.Ortak:Medhealth Trading Ltd.	I/KIMYA SANAYII	200.00	40	INGiltere	1985
513	TEK TURIZM VE TICARET LTD.STI. Buyukdere Cad.Oya Sokak Tumer Han 1/3 Gayrettepe/IST. Yab.Ortak:FAHREH DASTRANJ(%50)	H/TURIZM	80.00	100	IRAN	1986
514	TEKSARK PETROL A.S. Tunus Cad. 50/12 Kavaklidere/ANKARA Yab.Ortak:Texarko Int.Trader Inc(%96)	H/TICARET	0.50	100	KARMA	1984
515	TEKSET DIS TICARET A.S. Tunalı Hilmi Cad.Bugday Sokak 2/2 Kavaklidere/ANKARA Yab.Ortak:Getha London Limited	H/TICARET	100.00	45	INGiltere	1986
516	TEKSTIL DANIŞMANLIK SERVİSİ A.S. Saadet Apt.No:6/2 Setustucikmazı Kabatas/IST. Yab.Ortak:Gherzi Textile Org.A.G.	H/DIGER	30.00	30	ISVICRE	1983
517	TELETAS TELEKOMUNIKASYON ENDUSTRISI TIC.A.S. Alemdag Cad.Umraniye ISTANBUL Yab.Ortak:Beil Telephone Mfg Co.	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	14000.00	39	BELCIKA	1985
518	TERAS TURIZM VE TICARET A.S. Serrefendi Sokak No:36 Cagaloglu/IST. Yab.Ortak:Casinos Austria AG(%47)	H/TURIZM	785.00	51	KARMA	1986
519	TEMOPLAST PLASTIK,TEKSTIL,GIDA VE INS.SAN.TIC.A.S ORGANIZE SANAYI BOLGESI P.K.36 INEGOL/BURSA Yab.Ortak:KRAFF ENGINEERING A.G.	I/PLASTIK SANAYII	150.00	20	ISVICRE	1982
520	PETRA PAK MARINA TICARET VE SERVIS A.S. Yildiz Posta Cad.No:48/22 Gayrettepe/IST. Yab.Ortak:Tetra Pak Finance.Ltd(%98)	H/TICARET	340.00	99.5	ISVICRE	1985
521	TEZIS TASIMACILIK VE TICARET LTD.STI. Osmanгази Cad.No:60 ISKENDERUN Yab.Ortak:Mofal Abdulcelil Ibrahim	H/TICARET	90.00	33	IRAK	1986
522	THE COCA-COLA EXPORT CORPORATION 1178 SOK. NO:4/IZMIR Yab.Ortak:COCA-COLA EXPORT CORP.	I/GIDA-ICKI SAN.	185.00	100	A.B.D.	1985
523	THE SHELL COMPANY OF TURKEY LTD.TURKIYE SUBESI Buyukdere Cad.32 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:The Shell Petrol.Co Ltd.	H/TICARET	73.40	100	INGiltere	1984
524	TIMAS TURISTIK INSAAT VE MALZEMELERI A.S. Millet Cad. Suhari Ishani No:47/4 Findikzade/IST. Yab.Ortak:Nizar R.Hafez	H/TICARET	36.00	80	SURIYE	1986
525	TITAS TURIZM ENO.VETESISLERI TIC.VE SAN.A.S. Ziya Gokalp Cad.Soyasl Ishani 3/302 Kizilay/ANKARA Yab.Ortak:TITAS GmbH(%4),AAI(%3.8)	H/TURIZM	150.00	10	KARMA	1982
526	TOFAS TURK OTOMOBIL FABRIKASI A.S ZINCIRLIKUYU BUYUKDERE CAD.145 KAT:4-5 LEVENT/IST. Yab.Ortak:FIAT AUTO S.P.A.	I/T.ARAC.IMAL.SAN.	6700.00	41.5	ITALYA	1988
527	TOHUM ISLAH VE URETİM A.S. P.K.41 MECIDIYEKOY/IST. Yab.Ortak:KLEINWANZLEBENER SAATZ.AG	TARIM	2.00	51	B.ALMANYA	1985

528	TOKSAN DIS TICARET A.S. Buyukdere Cad. 107 Mecidiyekoy/IST. Yab.Ortak:Polisajlas Photo.Ltd.	H/TICARET	150.00	39.5	INGILTERE	1984
529	TOKTAS EMFRENYE SAN.VE TIC.A.S. Resatbey Mahallesi Ordu Cad.No:126 ADANA	I/KIMYA SANAYII	500.00	32.5	FINLANDIYA	1986
530	TOLAIMAT ITHALAT IHRACAT LTD.STI. Narlisa Koyu Mevkil ANAKYA	H/TICARET	45.00	90	SURIYE	1988
531	TOURENT AKDENIZ TURIZM YATIRIM VE ISLETME A.S. Buklum Sokak No:2 Kizilay/ANKARA	H/TURIZM	40.00	90	B.ALMANYA	1986
532	TRABZON GIYIM SANAYII A.S. SEHIT METE ESAD CAD. 108 TRABZON	I/DCKUMA-GIYIM SAN.	375.00	33.33	I.K.B.	1982
533	TRAKYA CAM SAN.VE TIC.A.S. BARBAROS BULVARI NO:125 BESIKTAS/IST.	I/CAM SANAYII	21000.00	10	IFC	1980
534	TRANS MAGIT SANAYI VE TICARET A.S. TUNEL CAD.19 TRANSTURK HAN KARAKOY/IST.	I/KAGIT SANAYII	2000.00	49	ISVICRE	1982
535	TRANSTURK FREN-DEBRIYAJ END.SAN.VE TIC.A.S. BUYUKDERE CAD.30 MECIDIYEKUY/IST.	I/T.ARAC.YAN SAN.	1280.00	35	ISVICRE	1981
536	TUBAS BAKIM ISLETME VE SERVIS A.S. Ulus Mah.Tekfen Sitesi A Blok Etiler/IST.	H/TICARET	100.00	39.6	LIECHTEN.	1986
537	TUDOR-EAS AKU SANAYII A.S. ANKARA ASFALTI UZERI 608 KARTAL/IST.	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	10.00	49	ISVEC	1979
538	TUKSAN TUALET KAGIDI SAN.VE TIC.A.S. YOL SOK POLAT CELILAGA ISHANI KAT:5 MECIDIYEKUY/ISTANBUL	I/KAGIT SANAYII	500.00	31	KARMA	1982
539	TUMAS TURK MUH.MUT.MUS.A.S. ZIYA GOKALP CAD.17/2/ANKARA	H/DIGER	30.00	40	DANIMARKA	1989
540	TUNUS AIR TUNUS HAVA YOLLARI TURKIYE IST.SUBESI Cumhuriyet Cad.309/1 Harbiye/IST.	H/TICARET	30.00	100	TUNUS	1986
541	TUPRAG METAL MADENCILIK SAN.VE TIC.LTD.STI. Tunus Cad.76/5 Kavakli.dere/ANKARA	H/DIGER	68.35	100	B.ALMANYA	1986
542	TURAN MADENCILIK SANAYII VE TICARET LTD.STI. Inonu Cad.Isik Apt.48/4 Gumussuyu/IST.	H/TICARET	1.00	55	JAPONYA	1986
543	TURBOGAN-TURBO MAKINA SAN.VE TIC.A.S. GUMUSSUYU CAD.HASTANE YOLU.MALTEPE-TOPKAPI/IST.	I/MAKINA IMALAT SAN.	300.00	45	ISVICRE	1981
544	TURISTPARK BEGIRSKY TURIZM TICARET VE SANAYII A.S. Elmali Mahallesi Karabayir Ishani Kat:1 ANTALYA	H/TURIZM	20.00	48.4	B.ALMANYA	1988
545	TURK BANKASI LIMITED Cumhuriyet Cad.273 Harbiye/IST.	H/BANKACILIK	920.80	100	K.K.T.C.	1982
546	TURK HENKEL KIMYIVI MADDELER SAN.VE TIC.A.S. NISANTASI VALI KONAĞI CAD.SONU,YAPI KREDI BANK.MENS.VAKFI AP.3/3-4 IST	I/KIMYA SANAYII	2465.00	50	B.ALMANYA	1963
547	TURK HOECHST SANAYII VE TICARET A.S. Nisantasi Vali Konagi Cad.sonu,Yapi Kredi Bank. Mens.Vak.Apt.D:3/3 IST	I/KIMYA SANAYII	2800.00	99.92	B.ALMANYA	1954
548	TURK KABLO A.O. INONU CAD.78-80 TAKSIM/IST.	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	812.00	51	FINLANDIYA	1983
549	TURK MAADIN SIRKETI Karakoy Kemeralti Cad.No:24 Karakoy Ticaret Merkezi Kat:4 ISTANBUL	H/TICARET	400.00	98.5	A.B.D.	1984
550	TURK OTOMOTIV ENDUSTRISI A.S. FINDIKLI HAN KAT:3 FINDIKLI/IST.	I/T.ARAC.IMAL.SAN.	800.00	10.05	A.B.D.	1955
551	TURK PHILIPS SANAYII A.S. INONU CAD. 78-80 TAKSIM/IST.	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	1010.00	74.50	HOLLANDA	1958
552	TURK PHILIPS AYDINLATMA SANAYII VE TICARET A.S. Inonu Cad.78/80 Taksim/IST.	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	150.00	74.5	HOLLANDA	1985
553	TURK PHILIPS TICARET A.S. Inonu Cad.78-80 Ayazpasa/IST.	H/TICARET	52.00	74.61	HOLLANDA	1985
554	TURK PRELLI LASTIKLERI A.S. BUYUKDERE CAD.117 GAYRETTEPE/IST.	I/LASTIK SANAYII	3700.00	51	KARMA	1980
555	TURK SIEMENS KABLO VE ELEKTRIK SANAYII A.S. P.K.4 MUDANYA	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	3500.00	59	B.ALMANYA	1984
556	TURK TELEKOMINIKASYON END.A.S. YENI CARSI 40 BILTES HAN GALATASARAY/IST.	I/ELEKTRIK-ELEKTRO.	2000.00	31.25	YUGOSLAVYA	1982
557	TURK TRAKTOR VE ZIRAAT MAKINELERI A.S. GUVERCIN YOLU 111-112 GAZI/ANKARA	I/MAKINA IMALAT SAN.	7000.00	25	ITALYA	1984
558	TURK TUBORG BIRA VE MALT SAN.A.S. KEMALPASA YOLU UZERI BORNOVA/IZMIR	I/GIDA-ICKI SAN.	14500.00	55	DANIMARKA	1967
559	TURK YTCNG SANAYII A.S. ATLANTIK HAN FINDIKLI/IST.	I/P.KIL.CIM.DEN GER.	720.00	2.22	B.ALMANYA	1983

560	TURKIYE GENEL SIGORTA A.S. Meclisi Mebusan Cad.No:487-401 Salipazari/IST. Yab.Ortak:Manchester Ruckvör.Gesell.	H/DIGER	4000.00	0.75	B. ALMANYA	1986
561	TURKIYE TINAİ KALKINMA BANKASI A.S. MECLİSİ MEBUSAN CAD.137 FİNDIKLI/IST. Yab.Ortak:İFC(42.98),FİB-ABD(40.05)	H/BANKACILIK	24000.00	0.95	KARMA	1955
562	TURKIYE TUTUNCULER BANKASI A.S. Halid Ziya Bulvarı No:14 İZMİR	H/BANKACILIK	6000.00	40	A.B.D.	1985
563	TURKIYE-LİBYA ORTAK DENİZ NAKLİYATI A.S. Meclisimebusan Cad.31 Kat:7 Fındıklı/İSTANBUL Yab.Ortak:Libya Arap H.Soa.Cemahir.	H/DENİZ TAS.	30000.00	50	LİBYA	1982
564	TURKIYE-LİBYA ORTAK TARIM VE HAYVANCILIK A.S. Karanfil Sok.No.71/ANKARA Yab.Ortak:Libya Arap H.Soa.Cemahir.	TARIM	7500.00	50	LİBYA	1981
565	TURKSAN OTOMOTİV SAN.VE TİC.A.S. MECLİSİ MEBUSAN CAD.523/533 SALİPAZARI/IST. Yab.Ortak:Brown Shipley Ltd.JERSEY	I/T.ARAC.YAN SAN.	1000.00	30.8	İNGİLTERE	1984
566	TUROTEL TURİZM VE OTELCİLİK A.S. Ayaspaşa Selimhatun Camii Sok. No.44 Taksim/İSTANBUL Yab.Ortak:Rotschild S.A.	H/TURİZM	12000.00	8.17	İSVİCRE	1983
567	TURSEN TURİZM SERVİS VE TİCARET A.S. Rihtim Cad.Neallı Han,NO:303 Karakoy/IST. Yab.Ortak:Interinvest A.G.	H/TURİZM	3600.00	65	İSVİCRE	1986
568	TURSET TURAN SERVİS,ENDÜSTRİ VE TİCARET A.S. Sair Esref Bulvarı No:48 İZMİR Yab.Ortak:Henkel KGaA	H/TİCARET	50.00	52	B. ALMANYA	1988
569	TURUNC TURİSTİK TESİSLERİ A.S. Koza Han No:169 BURSA Yab.Ortak:Conodex S.A.	H/TURİZM	200.00	12.5	İSVİCRE	1985
570	TURYAG TURKIYE YAG VE HAMULATI A.S. SAİR ESREF BULVARI 48 TUZCUOĞLU İSHANI/İZMİR Yab.Ortak:HENKEL KGaA	I/GIDA-ICKİ SAN.	6985.00	58.13	B. ALMANYA	1947
571	TUSAS HAVACILIK VE UZAY SANAYİİ A.S. Tunalı Hilmi Cad. No:97 ANKARA Yab.Ortak:General Dynamics Corp.(47	I/UCAK SANAYİİ	250.00	49	A.B.D.	1984
572	TUSAS MOTOR SANAYİİ A.S. Tunalı Hilmi Cad. No:97 ANKARA Yab.Ortak:General Electric Co.Inc.	I/UCAK SANAYİİ	250.00	49	A.B.D.	1985
573	TUTUNTEK TİCARET A.S. ESKİ BORNOVA YOLU ETİBANK TRAFİK İSTASYON YANI 45/İZMİR Yab.Ortak:Cebruder Kulenkampff	I/GIDA-ICKİ SAN.	3.00	75	B. ALMANYA	1984
574	UKİ ULUSLARARASI KONFERANSİYON İMALAT VE TİC.A.S. Gencosman Cad. No.1/8 Bakirkoy/İSTANBUL Yab.Ortak:T.A.H. Hessing GmbH	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	150.00	20	B. ALMANYA	1983
575	ULUSLARARASI ENDÜSTRİ VE TİCARET BANKASI A.S. Büyükdere Cad.No:108 Esentepe/IST. Yab.Ortak:Banque de Rive S.A.	H/BANKACILIK	7000.00	28.07	İSVİCRE	1985
576	ULUSLARARASI ARASI TOPOGRAFIK ARAŞTIRMALARI LTD.ST Ahmet Nihat Efendi Sok.13/1Cankaya/ANKARA Yab.Ortak:Robert Livingston	H/DİĞER	40.00	99	Y. ZELANDA	1986
577	UNILEVER İS İÇİ VE İÇAN LTD.STİ. CUMHURİYET CAD 15 HARBİYE/IST. Yab.Ortak:UNILEVER N.V.	I/GIDA-ICKİ SAN.	9000.00	65	HOLLANDA	1951
578	UNION CARBIDE TURKEY, INC. TURKIYE İST.SUBESİ Yıldız Posta Cad.48/5 Esentepe/IST. Yab.Ortak:Union Carbide Turkey, Inc.	H/TİCARET	25.00	100	A.B.D.	1985
579	UNİPAC PAKETLEME VE AMBALAJ SANAYİİ A.S. Cumhuriyet Cad.No:37 K.2 D.3 Taksim/IST. Yab.Ortak:Voyager Ltd.	H/TİCARET	20.00	99.8	İNGİLTERE	1985
580	URART-EL SANATLARI PAZARLAMA TİC.VE SAN.A.S. Bağlar Mevkii Yunus Sokak No:7 Yenikoy/IST. Yab.Ortak:TMCI AG	H/TİCARET	100.00	54.5	İSVİCRE	1985
581	URART-EL SANATLARI TİC.VE SAN.A.S. Bağlar Mevkii Yunus Sokak No:7 Yenikoy/IST. Yab.Ortak:TMCI AG	H/TİCARET	420.00	55	İSVİCRE	1985
582	URBAN İTHALAT İHRACAT LTD.STİ. Davutpaşa Cad.Refaik Sokak No:14 Gungoren/IST. Yab.Ortak:Richard Bauer	I/DOKUMA-GİYİM SAN.	60.00	49	B. ALMANYA	1985
583	USAK MERMER SANAYİ VE MADENCİLİK A.S. Kurtuluş Mahallesi Cavus Cezme Sokak No:10/1 USAK Yab.Ortak:Technoimport	MADEN	1050.00	45	BULGAR.	1986
584	VARICLINE-İSTANBUL BİS TİCARET A.S. Barbaros Bulvarı 48/9 Balmumcu/IST. Yab.Ortak:varicline Handels GmbH	H/TİCARET	35.00	80	B. ALMANYA	1986
585	VEFA İNŞAAT NAKLİYAT,SAN.VE TİC.LTD.STİ. Asiye mah.Kuskondu Sokak 15/1 Cankaya/ANKARA Yab.Ortak:Ahmad D.Hammam(450)	H/TİCARET	60.00	100	SURİYE	1985
586	VEMA TEKNİK TİCARET VE SANAYİ LTD.STİ. Bağdat Cad.Akin Sokak 12/2 Suadiye/IST. Yab.Ortak:Wamatech GmbH	H/TİCARET	75.00	50	B. ALMANYA	1988
587	VERTAB TUTUN SAN.VE TİC.A.S. 1800 Sokak No:17 Bayraklı/İZMİR Yab.Ortak:Scotob Leaf Tobacco Co.	H/TİCARET	200.00	49	A.B.D.	1986
588	VESTAS İNŞAAT SAN.VE TİC.A.S. Minnah Cad.43/10 Cankaya/ANKARA Yab.Ortak:Wahbi W.Suleiman	H/DİĞER	1200.00	85	SUUDİ ARAB	1986
589	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.S. Organize Sanayi Bölgesi MANİSA Yab.Ortak:Voyager Limited	I/ELEKTRİK-ELEKTRO.	3000.00	99.99	İNGİLTERE	1985
590	VESTEL ELEKTRONİK GEREÇLER TİCARET LTD.STİ. Çiragan Cad.No:20 Besiktas/IST. Yab.Ortak:Voyager Ltd.	H/TİCARET	40.00	99.99	İNGİLTERE	1986
591	VETCO INSPECTION GMBH TURKIYE SUBESİ Mesrutiyet Cad.No:29/18 Yenisehir/ANKARA Yab.Ortak:Vetco Inspection GmbH	H/TİCARET	30.00	100	B. ALMANYA	1985

EK- 5.19

592	VIKING KAGIT SELULOZ SAN. A. S. CUMHURİYET MEYDANI 1373 SOK. 4-4/İZMİR Yab. Ortak: İFUA (%22,9), İFC (%9,8)*	I/KAGIT SANAYII	300.00	40.2	KARMA	1983
593	VORAKIM KİMYA SAN. VE TİC. A. S. Yıldız Posta Cad. No: 52 Değirman Ticaret Merkezi K: 3 D: 28 Esentepe/İST. Yab. Ortak: The Dow Chemical Co. (%53)	I/KİMYA SANAYII	345.00	60	KARMA	1986
594	VURAL TEKSTİL VE KONFEKSİYON SAN. LTD. STİ. Cumhuriyet Cad. 229/9 Harbiye/İST. Yab. Ortak: Vural Ltd.	I/DOKUMA-GİKİM SAN.	25.00	49	İNGİLTERE	1985
595	WASTEELS SEYAHAT VE TİCARET A. S. Topcu Cad. 22/5 Talimhane-Taksim/İST. Yab. Ortak: Compagnie Europe. d' Invest	H/DİGER	25.00	98	LUXEMBURG	1985
596	WAT ELEKTEKMEKANİK CİHAZLAR VE MOTOR SAN. A. S. MECLİSİNEBÜĞAN CAD. 327 DURSUN HAN KAT: 7 SALIPAZARI/İST. Yab. Ortak: UNION DE BANQUE SUISSES	I/ELEKTRİK-ELEKTEO.	3200.00	43	İSVİCRE	1981
597	WHITE AND CASE MÜSAVİRLİK LTD. STİ. Bayoğlu, Cumhuriyet Cad. No: 14 Erk Apt. No: 11 İSTANBUL Yab. Ortak: White & Case (%39)	H/TİCARET	42.00	100	A. B. D.	1985
598	WYETH LABORATUVARLARI A. S. TOPKAPI SEVİZİLİBAĞ DURAGI YILANLI AYAZMA SOK. 13/İST. Yab. Ortak: AMERICAN HOME PROD. CORP.	I/KİMYA SANAYII	402.00	100	A. B. D.	1981
599	YARATIM/FCB REKLAM HİZMETLERİ VE TİC. A. S. Fiyer İtli Cad. Deşluk Yurdu Sok. Azim Han No: 2 K. 3-4 Cemberlitas/İST. Yab. Ortak: F. C. B. International Inc.	H/DİGER	117.00	39	A. B. D.	1985
600	YASUI DİS TİCARET LTD. STİ. Unkapanı J. M. C. 6. Blok No: 605 İST. Yab. Ortak: Kyoji Yasui	H/TİCARET	40.00	49	JAPONYA	1985
601	YESİLTEPE DİS TİCARET LTD. STİ. Yeşiltepe-Bakırköy yenimahalle Muhtar Tahsin Sok. 14/1 İSTANBUL Yab. Ortak: Süleiman El Hakim	H/TİCARET	29.00	98	SURİYE	1986
602	YILBAK TİCARET A. S. Barbaros Bulvarı No: 55/C Beşiktaş/İST. Yab. Ortak: Levant AG (%41,2)	H/TİCARET	10.00	42.05	İSVİCRE	1984
603	YONTAS YONGA LEVHA SAN. VE TİC. A. S. TEPEBAŞI MESRUTİYET CAD. SAKARYA HANI 93/21-24 BEYOĞLU/İST. Yab. Ortak: I. K. B.	I/ORMAN ÜRÜNLERİ	300.00	30	I. K. B.	1981
604	YUN ENTERNASYONAL TURİZM VE TİCARET LTD. STİ. Ali Sami Yen Sokak No: 9/2 Gayrettepe/İST. Yab. Ortak: Dae Wco Yoon	H/TURİZM	30.00	90	GÜNEY KORE	1986
605	YUN-TEL TELİK SANAYİ A. S. Yıldız Sokak No: 20 Oto Sanayi 4. Levent/İST. Yab. Ortak: Albert Knoll	I/MADENİ EŞYA SAN.	36.00	49	B. ALMANYA	1985
606	ZARBUN KAGIT VE AMBALAJ SAN. TİC. A. S. halaskargazi Cad. No: 235 Kat: 1 Sisli/İST. Yab. Ortak: Khalil Abdulkarim A. Elias	I/KAGIT SANAYII	400.00	0.1	SUUDİ ARAB	1986
607	ZARBUN MARINE TURİZM İŞLETMECİĞİ A. S. Selanik Cad. No: 49/8 Kızılay/ANKARA Yab. Ortak: Khalil Abdulkarim Elias	H/TURİZM	465.00	70	SUUDİ ARAB	1985
608	ZATEL PRES DOKUM SANAYİ VE TİCARET A. S. İstasyon Mevkii Tuzla/İSTANBUL Yab. Ortak: TMCI AG. (%25)	I/HAKINA İHALAT SAN.	283.00	33	İSVİCRE	1985
609	ZEHEDI DİS TİCARET LTD. STİ. Alisamiyen Sokak 3/A-38 Gayrettepe/İST. Yab. Ortak: Mohamed Jalal Zahabi	H/TİCARET	30.00	97	SURİYE	1985
610	ZİMA ZIRAI MAHSULLER TİC. VE SAN. A. S. Sumer Sokak 36/2 Yenisehir/ANKARA Yab. Ortak: HASSAN KUNATLY	I/GIDA-İCKİ SAN.	700.00	90	SUUDİ ARAB	1982

707164.65

KAYNAK: DPT, Yabancı Sermaye Raporu (1983-1986), DPT Yay.,
ANKARA- Nisan 1987.